

01. Локалне заједнице

Звучна мапа Дорћола
Каравуково

02. Публика поткултуре

Јапанизам
Гробарски треш романтизам

03. Сеоско становништво

Јаловичка ликовна колонија
Салашко позориште "Tanjasinhaz"

04. Жене

Бефем
Орална историја

05. Љубитељи природе и сладokusци

Фестивал цвећа
Деликатесни понедељак

06. Националне мањине и етничке групе

Прелази
Група Кал

07. Средњошколци

Интернест
Галерија Кулоар

08. Мушкарци

Буди мушко

09. Треће доба

МАУ за све, сви за МАУ
Пункт за уметнички експеримент

10. Власници паса

Верност

11. Особе са инвалидитетом

Битлсти
Ехросе

12. Деца (и родитељи)

Фестивал анимираног филма Врање
Како се слуша концерт

13. Деца без родитељског старања

Група Иде
Фондација Савремена деца

14. Публика популарне културе

Потерманија
Музеј трубе у Гучи

15. Бивши зависници од психоактивних супстанци

Социотерапијски клуб лечених алкохоличара,
СТКЛА „Палмотићева“

16. Уметничка публика

Супервизуелна
Клуб 128

17. ЛГБТ

Queeria календар
Мерлинка

18. Млади

Залет
Kosztolányi Dezső

19. Корисници психијатарских услуга

Простор
Душа

20. Случајни пролазници

Оградна галерија

21. Ратни ветерани

Дан после, Танатос

22. Аматери

Музеј наивне и маргиналне уметности у Јагодини

23. Осуђеници

Апс арт

24. Креативна класа

Resonate
Дели

25. Слепи и слабовиди

Тактилна галерија

26. Бициклисти

Критична маса

Деск
Креативна
Европа
Србија

Развој публике у Србији

Приредили:
Нина Михаљинац и Димитрије Тадић

Развој публике у Србији

7.

Уводна реч
Димитрије Тадић,
руководилац Деска Креативна Европа Србија

9.

**Развој публице као појам и аспект
културних политика у Србији и Европи**
Нина Михаљинац и Димитрије Тадић

14.

Култура за све
Александра Ђорђевић

16.

Пожега – развој публице и циљне групе актера у култури
Слађана Петровић Варагић

20.

**„Чекајући” Годоа?! Музеј на отвореном „Старо село”
и развијање (свести) публице**
Никола Крстовић

23.

Развој публице Београдске фихармоније
Јелена Милашиновић

25.

Развој и анимација публице Панчево филм фестивала
Марија Самарцић

26.

#takeoverovanjekolarca #missionimpossible?
Дуња Бабовић и Милан Ђорђевић

29.

Примери пројеката развоја публице

Локалне заједнице

Звучна мапа Дорћола
Каравуково

Публика поткултуре

Јапанизам
Гробарски треш романтизам

Сеоско становништво

Јаловичка ликовна колонија
Салашко позориште Tanjasihaz

Жене

Бефем
Орална историја

Љубитељи природе и сладокусци

Фестивал цвећа
Деликатесни понедељак

Националне мањине и етничке групе

Прелази
Група Кал

Средњошколци

Интернест
Галерија Кулоар

Мушкарци

Буди мушко

Треће доба

МАУ за све, сви за МАУ
Пункт за уметнички експеримент

Власници паса

Верност

Особе са инвалидитетом

Битлсти
Ехросе

Деца (и родитељи)

Фестивал анимираног филма Врање
Како се слуша концерт

Деца без родитељског старања

Група Иде
Фондација Савремена деца

Публика популарне културе

Потерманија
Музеј трубе у Гучи

Бивши зависници од психоактивних супстанци

Социотерапијски клуб лечених алкохоличара,
СТКЛА „Палмотићева”

Уметничка публика

Супервизуелна
Клуб 128

ЛГБТ

Queeria календар
Мерлинка

Млади

Залет
Kosztolányi Dezső

Корисници психијатарских услуга

Простор
Душа

Случајни пролазници

Оградна галерија

Ратни ветерани

Дан после, Танатос

Аматери

Музеј наивне и маргиналне уметности у Јагодини

Осуђеници

Апс арт

Креативна класа

Resonate
Дели

Слепи и слабовиди

Тактилна галерија

Бициклисти

Критична маса

81.

Индекс појмова

83.

Корисни линкови

85.

О Деску Креативна Европа Србија

Уводна реч

Димитрије Тадић

руководилац Деска Креативна Европа Србија

Публикација „Развој публице у Србији“ представља иницијативе у Србији које се баве развојем публице, веома важном и актуелном смерницом европске културне политике. Уколико уземемо у обзир да истраживања о публице у Европи показују прогресивно опадање интересовања грађана Европе за учешће у јавном културном животу, не чуди што је развој публице један од приоритета главног програма за културу Европске уније – Креативна Европа.

Развој публице – релативно нов термин културне политике, може се проматрати двојако: кроз призму демократских вредности културе, права на културу, поља људских права, партиципативности, укључивање грађана у креирање културних садржаја, али и из аспекта развоја тржишта, економије културе, креативних индустрија. Притом, никако не треба заборавити да су увећање и разноликост структуре публице сврсисходан инструмент позитивног утицаја на доносиоце одлука у смислу указивања на друштвени значај културе.

Публикација мапира пројекте у Србији који развијају различите групе публице у односу на интересовања, животне стилове, пол, занимања, годиште или укус. Треба рећи да су представљени пројекти груписани по разноврсним категоријама, управо да би се показао диверзитет група публице, да би се указало на могућност креативног и отвореног приступа развоју публице, односно да би се избегло донекле стереотипно и у суштини ограничавајуће дефинисање циљних група (нпр. млади, особе са инвалидитетом, етничке и друге мањине).

Такође, представљена су и искуства и мишљења учесника и публице мапираних пројеката, а кроз одговоре на питања о концептима и успешности реализације пројеката и у томе се крије можда и највећи допринос који ова публикација даје.

Исто тако, публикација садржи текстове различитих аутора о појму развоја публице. Текст Нине Михаљинац и аутора овога увода објашњава сам појам развоја публице и контекстуализује га у европском оквиру, посебно када је реч о главном програму Европске уније за културу, програму Креативна Европа, и даје преглед репрезентативних иницијатива у Србији. Текст Слађане Варагић Петровић не представља само рад установе на чијем је челу (Културни центар Пожега), већ и друге организације и иницијативе које делују у општини Пожега. Текстови Николе Крстовића (Музеј на отвореном „Старо село“, Сирогојно) и Развој публице Београдске филхармоније (Београдска филхармонија) објашњавају активности и успех ових установа на пољу развоја публице. Текст Дуње Бабовић и Милана Ђорђевића, младих будућих професионалаца у култури, пружа увид у ставове и потребе млађих генерација.

Надамо се да ће ова публикација свима нама бити корисна у разумевању вишеслојног појма развоја публице и да нам може помоћи у бољем сагледавању система културе и уметничке продукције у Србији.

Развој публице: појам, контексти, значења

Сваки појединац се формира у одређеном културном окружењу и има одређене културне потребе, било да се ради о одласку у оперу или локалну кафану, одевању и опремању стана у посебном стилу, изражавању сексуалне оријентације или особености националног идентитета, слушању електронске музике или писању неоавангардне поезије. Културни системи демократских држава треба да обезбеде слободно језичко и културно изражавање и услове за развој и задовољење потреба свих грађана (territory-driven концепт културне политике).

Зато је, поред заштите културне баштине и развоја савременог стваралаштва, подстицање партиципације у култури један од основних задатака културних политика у демократским државама. Појам развој публице оформио се у дискурсу демократије, људских и грађанских права, права на културу и културно изражавање, културни и језички диверзитет и различитост.

Као што је чест случај са појмовима из области менаџмента у култури и културне политике, развој публице употребљава се у више различитих контекста, доноси себи такоразлике у свом значењу. Појам се доминатно употребљава у два контекста: с једне стране у контексту развоја друштвених интеграција, медијације и интеркултурног дијалога (акцент на друштвеној користи и принципу квалитета, едукације, културног развоја и уметничке изврности), а, с друге стране, у контексту промоције постулата маркетинга у култури и развоја тржишта (акцент на економској користи и принципу квантитета). У првом случају, мисли се на пројекте који укључују маргинализоване и осетљиве групе публице, попут инклузивног театра или радионица арт терапије који развијају укус, пружају прилику за образовање и лични развој, а у другом случају, на комерцијалне пројекте у култури, попут великих музичких фестивала или сајмова књига, за које развој публице значи освајање већег броја корисника и потрошача. Свакако, будући да многи пројекти у култури истовремено и готово једнако остварују изузетан друштвени значај и економску исплативост, концепт развоја публице не мора да буде ограничен само на један или други контекст.

Сходно томе, појавио се и корпус појмова који се односе на појединце које треба анимирати пројектима и активностима у култури: стална публика, лојална публика, организована публика, нестандартна публика, публика-учесник, стваралачка публика, активна публика, (примарне и секундарне) циљне групе публице, непублика...

Приказани пројекти у овој публикацији разликују се, између осталог, и према начину на који третирају појам публице. Установе културе обично осмишљавају анимационе активности у оквиру својих сталних програма путем којих ће развити нове групе публице. То је случај, рецимо, са Музејом афричке уметности који сарађује са домовима за стара лица и тако развија организовану публику својих текућих програма. С друге стране, веома често су удружења грађана или фондације основана да би реализовала пројекте чији је основни циљ социјална инклузија, задовољење културних потреба друштвених група чије су потребе незадовољене и слично. Представе Апс арта, на пример, реагују на потребу укључивања маргинализованих друштвених група – затворских осуђеника, и то у својству позоришних стваралаца. У том смислу осуђеници не представљају публику *stricto sensu*; ради се о људима који кроз креативни рад постају активни учесници у културном животу једне заједнице и нека другачија врста публице. Појам развоја публице може се, дакле, сагледати у ширем смислу (било какво укључивање било којих група публице у културне догађаје – кроз стваралаштво, волонтирање и друге сличне видове активног учешћа) и у ужем смислу (рад на развоју постојећих група и „освајању“ нових група публице конкретних пројеката и програма у култури). Ипак, најзначајније – и када су у питању пројекти социјалне и културне инклузије, едукације и развоја укуса, и када је реч о маркетиншком освајању нових група потрошача и корисника, активности развоја публице одговарају потреби да се развија и унапређује културна партиципација.

Не треба заборавити да активности развоја публице са својим различитим аспектима, од културне партиципације и интеркултурног дијалога до социјалне инклузије, еклатантно показују моћ културе да позитивно мења друштво, али да уједно, путем развоја публице, и професионалци у култури добијају сврсисходан аргумент и средство утицаја на доносице одлука. У вези са тим је и очита неопходност константног указивања на значај који култура има за демократски развој сваког друштва, а улога и одговорност професионалаца у култури у том процесу су одлучујући. Ово је посебно значајно уколико се узме у обзир чињеница да се буџети за културу прогресивно смањују, па се стиче утисак да се процес политизације културе одвија на различите начине – суптилније или директније у неким европским државама.

публице: појам,

Развој публике, европска културна политика и програм Креативна Европа

Неколико је разлога због којих је развој публике дефинисан као један од приоритета програма Креативна Европа. Први се односи на главни циљ програма, а то је развој заједничког европског културног простора и посљедица сарадње, културног и језичког диверзитета и интеркултурног дијалога, као и на потребу да се измени статистика о културним навикама грађана Европе која показује да Европљани када читају књиге, гледају филмове или уживају у другим културним садржајима, обично бирају или локално, национално или глобално мејнстрим уметничку продукцију. С обзиром на то да је знатно мање облика упознавања, размене и сарадње између различитих култура у оквиру читаве Европе, конкурси програма Креативна Европа осмишљени су тако да уметничка дела и резултати стваралачког рада буду мобилни и доступни већем броју грађана Европе, као и да професионалци који раде у пољу културе, било у установама културе, било самостално, добију прилику да се упознају и остваре сарадњу.

Други разлог је у вези са процесом дигитализације и оним што се у енглеском језику назива digital shift. Будући да публика, а посебно млади, најчешће и најдинамичније у свом свакодневном и професионалном животу користе нове медије – интернет платформе, апликације и друштвене мреже, програм Креативна Европа подстиче употребу нових технологија у активностима развоја публике. То значи да коришћење нових технологија у процесу осмишљавања програма установа културе, комуникације с публиком, приказивања уметничког рада и тако даље, представља услов за успешан рад у култури и деловању у јавном простору. Трећи разлог због којег је развој публике главни приоритет програма Креативна Европа тиче се статистичких података о партиципацији у култури, који показују да број посетилаца догађаја у култури драматично опада, као и да млади све мање учествују у догађајима које организују установе и организације у култури.

Развој публике у Србији

Иако у Србији не постоје системски и свеобухватни подаци о партиципацији публике у јавним догађајима у култури, могло би се претпоставити да је код нас ситуација слична као и у другим европским земљама. Према постоји низ изузетно значајних иницијатива у пољу развоја публике, које су делом и представљене у овој публикацији, мапирање анимационих пројеката у Србији показује евидентно одсуство дугорочних пројеката који развијају публику. То је посебно битно нагласити будући да једино дугорочни рад на развоју публике може имати видљиве, мерљиве и дугорочне ефекте по развој заједнице.

Када је реч о јавним установама културе, годишњи програми се ретко осмишљавају са свешћу, не само о потреби да програми буду атрактивни и занимљиви сталним, али и новим групама публике, него и о томе да је неопходно укључити публику у сам процес осмишљавања програма. Притом треба нагласити да се у смерницама програма Креативна Европа инсистира на значају успостављања такве, двосмерне комуникације између професионалаца у култури и публике. Код нас се врло ретко размишља о двосмерном дијалогу и привлачењу тзв. непублике, односно оних грађана који немају развијене навике одласка на јавне програме у култури. Чак се и пратећи програми установа обично организују у стандардним формама и форматима. У музејима и галеријама најзаступљенија су вођења кроз изложбе и сталне поставке, библиотеке реализују књижевне вечери или промоције књига, а позоришта веома ретко воде публику кроз зграду или организују сличне анимационе активности.

Потребно је имати у виду да неке европске установе културе своје едукативне и анимационе програме увелико осмишљавају не само у форми атрактивних поставки и посебних пројеката, него и у виду уметничких акција и интервенција у јавном простору.

Оно што, дакле, недостаје јесу иновативнији концепти за привлачење и развој како сталне и нове публике, тако и непублике. Када је реч о сталној публици, анимационе активности служе перманентном образовању, одржавању и развоју интересовања за одређену област и неговању осећања припадности установи и идејама које она заступа.

Тако је и са заинтересованом или потенцијално заинтересованом публиком, али, на крају, ништа мање није значајно бављење непубликом, посебно када се има у виду да установе културе треба да раде на унапређењу слободе и креативности јавне сфере. Целокупан систем установа културе треба да одговора на диверзитет културних потреба свих грађана, као и да те потребе развија.

Управо се у томе открива разлог због чега је у овој публикацији приказан широк дијапазон група публике: од припадника ЛГБТ заједнице, фудбалских навијача, особа са сметњама у развоју, деце и ратних ветерана, љубитеља јапанске културе или Хари Потера, до власника паса, бициклиста, припадника локалних заједница и националних мањина, феминиста и феминисткиња и других. Пројекти приказани у публикацији показују да све групе грађана имају културне потребе и да могу и треба да учествују у јавном културном животу, а, поред тога, њихов приказ треба да инспирише све који раде у пољу културе да размишљају о новој публици с којом би могли да раде.

Када је реч о јавним установама у култури, добар пример подстицања партиципативности у осмишљању програма даје Музеј науке и технике у Београду, новом поставком која велики простор посвећује деци и младима. Тако се у поставци могу пронаћи узбудљиви садржаји који прикладно децејем узрасту и младој популацији партиципативно омогућавају приступ научним достигнућима и истинама. Стална поставка Музеја науке и технике разликује се од стандардних и често организованих програма за децу, као што су децеј радионице цртања или вајања.

Још један пример активног рада с публиком пружа Музеј на отвореном „Старо село“, у Сирогојну. Деловање овог музеја специфично је по томе што се тежак планински живот сељака у деветнаестом веку не представља на егзотичан начин, кроз романтичарску, аркадијску, пасторалну слику Сирогојна, него се кроз изузетно провокативне изложбе и бројне практе активности музеја продукује знање и критички однос према некадашњој и савременој друштвеној стварности.

Занимљиви су и примери јавних установа културе чија је делатност у целини посвећена развоју публике. Музеј наивне и маргиналне уметности у Јагодини валоризује и промовише стваралаштво аматера и друштвено маргинализованих особа. Сам назив музеја упућује на програмски концепт, који је удаљен од уобичајеног поимања наивног сликарства као маниристичког и конвенционалног или чисто комерцијалног.

Културни центар Београда позиционирао се као установа која осмишљава своје програме у складу са потребама различитих група професионалне публике – организују се књижевни фестивали и говорни програми, као и фестивали посвећени недовољно заступљеним музичким инструментима, попут чембала или оргуља; фотографска галерија „Артгет“, поред презентације савремене продукције из ове области, издаје и специјализовану едицију посвећену теорији фотографије; савремено концепирани визуелни идентитет и програм галерије „Подрум“ јасно показују програмску одређеност ка међународној сарадњи у области савремене уметности. Исто тако, Културни центар Београда у дужем временском периоду организује догађаје, округле столове и презентације успешних примера едукативних програма европских установа и организација у култури.

Још један културни центар – Културни центар Пожега, показује програмску извршност по савремености програмског концепта и активном бављењу потребама локалне публике и локалних заједница, што је веома значајно из аспекта разбијања предрасуда о неразумљивости и елитизму савремене уметности. Партнерства која овај културни центар остварује са локалним организацијама цивилног друштва сведоче о реткој отворености једне јавне установе према цивилном друштву и појединцима, увећавајући тако не само број посетилаца, већ и њихову структуру.

у Србији

Будући да делују у оним пољима где јавни сектор није довољно активан, иницијативе организација цивилног друштва веома су значајне и разноврдне, посебно у области развоја публице. Неки од пројеката у мањим срединама представљају скоро једине садржаје посвећене младима, а временом су почели да окупљају и младу публику, уметнике и професионалце у култури из других градова Србије – Фестивал савремене уметности „Залет“ у Зајечару или фестивал „Звуци и визије“ у Мајданпеку.

Илустративан пример активизма цивилног сектора у пољу развоја публице јесте и пројекат Улична галерија у Београду, коју воде чланови удружења Микро арт.

Пројекат је подразумевао уређење запуштеног простора, пасажу у самом центру града, и његово претварање у излагачки простор, намењен друштвено ангажованим уметничким праксама младих и неафирмисаних уметника. Улична галерија је у свој рад укључила графити уметнике да би додатно радила на уређењу јавног простора у којем делује. Улична галерија подстиче социјалну инклузију и партиципацију организујући музичке догађаје, међу којима су, на пример, наступи хора са члановима трећег доба. Може се рећи да се, по угледу на Уличну галерију, у Ваљеву појавила Оградна галерија неколико година касније, што говори о успешности концепта „галерије на улици“ која привлачи погледе суграђана и случајних пролазника.

Указујући на терапијски потенцијал уметности и пројеката у култури као платформе за социјалну инклузију и унапређење квалитета живота појединаца, удружење Простор из Београда низ година за редом организује различите активности, посебно радионице, за особе–кориснике психијатријских услуга. Поред истрајности и континуираног рада на овом пољу, оно што удружење Простор посебно издваја од сличних иницијатива јесте укључивање афирмисаних савремених уметника, чиме се обезбеђује квалитет уметничких садржаја и достизање професионалних стандарда у раду.

Европски центар за културу и дебатну „Град“ познат је по изврсној програму који анимира бројне групе публице различитог годишта и укуса, као и по успеху у континуираном привлачењу нових и младих људи кроз сталне програмске иновације.

Друштво архитеката Србије организује Београдску интернационалну недељу архитектуре БИНА, која представља пример изузетно амбициозно конципираног пројекта са редовним веома посећеним дебатама, јавним разговорима који архитектуру критички и друштвено контекстуализују, креативним дејим радионицама, али и јавним вођењима кроз архитектуру Београда, како за професионалну тако и за „лаичку“ публику. Удружење грађана Тачка комуникације такође се позиционирало као организација која се развојем публице бави кроз теме архитектуре и урбанизма.

Пројекти „Звучна мапа Дорћола“ и „Звучна мапа Београда“ баве се београдском архитектуром кроз призму локалних заједница и интегрисању гласове појединаца у колективни наратив прошлости, чиме се афирмише значај локалних, интимних и личних историја за историју Београда и његов идентитет.

Треба напоменути да је, захваљујући напорима да поставке партиципацију у култури, Друштво архитеката Београда добило прилику и да учествује у програму Креативна Европа 2015. и 2016. године, па, с тим у вези, треба рећи нешто и о пројекту *Take Over*, који јетактоје подржан овим програмом и у којем учествује Задужбина Илије М. Коларца као партнерска организација из Србије. Изузетан значај *Take Over*-а лежи у чињеници да су млади директно укључени у конципирање програмских садржаја Коларца. Наиме, као први такав пројекат у Србији, *Take Over* подразумева формирање Борда младих који ће одлучивати о новим програмима и његов циљ је да се тестира нови модел доношења одлука у култури, а уједно и модел развоја публице установа културе.

Посебно је узбудљива чињеница да пројекат треба да допринесе суштинској промени Задужбине Илије М. Коларца и њеног имиџа као установе познате по одржавању концерата класичне музике и публици која припада елитном културном моделу.

публике

Што се тиче иницијатива везаних за интерсекторску сарадњу у пољу развоја публице, чини се да се потенцијали сарадње са установама чије деловање није у области културе, попут болница или судова, још не препознају у довољној мери. Новоустановљени финансијски инструмент Министарства културе и информисања, Конкурс за финансирање уметничких дела из области визуелне уметности, осмишљен је управо као одговор на недостак пројеката који подразумевају сарадњу између установа културе и других сектора – образовања, здравства и осталих, другим речима, као инструмент којим се подстиче развој публице.

На крају треба рећи да је сасвим извесно да ће ситуација у Србији погледу развоја публице бити унапређена и захваљујући напорима Министарства културе и информисања Републике Србије, учешћу Србије у програму Креативна Европа, све већој амбицији и учесталијим активностима професионалаца у култури који делују у оквиру цивилног и јавног сектора, и, конечно, захваљујући све активнијем друштвено одговорном пословању приватног сектора.

Култура за све

Александра Ђорђевић

саветник за унапређење културног стваралаштва и културног израза националних мањина и развој културне разноликости, Министарство културе и информисања РС

Да ли у контексту међународног или домаћег законодавства, друштвенополитичких и културних промена и потреба, европских интеграција, или нечег другог, тек људска права се већ низ година налазе у фокусу практичних политика у нашој земљи. Када говоримо о људским правима, пажња је оправдано усмерена на врсту ових права; у оквирима културне политике, говоримо о слободи изражавања у културном и уметничком стваралаштву, о аутономији субјеката у култури, отворености и доступности културних садржаја јавности и грађанима, уважавању културних и демократских вредности европске и националне традиције и разноликости културног израза, демократичности културне политике.² Ипак, могућност остваривања права из овог корпуса у пракси није иста за све, већ је неопходно континуирано бринути о томе да поједине групе у друштву имају проблем у коришћењу својих права, што заправо представља дискриминацију. Управо стога би свако одговорно друштво требало да се бави идентификацијом ових група, за које кажемо да су друштвено осетљиве, као и да предузима посебне мере усмерене на побољшање њиховог положаја. Прављењем термиолошке разлике између синтагме „друштвено осетљиве групе“ и синтагме „осетљиве друштвене групе“, истичемо разлику између схватања да припадници појединих група имају лично својство које их онемогућава да права која реално имају уједно и остваре, и схватања да су ограничења заправо у простору (физичка) и/или у ставовима већине.³ Такође, стално редефинисање циљних група носи посебну важност зато што је друштво динамична категорија и увек изнова интегрише једне, а рађа нове друштвено осетљиве групе.

Област људских права је веома важна у оквирима међународне сарадње и у том смислу је значајно чланство Републике Србије у међународним организацијама, пре свега Уједињеним нацијама и Савету Европе.

Као чланица Уједињених нација (и правни сукцесор бивших држава) Република Србија је до сада ратификовала највећи број водећих међународних правних инструмената УН у области људских права, као што су: Међународни пакт о грађанским и политичким правима (ICCPR); Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (ICESCR); Међународну конвенцију о укидању свих облика расне дискриминације (CERD); Међународну конвенцију о укидању свих облика дискриминације жена (CEDAW); Конвенцију о правима детета (CRC); Конвенцију о правима особа са инвалидитетом (CRPD)⁴;

1. По аналогји са називом пројекта Коларчеве задужбине из Београда „Коларац за све“, којим програми ове установе постају доступним слепим и слабовидим особама.

2. Закон о култури, “Службени гласник РС”, бр. 72/2009, чл. 3.

3. Насупрот изнетом, Стратегија превенције и заштите од дискриминације наводи да су дискриминацији изложене „осетљиве друштвене групе” односно група лица или појединци, припадници групе, с обзиром на њихово лично својство, стр. 3, што је основа за даље промишљање и дискусије, што такође на свој начин може довести до побољшања положаја ових група.

4. <http://www.ljudskaprava.gov.rs/index.php/yu/ljudska-prava/konvencije>

Унеско конвенцију о заштити и унапређењу разноликости културног израза.⁵ За међународне уговоре установљена су уговорна тела (комитети) чија је надлежност да надзиру испуњавање обавеза држава чланица.

Бројни реформски процеси у нашој земљи одвијају се у сарадњи и уз помоћ Савета Европе, а ова сарадња је посебно значајна у контексту европских интеграција. Најзначајнија документа Савета Европе у области културног стваралаштва су Конвенција за заштиту људских права и основних слобода (која представља основ европског система заштите људских права)⁶, Оквирна конвенција за заштиту националних мањина⁷ и Европска повеља о регионалним или мањинским језицима⁸.

Европска унија се у прво време свога постојања није, бар не кроз сопствена документа, бавила људским правима. Заштита људских права се у почетку ослоњала на Савет Европе⁹ и инструменте ове организације, а пре свега на Европску конвенцију о људским правима (Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода). Тек тридесетак година након оснивања, Европска унија је све више схватала да је неопходно, поред бављења економским, привредним и политичким питањима, посебну пажњу посветити и људским правима. У том смислу, значајни су критеријуми из Копенхагена¹⁰, а први документ Европске Уније који се тичао људских права била је Повеља о основним правима, први пут предложена свечано проглашена у Ници 2000. године, али која је постала обавезујућа тек усвајањем Уговора из Лисабона 2007. године. „Неки аутори сматрају да би се Повеља највероватније могла описати као креативна дестилација права садржаних у разним европским и међународним споразумима на које се Европски суд правде већ неко време пре тога позивао у својим одлукама.”¹¹

5. <http://www.kultura.gov.rs/docs/stranice/82128418889499865927/12.%20Konvencija%20o%20zastiti%20i%20unapredjenju%20raznolikosti%20kulturnih%20izraza%20%28Pariz,%202005%29.pdf> како је на свој начин може довести до побољшања положаја ових група.

6. <http://www.sostelefon.org.rs/zakoni/14.%20Evropska%20konvencija%20za%20zastitu%20ljudskih%20prava%20i%20osnovnih.pdf>

7. <http://www.ljudskaprava.gov.rs/index.php/yu/nacionalne-manjine2/multilateralni-ugovori/okvirna-konvencija>

8. <http://www.ljudskaprava.gov.rs/index.php/yu/nacionalne-manjine2/multilateralni-ugovori/evropska-povelja-o-regionalnim-ili-manjinskim-jezicima>

9. Организација основана 1949. године, данас броји 47 земаља чланица, а бави се унапређењем и промоцијом демократије, владавине права и људских права.

10. Европски савет је, 1993. године, усвојио услове за приступање нових чланица ЕУ, а међу њима се по први пут нашло поштовање демократије, владавина права, људска права и заштита мањина.

11. Душан Игњатовић, Заштита људских права у ЕУ после Лисабона – Заокруживање европског система заштите људских права, Уговор из Лисабона, сигурна лука или почетак новог путовања, Службени гласник Београд, 2010, стр. 77

Култура

Правни оквир државе Србије у области људских права, који је широк и разноврсан, један је од инструмената за идентификацију друштвено осетљивих група; од Устава Републике Србије из 2006. године (2. део, Људска и мањинска права и слобода) и тзв. lex specialisa (закона којима се уређује посебан-конкретан предмет), преко закона којима се, попут Закона о култури, као општи интерес наводе поједине друштвено осетљиве групе, па до стратешких докумената и акционих планова; неки од њих су: Закон о Заштитнику грађана¹², Закон о заштити слобода и права националних мањина, Закон о националним саветима националних мањина, Закон о забрани дискриминације, Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, Закон о равноправности полова¹³, Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља, Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности, Стратегија за унапређење положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији, Стратегија за унапређивање положаја Рома у РС, Стратегија превенције и заштите од дискриминације (у дефиницији циља Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2013–2018. године, посебна пажња се посвећује националним мањинама, женама, ЛГБТ особама, особама са инвалидитетом, старијим, деци, избеглицама, интерно расељеним лицима и другим угроженим мигрантским групама, припадницима различитих вероисповести и лицима с обзиром на њихово здравствено стање.)¹⁴

Закон о култури наводи да општи интерес у култури представља и откривање, стварање, проучавање, очување и представљање српске културе и културе националних мањина у Републици Србији, подстицање децејег стваралаштва и стваралаштва за децу и младе у култури, подстицање културног и уметничког стваралаштва особа са инвалидитетом и доступности свих културних садржаја особама са инвалидитетом.¹⁵ Ипак, општа забрана дискриминације, полазећи од основног начела да су сви људи једнаки пред законом те да имају право на једнаку законску заштиту, утврђује да се свако право које закон предвиђа остварује без дискриминације по било ком основу као што је пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго уверење, национално или друштвено порекло, повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

12. <http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr/vazni-pravni-akti>

13. <http://www.ljudskaprava.gov.rs/index.php/yu/ljudska-prava/propisi>

14. <http://www.ljudskaprava.gov.rs/index.php/yu/ljudska-prava/strategije>

15. Закон о култури, “Службени гласник РС”, бр. 72/2009, чл. 6.

У односу на друштвено осетљиве групе, култура се може посматрати двојако: као збир стваралачких потенцијала припадника ових група и као средство за постизање циљева. Оба становишта су подједнако важна. Када о култури говоримо као о средству, тиме је не деградирамо, већ само увиђамо значај који она може да има за одређене области. На пример, неретка је ситуација да се култура и стваралачки процес користе као терапија код особа са инвалидитетом; или други пример, где друштвено осетљиве групе, виђене као циљне групе у оквиру пројеката који се баве развојем публике, воде испуњењу неког дугорочног циља, као што је постизање инклузивног друштва или повећање партиципације у култури.

Културна партиципација обухвата три групе активности: културну продукцију која обухвата бављење уметношћу или бављење неким креативним хобијем; културну рецепцију која се одвија кроз посете програмима институција културе или културним догађајима и културну рецепцију која се најчешће одвија путем медија и у кући реципијената.¹⁶ Свако квалитетно планирање изискује претходно идентификовање и уклањање препрека које могу да утичу на партиципацију.

Дакле, бављење друштвено осетљивим групама не представља изоловани сегмент стварности, који се најчешће доводи у везу само са одређеним областима друштвеног живота, као што су образовање, здравство или запошљавање. Друштвено осетљиве групе би требале да, кроз доступност културних садржаја, обезбеђивање партиципације и коришћењем проактивног приступа у култури, буду увек актуелна тема у култури и то цивилног сектора, установа културе и јавне власти.

Инклузивно друштво с једне и апсолутна доступност културе с друге стране, су идеал коме још увек тежимо и требаће још много времена и рада да се он досегне. Ипак, оно што је важно, јесте изградити један исправан став о људима који нас окружују, независано од тога шта је у њима или на њима различито од нас самих. Тада, када кренемо од себе, односно ослободимо се неоснованих ставова и предубеђења, а разлике схватимо више као свакидашњост и богатство, пре него као препреку или проблем, сами ћемо допринети стварању инклузивног друштва. Бављење културом на тај начин је рецепт да она буде и заиста култура за све.

16. С. Мрђа, Културни живот и потребе ученика средњих школа у Србији (2011.) и С. Мрђа, Културни живот и потребе студената у Србији (2011.), Завод за проучавање културног развика

Пожега – развој публице и циљне групе актера у култури

Слађана Петровић Варагић
директорка Културног центра Пожега

Данас, у 21. веку, било где у свету, у Европи или на западном Балкану, у великим градовима или у малим срединама, активности на пољу развоја публице културних програма добијају вишеструку важност у оквиру рада установа културе и других актера на овом пољу. Све већа доминација забавних програма над програмима из културе, криза која условљава низак друштвени стандард, неразвијене културне навике становништва, кључни су проблеми са којима се суочавају радници у култури, а који захтевају покретање процеса преиспитивања стратегија комуникације са публиком и ширим циљним групама. Неопходно је радити на развоју публице и одгајати генерације које су заинтересоване за културне садржаје, као и развијати свест о властитим могућностима и потенцијалима. Јавне установе културе, актери из цивилног сектора на пољу културе и уметности, као и приватни предузетници у области културе и креативних индустрија, настоје да континуирано преиспитују релевантност сопствених садржаја, тј. „креативних производа“ за своју заједницу, осмишљавајући и иницирајући програме сталног подмлађивања и обнављања публице. Како универзални рецепт за развој публице не постоји, пут до развијене активне заједнице у области културе и уметности води кроз стално експериментисање у изналажењу нових креативних решења, кроз сарадничке интерсекторске платформе и кроз размену искустава.

Број програма из културе и уметности реализован у последњих десет до петнаест година у Пожеги није познат, али за једну малу општину каква је Пожега укупно 30.000 становника, сигурно је и више него очекиван. Аактери културног живота из јавног и цивилног сектора, који су присутни у последњих деценији и по „у локалу“, присетиће се бројних пионирских акција током деведесетих прошлог века и почетком двехиладитих. Данас се за Пожегу са пуним правом може рећи да представља активно жариште на културној мапи Србије, смештено на ободима Златиборског и Моравичког округа, између два већа града – Чачка и Ужица, а окружена околним мањим општинама – Косјерићем, Ариљем и Лучанима. У Пожеги раде две јавне установе културе – Народна библиотека Пожега и Културни центар Пожега, којима је оснивач Општина Пожега, док у цивилном сектору у филму највише пажње треба посветити раду Независног филмског центра „Филмарт“ и Форума цивилне акције „Форца“. Поред ових, присутна су и друга удружења која имају спорадичне излете у области културе, а и даље се оснивају нова удружења са потенцијалима од којих се с правом очекује. Пожега поседује и неколико културно–уметничких друштава који негују народну традицију овога краја. Железнички музеј – одељење узаних пруга у Пожеги, као део Железничког музеја Београд, посебан је локални потенцијал, мада се њиме не управља из локала. Такође, Пожега поседује значајан број изузетних индивидуалних стваралаца – писача, песника, ликовних уметника, редитеља, фотографа, музичара итд.

Народна библиотека Пожега је најстарија институција културе у Пожеги. Основана је 1869. године. Годишње се учлани око 2.500 грађана. У библиотечким круговима ова институција је препознатљива по добро конципираном и континуираном раду са децом, као и по добро вођеном завичајном одељењу. Библиотека има тесну сарадњу са библиотекарским удружењима како у Србији тако и у иностранству, будући да има и своју сестринску библиотеку у немачком граду Вестоверледингену. Библиотека учествује у домаћим, али и међународним пројектима IBBY секције за Србију, као и у ИПА пројектима прекограничне сарадње. Пример доброг рада на развоју публице јесу програми које Народна библиотека Пожега реализује у сарадњи са децом и младима. Кроз пројекат „За сваку бебу књига“ Народна библиотека Пожега подстиче родитеље да код своје деце од најранијег детињства развијају љубав према књизи.

Пројекат „Читај док чекаш“ је пример пројекта тзв. публици на ноге, кроз сарадњу са децим диспансером Дома здравља у Пожеги. „Летњи и зимски програм читања“ су вишегодишњи програми Дечјег одељења појешке библиотеке који окупљају велики број деце кроз различите креативне радионице и остварују запажене дугорочне ефекте у смислу сензибилизације нове публице за програме из културе. Активности младих на пољу књижевности и креативног писања, библиотека је подржала кроз партнерски пројекат „Балкан кућа разлика“ у коме су учествовали млади из Пожеге, заједно са младима из још пет градова из Босне и Херцеговине и Србије. Различити књижевни сусрети и представљања књига, такође су део програма рада на развоју публице ове институције.

Културни центар Пожега је најстарија поливалентна установа културе у Златиборском округу, основана још 1958. године. Данас Културни центар Пожега тежи да постане јавно и видљива институција на културној мапи Србије и региона. Својим активностима ова институција се намеће као центар културног живота локалне заједнице који организује, производи, дистрибуира и промовише различите програме у области културе и уметности. Програми које Културни центар Пожега реализује су разноврсни по својим карактеристикама када је у питању циљна група којој су намењени, а такође и по различитим облицима уметничког изражавања (музичка уметност, филм, визуелне уметности, сценска уметност). У овој институцији велика пажњу се посвећује едукативним програмима и раду са публиком и различитим циљним групама. Годишње Културни центар посети преко 15.000 грађана. Градска галерија Пожега, која ради у саставу Културног центра Пожега, основана је 1999. године, а данас је један од запаженијих излагачких простора у Србији, који се бави афирмацијом, презентацијом, продукцијом савремених визуелних уметности. Рад галерије континуирано подржава Министарство културе и информисања Републике Србије. Градска галерија Пожега, учествујући у јавном представљању савремених уметничких пракси у земљи, настоји да допринесе децентрализацији културе, да буде препозната као место које на професионалан начин омогућава представљање гостујућих уметничких пројеката, али и као важан продукцијски центар

који доприноси развоју савремене уметности у земљи, са посебним задатком оснаживања локалне ликовне сцене и едукације млађе популације. Едукативни програми у виду јавних вођења, радионица и разговора са уметницима чести су у програму појешке галерије. Културни центар организује бројне ликовне радионице, школу глуме и радионице филма, које окупљају младе који показују интересовање за ове видове уметности, пружајући им неформално образовање у овим областима, али и градећи на тај начин нову едуковану публику за програме из културе. Партиципативни програми показују најбоље резултате – пројекти какви су „Уметност у пролазу“ или „Песме из магле“, подржани кроз Центрифуга програм Ерсте Банке, окупљали су младе учеснике неформално организоване и ослоњене на подршку Културног центра Пожега, који су директно учествовали у продукцији уметности у јавном простору или у настанку прве омладинске збирке поезије и пионирских перформативних видова представљања поезије у Пожеги. Различитим пројектима, Културни центар Пожега повремено упошљава ликовне педагоге, археологе, учитеље, који реализују инклузивне радионице за децу школског узраста, децу и особе са инвалидитетом и децу ромске националности. Подстицање продукције локалних стваралаца и креативца је важан посао који обавља Културни центар Пожега. Такође, као партнерска установа, центар је отворио своја врата за све организације из цивилног сектора. Делује у виду „инкубатора“ који младим појединцима и неформалним групама, али и невладиним организацијама, који желе да реализују сопствене идеје, омогућава техничку подршку у виду простора, опреме, као и промоцију њихових заједничких програма. При Културном центру Пожега у последњих неколико година ради и Канцеларија за младе, која самостално или у сарадњи са организацијама цивилног друштва реализује годишњи програм активности намењен младима и врши изузетно важну улогу анимирања младих за програме из културе. Пожега је недавно добила и Клуб младих и издвојено одељење Музичке школе „Војислав Лале Стефановић“ из Ужица, које годишње уписује преко 50 ученика из Пожеге. Обе ове институције смештене су у реконструисаној згради бившег Дома војске Србије у Пожеги. Цивилни сектор и установе културе, као и заинтересовани млади појединци, годинама уназад водили су континуирану акцију јавног заговарања и лобирања у борби за јавне просторе који су могли бити стављени у функцију потреба културе и окупљања младих. Једна од епизода ове кампање је и акција „Културна демилитаризација“ реализована у октобру 2011. године, која је наставила кампању покренуту 2009. године од стране УГ „Форца“ и омладинске продукције „Планет филм“, обележена и интригантним видео клипом *Немамо где*, којим је таргетиран напуштени војни објекат и ангажовани млади да се окупе око идеје лобирања за простор, у чему се и истрајавало све до достизања циља. Локална самоуправа је купила напуштену зграду бившег Дома војске у Пожеги за потребе младих и њиховог креативног окупљања.

Као резултат ове борбе за јавне просторе добијен је Клуб младих, којим од 2015. године управља Културни центар Пожега, а који је опремљен од стране Општине Пожега и Министарства омладине и спорта Републике Србије, кроз сараднички пројекат УГ Форца и Канцеларије за младе Пожега.

Кроз сарадњу са бројним удружењима Клуб младих Пожега је постао место које окупља велики број младих у оквиру различитих радионица, трибина, музичких и филмских програма, уметничких интервенција у јавном простору, као и идеје волонтеризма. На спрату Културног центра Пожега налази се простор који је опремила Амбасада Норвешке, а у коме ради шест невладиних организација окупљених у Грађанску алијансу за социјалну инклузију – ГАСИ, што представља пример добре сарадње јавног и независног сектора, а на корист локалне заједнице. У ГАСИ-ју је истовремено и неформални регионални центар Асоцијације независне културне сцене Србије за Западну Србију и две чланице Асоцијације из Пожеге – „Форца“ и „Филмарт“ кроз овај центар, настоје да окупе организације цивилног друштва из Чачка, Ужица и других околних места у колаборативну мрежу независне културе у западној Србији. Иницијатор и један од оснивача ГАСИ-ја је Форум цивилне акције „Форца“, удружење грађана које је основано 1999. године и једно је од настаријих, али и најактивнијих удружења трећег сектора у Западној Србији. Програми којима се бави „Форца“ тичу се развоја локалне заједнице, промоције људских права, подршке младима и помоћи угроженим групама, као и активности из области културе и нових медија. Још од 2005. године, „Форца“ је узела учешће у оквиру трогодишњег партнерског пројекта „Отворени пут Е-761“ подржаног од стране Швајцарског програма за културу у Србији и Црној Гори ProHelvetia и реализованог од стране независних удружења из Ужица, Пожеге, Чачка и Краљева. Мисија програма била је да успостави партнерство и мрежну сарадњу јавних институција, приватног сектора, удружења грађана, уметника и креативних појединаца, професионалаца у области културе и уметности у циљу унапређења услова и капацитета савремене, иновативне уметничке и културне продукције и презентације на том подручју. И поред различитих ставова у вези са продукцијским донетима програма Е-761, чини се да је највећи допринос овог програма у Пожеги, сагледан у чињеници да су сами актери на пољу културе који су у овом пројекту узели учешће, као и циљне групе, корисници пројекта и публика, прихватили овакав колаборативни интерсекторски модел који је у Пожеги остао доминантан и по завршетку програма „Отворени пут Е-761“ и који и данас на добар начин функционише. Програм је такође иницирао јачање независног сектора у култури и оснивање нових организација. Од 2008. године, кроз пројекат „сПАРК-Self-made парк: Ка креативном инкубатору“, „Форца“ је наставила анимирање младих за активно укључивање у друштвене активности, утицала на повећање мобилности младих као и на повећање доступности културних садржаја за младе.

актера у

Музичка продукција била је кључна активност на новом програму „Отворени пут Е-761“ у периоду од 2009. до 2012. године. За више од 15 година рада „Форца“ је организовала бројне концерте, фестивале, трибине, кампање јавног заговарања, дебате, снимања музичких албума, као и оснивање омладинског радија. Чланица је Асоцијације НКСС и кроз сарадњу са асоцијацијом и њеним члановима реализује бројне програме у којима ангажује младе уметнике. Циљну групу програма овог удружења у највећој мери чине локални млади креативци, најчешће формално или неформално организовани, али и особе са инвалидитетом, млади Роми и друге осетљиве групе.

Независни филмски центар „Филмарт“ од оснивања 2005. године, реализује велики број пројеката у области филма, визуелних уметности и едукације младих, међу којима је и Међународни студентски филмски камп „Интеракција“, као и Међународни мастерклас документарног филма „Interdoc“. „Филмарт“ је кроз овакве пројекте усмерио своју мисију на развој документарног филма, филмску едукацију и културну анимацију на пољу филмске уметности.

На овај начин, „Филмарт“ активно врши развој филмских професионалаца, филмске публике, али и целе локалне заједнице. У оквиру кампа „Интеракција“ студенти филмских школа из целог света у Пожеги и околним градовима снимају документарне филмове на задату тему. Током десетогодишње реализације кампа, којег од самог почетка подржава Министарство културе и информисања Републике Србије, учествовало је 189 учесника из 47 земаља и снимљено је 35 документарних филмова, од којих је девет награђено на филмским фестивалима широм света. Од 2011. године „Филмарт“ организује и Филмски едукативни центар (ФЕЦИ), у оквиру кога средњошколци из Пожеге и околине савладавају основе филмског језика. Више од десет полазника ФЕЦИ-ија данас су студенти режије, камере, монтаже, продукције и глуме на Факултету драмских уметности у Београду. „Филмарт“ се бави продукцијом филмова и телевизијског програма и на тај начин доприноси изградњи културног идентитета Пожеге, која све више бива перципирана као центар за развој документарног филма. Укључивањем волонтера из локалне заједнице у реализацију пројеката и организацију манифестација, анимирају се млади који на овај начин активно доприносе креативном развоју своје средине. Реализујући бројне програме представљања култура различитих земаља учесника кампа, „Филмарт“ код шире циљне групе промовише мултикултуралност и толеранцију. Пројекат „Фотодокументи“, покренут је 2010. године и има за циљ да афирмише фотографију кроз анализу разноврсности приступа у оквиру овога медија уметничког изражавања. Овим пројектом реинтегрише се документарност на пољу фотографије и организацијом изложби у галеријском и јавном простору, као и низом стручних скупова и изаваштвом књига – зборника стручних скупова о фотографији, „Филмарт“ успоставља паралелну комуникацију са стручном јавношћу на пољу фотографије, али и са широм публиком.

У Пожеги живе и стварају значајни индивидуални ствараоци у различитим областима уметности: књижевност, филм, фотографија, ликовна уметност. Неки од њих у директном педагошком раду своје знање и искуство деле са младима, што рађа нове креативце, или бар отвара ново интересовање за уметност и културу чиме се ствара и развија нова публика. Песник Петар Матовић у области поезије и редитељ Дејан Петровић у области филма, едукујући средњошколце и утичу на промоцију уметничког стваралаштва код младих, а њихови следбеници постижу изузетне резултате. Млади из Пожеге чести су победници најзначајнијих конкурса поезије за средњошколце, као што су Лимске вечери поезије у Пријепољу и Поетског конкурса „Десанка Максимовић“ у Ваљеву, а такође су често проглашавани и за финалисте неколико песничких фестивала за издавање прве песничке књиге и активно учествују на динамичној савременој песничкој сцени самостално или неформално окупљени у различите песничке клубове. Младе филмације које су своја прва знања стекли у оквиру филмских радионица Дејана Петровића у Филмском едукативном центру „Интеракција“, освајају најважније награде на омладинским филмским фестивалима као што је Ревизија филмског стваралаштва деце и омладине Србије, која се више од 40 година одржава у биоскопу Југословенске кинотеке. Утицај локалних стваралаца и њихове уметничке продукције, надограђен педагошким радом са младима, успоставља стабилну основу за прогресивно ширење идеје о значају уметничког стваралаштва, омогућава младима драгоцене додире са, некада, у малим срединама, недодирљивим људима и знањима, отвара нове могућности и, на крају, утиче на локалну средину стварајући од ње диманичну креативну заједницу пожељну за живот и рад.

Интерсекторско позвезивање је од изузетног значаја за развој публике и рад са различитим циљним групама. Образовне институције пренатрпане административним пословима и класичним видовима одржавања кабинетске наставе, мало времена посвећују организованим посетама културним установама и уопште програмима из културе. Без озбиљнијег систематизованог приступа, све је сведено на ентузијазам и вољу појединих наставника, који имају свест од значају провођења времена са децом и младима у културним установама, на изложбама, позоришним представама, филмским пројекцијама, концертима или у учешћу на различитим интерактивним радионицама. Нови курикулуми у школама постепено обавезују педагоге да са својим ученицима посећују установе културе и партиципирају у њиховим програмима, што у доброј мери подстиче наду у бољу будућу сарадњу. Сегментација публике је неопходна алатка у креирању програма из културе. Размишљање о профилу посетилаца и карактеристикама сваке циљне групе неопходно је спроводити континуирано. Пожешке институције културе и актери из цивилног сектора прибегавају упознавању публике, различитим моделима комуникације са публиком, како би прилагодили своје производе њиховим потребама, а да истовремено не одустану од својих мисија и циљева.

Пожега

Активности на развоју публике у области културе са посебним фокусом на децу, младе људе, особе са инвалидитетима и маргинализоване групе, кроз упуштање у нове и иновативне приступе публици, пожешки актери културе реализују без много теоријских знања и без детаљног систематизованог и планираног приступа. Али, упркос томе, свака појединачна активност у својој реализацији од припреме до извештавања има важну компоненту анализе обраћања различитим циљним групама, као и анализу учинка ове комуникације. Повремене анкете и истраживања потреба публике у оквиру одређених пројеката, локалних или екстерних, указују бар делимично на пут којим убудуће треба ићи. Документ који у овом послу може послужити јесте Стратегија развоја Општине Пожега за период од 2007. до 2025. године, која добрим делом, а сигурно у сегменту који се односи на културу, заслужује да буде ревидирана, с обзиром на измене постојећег стања на локалу и на потребу за преиспитавањем будућих приоритета. Такође, важан документ новијег датума је Локални акциони план за младе Општине Пожега за период од 2014. до 2019. године, усвојен марта 2014. године, након опсежнијег истраживања у оквиру пројекта „Ревизија локалног акционог плана за младе општине Пожега“, који је подржан од стране ГИЗ-а и Министарства омладине и спорта РС. Истраживање је спроведено на узорку од око 2.000 младих из општине Пожега, од укупно 8.500 младих колико живи у општини.

У Пожеги је неопходно спровести озбиљно истраживање потреба публике културних програма, различитих циљних група, од деце, младих, људи средње старосне доби, жена различитих старосних категорија, старих, као и посебних осетљивих група – особа са инвалидитетом, припадника ромске националности и других. Посебно пажњу у овом истраживању треба посветити и сеоском становништву које чини и више од половине популације на територији читаве општине. Студиознија истраживања би у великој мери допринела квалитетнијем и релевантнијем креирању програмских понуда. Покретање процедура за доношење Стратегије културног развоја општине Пожега, јесте приоритет за актере јавне и културне сцене у Пожеги, а које за последицу треба да има организовано праћење и вредновање рада установа културе, као и креирање конзистентнијих планова рада на развоју публике, а посебно кроз сарадњу са свим образовним институцијама у граду.

Пожега развија развој

Комуникација на релацији: публика – установе – цивилни сектор – програми – медији – публика, у тренутним околностима у Пожеги добро функционише, али неопходно је код свих учесника у овом ланцу, а нарочито код публике и медија, развијати критички став и подстицати их и охрабривати на промишљање и вредновање културног живота њихове локалне заједнице, као и снажније и агресивније анимирање публике да узме активну улогу у креирању програма културних установа. Најчешћа препрека код развоја културе и публике културних програма на локалном, али на републичком нивоу, јесте хронични дисконтинуитет у спровођењу стратешких политика или непостојање стратешких докумената, као и изостанак чврстих механизма контроле спровођења зацртаних стратегија, као и често мењање приоритета у складу са политичким приоритетима доносиоца одлука. Републичка стратегија културног развоја као кровни документ, свакако би помогла актерима културе на локалу да целисходније усмере своје деловање у спровођењу локалних културних политика. Томе се надају и актери у култури у Пожеги.

„Чекајући Годоа?!“ Музеј на отвореном „Старо село“ и развијање (свести) публике

Никола Крстовић
виши кустос Музеја на отвореном „Старо село“, Сирогојно

Консултујемо ли било коју дефиницију појма „развоја“ изненадиће нас чињеница да развој никако не подразумева само квантитативне карактеристике. У случају музеја, питање је далеко сложеније и појам развоја пре се односи на то којим и каквим садржајма се подиже свест посетилаца о различитим (па и проблематичним) друштвеним питањима. Дакле, развој је увек питање квалитета размене знања, а не квантитета у комуникацији. Времена у којима је интерпретација културног наслеђа била диригована готово искључиво тржишним парадигмама, полако, на глобалном нивоу, постају прошлост. Можемо разматрати ситуацију и радикалније, па се запитати да ли је могуће финансирање у сфери културног наслеђа изместити изван било каквог центра моћи и сместити га потпуно у јавну сферу, обезбеђујући тиме независност позиције и израза? Расправе о овом моделу ће у Србији, чини ми се, причекати нека друга времена.

Музеј „Старо село“ је у последњих седам година постао видљив и препознатљив на другачији начин него раније. Од аркадијског места, идеализованог острва романтизоване прошлости које искључиво позитивистички дефинише наслеђе сеоске свакодневице, постао је место за рамену идеја, комуникацију вештина и знања, те, коначно, и преиспитивање разноликих друштвених области. Приликом такмичења за најбољи европски музеј (ЕМЈА 2014) у Талину¹, један од чланова жирија поставио је питање: „Да ли сте размишљали да промените име музеја, када сте већ толико променили концепцију и начине комуникације?“. Чини ми се да оно што члан жирија није разумео јесте да се контекст функционисања света и музеја толико променио да је наша промена деловала као једина природна и логична. Иако представљамо симулакрум села Динарске регије и Златибора, општи проблеми било које свакодневице су постали до те мере универзално питање да је именован „Старо село“ у Србији могло да се одговара на готово све изазове. Тако је и наша мисија усклађена са овим променама кроз преиспитивање и редефинисање сопственог идентитета.

Шта је данас рурално(ст)? Који су традиционални модели градитељства усклађени са савременим архитектонским концептима као што је еко градња, зелена енергија? Зашто су важни природни материјали? Шта су стари занати и каква је природа њихове комуникације са дизајном и стваралаштвом на савременом тржишту и како се то уклапа у контексте креативних индустрија? Како анализирати и актуелизовати питања здраве хране, окружења, глобалних и локалних тензија? Шта су универзални људски проблеми и питања који се могу разматрати у Србији која је на географској и менталној периферији модерности?

1. Никола Крстовић, „Старо село“ и награда „Европски музеј године“ у: Часопис Националног комитета ICON Србија, Музеји и туризам, број 4, 2014, http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-serbia/pdf/Casopis_ICOM_SRBIJA_broj_4_za_2014.pdf

Већина би се сложила око чињенице да је 85% наше публике датост – то су туристи који посећују Златибор! Од тога 10-15% њих су странци (не рачунајући посетиоце из бивше заједничке земље), а око 27% деца. У периоду 2004-2014. година, просечан број посетилаца износио је око 51.000 годишње. Говорим, наравно, о плаћеним улазницама у периоду мај-октобар, јер је то врхунац сезоне. Тек нешто око 2% од тих 50-ак хиљада посетилаца посети музеј у периоду новембар-април. Треба додати и чињеницу да локално становништво (становници општине Чајетина) не плаћа улазнице за музеј – ово се може третирати и као политика дискриминације – али то су људи који учествују у креирању наших програма или су својеврсни промотери музеја. Број неплаћених улазница достиже просечну цифру од 10.000 годишње, што је знатан број с обзиром да општина Чајетина, иако велика по територији, броји свега 16.000 становника, готово у потпуности руралног карактера.

Питања која смо постављали себи као институцији, односно професионалцима, односила су се првенствено на квалитативни развој публике: да ли желимо да правимо програме који ће имати за циљ само повећање броја посетилаца (у случају „Старог села“ то и није тако велики проблем, с обзиром на могућности манипулисања „ружичастим“ концептима наслеђа), или желимо да развијамо критичку свест о важним питањима и тиме можда утичемо и на смањење броја посетилаца? Поље о којем говорим представља најинтензивније место сукоба између теорије музеологије и тржишне праксе музеја: ако говоримо о сфери квантитативног развоја публике требало је само да наставимо са моделом идеализације прошлости и некритичке употребе у савременом контексту; ако, пак, говоримо о сфери квалитативног развоја, требало је да се ослањамо на моделе нове и критичке музеологије и стварно и искрено преиспитивање вредности које „представљамо“. Ова дилема, иако се чини као тренутна управљачка одлука, разрешавана је постепено и процесно, често редефинишући и општи концепт музеја. Освајајући или усвајајући, корак по корак, нове визуре, вештине и моделе кроз које је музеј постепено постајао огледало заједнице, постајали смо све сигурнији у наше нове концепције. Ако би требало да дефинишемо, у смислу музејских студија, где се налазимо у процесу сазревања институције, сигурно је да смо изашли из оквира модернистичке парадигме мета-наратива и прешли у стање постмодерног музеја у којем је мултивокалност добродошла. Занимљиво је да већина кустоса садашњи тренутак доживљава тек као почетак даљег развоја.

Прихватањем „постмодерног“ музејског дискурса, постало је очито да и традиционални облици изражавања ауторства, чврсте дисциплинарне позиције, можда чак и структурираности пројектних активности проналазе своје место, али нису више доминантан, већ један од могућих медија и модела интерпретације наслеђа.

Како би теоријски концепти постали нешто јаснији, анализирајмо укратко резултате трансформације из нехронолошке визуре и позабавимо се отварањем друштвено релевантних питања и модела реализације активности. Базична појавност у сваком музеју је свакако сигнализација – трудећи се да пратимо моделе кретања готово половине наших посетилаца развили смо концепт „45 минута сам/а са собом у „Старом селу“. Ради се о вишеслојном конструкту у којем се преплићу рални и виртуелни модел комуницирања. Посетиоци могу пратити двојезичне легенде на сваком од објеката. Додатно, на свакој легенди су инсталирани и QR кодови за приступ одређеној страници на нашем веб-сајту, тако да се сва документација са портала може пренети у реално „самовођење“ кроз музеј. Значајнији у променама на веб-сајту, то и само креатње по музеју постаје другачије приликом сваке нове посете. Не ради се само о текстовима већ и о генерисању фотографија и видео записа из наше документације. Тако смо и део документације претворили у повезане (линковане) садржаје. Izi.Travel апликацију за аудио вођење претворили смо у видео вођење кроз музејске hot spot-ове – изведено spider камером у једном кадру и реализовано у 20-ак видео записа, делује веома професионално продукцијски, али намерно аматрески у изразу, јер циљ није био туристички филм(чић), већ што непосреднија комуникација „Телескопима“ од дрвета скрећемо пажњу на занимљиве детаљеи употребе дрвета у градитељству, али у свакодневном животу. Коначно, штампани су кратки водичи на латиници за посетиоце са простора бивше СФРЈ као и на 12 светских језика, пратећи нашу тзв. топ-листу страних посетилаца.

Кроз процес израде нове сигнализације смо схватили(и прихватили) да не желимо да стварамо непроменљиве, коначне исходе, већ да креирамо платформе које се стално могу модификовати у зависности од потреба (посетилаца, али и музеја).

Програми „Вашар старих заната“² (2011-2015) и „Фестивал музике“ (World [of] music)³ (2011-2015) имају, наравно, за циљ очување традиционалних стваралачких израза, што свакако спада у домен примарне мисије музеја. Међутим, и један и други пројекат отворени су за експерименте и преиспитивања. Кроз „Занате“ питамо: шта је то креативни занат, или како су тобији преузели неке од његових функција, док „Фестивал музике“ преиспитује и веома традиционалне (заборављене) инструменте стављајући их у нови, савремени фокус, али и стваралачке и интерпретативне изразе у оквиру џеза, електронске и класичне музике... И један и други пројекат подразумевају велики број учесника, веома добру организацију и координацију учесника.

Пројекти „Куће Златибора од XIX века до данас“ (2008-2010) и „Златиборац на одређено време“ (2013) подразумевали су и модел партиципативног музеја и ко-креације.

У „Кућама Златибора“ кроз истраживачку и интерпретативну платформу учествовало је преко 400 учесника, али и стручни сарадници који су обликовали визуелни изглед или технолошки израз: веб-сајт www.zlatibor.rs/kucezlatibora или Garmin апликацију за GPS ауто или пешачке изложбе кроз изгласане куће и виле Златибора.⁴ Кроз методологије екомунеологије, common ground and sense place, или како смо је називали „музеологија од врата до врата“ активиран је меморијски потенцијал огромног броја људи, који су, касније, сваке суботе током лета преузимали улоге водичау реалном простору Златибора (центра) и тумачили изложбе на великој пешачкој променади Златибора. Пројекат је добитник специјалног признања жирија за подизање свести о културном наслеђу EU Heritage Awards 2012. „Златиборац на одређено време“ представљао је наставак награђених „Кућа“, реализован кроз притисак локалне заједнице Златибора да се укаже и на негативне, девастирајуће и антиразвојне промене у центру планине, када су у питању инвестициона градња и непланска и стихијска урбанизација.

Провоцирање другачијих погледа на савремене друштвене питања отворана су кроз пројекте „Баш:ти:на (на)рафу“ (2015), „Породичне сцене“ (2015) и „Љубавна шврљања“ (2012). „Баш:ти:на“⁵ је провоцирала промишљање односа баштине и тржишта, постављала питање мешања дисциплина, науке и уметности, инсталације и етнографског наслеђа, живе речи и визуелног утиска, дебату и њено одсуство, идеализацију, носталгију и емотивност наспрам објективизације, коначно и питање шта је данас заправо кустос? „Породичне сцене“⁶ су представљале антропологизацију ликовног израза скулптора Марка Црнобрње, у јеку дебате око тога како и на који начин регулисати односе између родитеља и деце и како редефинисати питање родитељства, те самим тим и детињства. „Љубавна шврљања“ су имала преко 30 сати снимљеног материјала добијеног истраживањима. Уз нецензурирани језик на легендама, с једне стране хумористично, а са друге суморно, изложба је отворила питања идеализације епске поезије (нарочито у песмама у којима је прељуба суштински мотив: „Хасанагиница“, „Женидба краља Вукашина“ и „Бановић Страхиња“), Вуковог „Црвеног бана“, домаћих серијала и филмова и стереотипа који у њима владају. Истовремено се веома провокативно бавила питањима узнемирујућег наслеђа: проституцијом и породичним насиљем кроз модел деперсонализованих личних прича. Изложба је трајала месец и по дана, а евалуациони формулар је за 9 дана истраживања попунило 819 посетилаца.

4. Детаљније у: Nikola Krstović, Heritage outside museum border: Private houses of Mt. Zlatibor, AЕOM Conference Report 2015, http://media.wix.com/ugd/2ccccc_84010d6bf47b436b96168d4017d646b7.pdf

5. Електронско издање каталога: http://www.sirogojno.rs/sites/default/files/dokumenta/bastina_na_rafu_lr_0.pdf

6. Електронско издање каталога: http://www.sirogojno.rs/sites/default/files/dokumenta/marko_crnobrnja_web_version.pdf

2. Деатљније у: Снежана Томић, „Вашар старих заната и занимања“ (I – V), Музеј на отвореном „Старо село“ Сирогојно, 2011-2015.

3. Пример: TuttiСирогојно 2013.: <https://www.youtube.com/watch?v=H5m22pDcyoM>

На отвореном

Резултати су показали да је 83,39% посетилаца сматрало да музеј треба да се бави провокативним питањима из свакодневице; 97,5% је сматрало да је изложба поучна или потребна, а само 2,5% да је увредљива. Ово истраживање недвсмислено је показало да „Старо село“ и те како може утицати на предрасуде и указати на проблеме, истовремено измештајући уобичајену перспективу сагледавања проблема. У целости је редизајнирана и постављена на Facebook страну музеја уз поднаслов: „Уживајте: `неморал` – `убија`!“⁷

Реинтерпретирањем феномена отварају се нови углови посматрања општих места свакодневице: у пројектима „Чауш“ (2013) – кроз саму изложбу и али далеко више концептом living human treasures, „Хајдуци“ (2011) – активирање капацитета сталне поставке на отвореном и role-play „Лов на бића с оне стране“ (2009) – интерактивна светлосна инсталација са проактивном игром потраге у музеју, „Традиновација: 7 кућа, 7 села, 7 прича“ (2014) – архитектонске инсталације и студентске радионице у сарадњи са организацијом EAT Knowledge и Архитектонским факултетом у Београду⁸ и „Музиком кроз живот“ (2015) – сценографска аудио-виузелна поставка у сарадњи са ФПУ, одсек сценографија. У домен реинтерпретације спадају и фантастично илустроване публикације/сликовнице намењене деци „Шта све знаш о традиционалној...музичи?“...одећи?“⁹

Резиденцијални и волонтерски програми отварају врата сасвим новим погледима на делатност музеја, спољној евалуацији могућности и капацитета кустоског израза, уједно презентујући посетиоцима и гласове других и других аутора и стваралаца, доживљаје и искуства. У том смилу се одвијала сарадња са КЦ „Град“ у међународним пројектима Frontiers in Retreat¹¹ (2014) – истраживање динамике односа уметности и екологије и Exploring inspiration (2015) – истраживање односа традиционалног стваралаштва и савременог дизајна. Сарадња са Америчким саветом остварена је кроз трогодишње волонтерски програм A-SMYLE (2013-2015), а крунисана, између осталог, инсталацијом Југо! (YouGo!) која је за тему имала миграције на релацији село-град.

7. Редизајнирани Facebook концепт: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.294456650706225.1073741846.232700470215177&type=3>

8. Концепт представљен на конференцији Re-Imagining Rurality, презентацијом Consumption of Rurality у Westminster University у Лондону 2015. године.

9. Музичи: http://www.sirogojno.rs/sites/default/files/dokumenta/drgan_katalog_muzika_-_single_page.pdf

10. Одећи: http://www.sirogojno.rs/sites/default/files/dokumenta/bojana_katalog_odeca_-_single_page.pdf

11. Пројекат представљен на ICME Конференцији у Загребу, презентација: Provoking memories – creating attitudes

Међу пројекатима који не морају имати изложено телотворење у музеју, спада и пројекат остварен кроз серије радионица у и изван музеја, а који је намењен слепим и слабовидим особама: „Тактилна баштина“ (2015).

И, коначно, платформа коју градимо на међународном нивоу је зборник „Музеји на отвореном“, која постепено утемељује свој европски карактер покрећући другу релевантну тему сваке године. Око 30 аутора из свих најзначајнијих европских музеја на отвореном учествовало је у разменама идеја и развојних концепата у претходна три броја¹². Четврти број који је у финалној припреми глобалног је карактера. Под називом Unheard Voices поставља питања о иновативним праксама, теоријским приступима и филозофијама, питањима мањинских гласова од Кине, Јапана и Аустралије, преко Европе, до Канаде и САД. Пети број, са чијим се припремама већ започело, конципиран је као Book of everything (you wanted to know about open air museums), а покушаће да у публикацију унесе дух ко-креације и де-ауторства.

Коначно, шта значи развијати публику? Развијати статистичке показатеље у смислу сталног увећања броја? Или развијати критичку свест и моделе преноса вештина за разумевање наслеђа као вредносног концепта и, коначно, самог живота? Нико, наравно, није наиван па да помисли да је боље имати једног посетиоца који ће о некакој понуди музеја размишљати дуго и упорно, него стотине које ће само протрчати и направити пар селфија. Размишљати о публици не значи размишљати о анимацији „пожељног“ профила, већ трансформацији сваког у „пожељан“ профил. Не чекајмо Годоа, он сигрно неће доћи. „Оживимо музеје тако што ћемо живе људе питати шта их то занима у свету и времену у којем живе и какве то везе може имати са прошлосту! А то не можемо тако што ћемо чекати да нам уђе осам посетилаца годишње, него тако што ћемо изаћи ван музеја и запитквати и интересовати се у супермаркетима, позориштима, парковима, аутобуским станицама, јер и ту проводе време људи који могу и треба да постану музејски посетиоци.“¹³ Коначно, парафразирајмо речи Артура Хазелијуса из 1891. године, оснивача првог музеја на отвореном, да је музеј свуда окол, док институција само треба да пренесе јавну поруку. Тако институција музеја није дело научника, него уметника, поете и сањара.

12. Све зборнике можете преузети у PDF формату на сајту Музеја „Старо село“: <http://www.sirogojno.rs/zbornik> или на званичној страници Асоцијације европских музеја на отвореном (AEOM): http://aeom.eu/en/?page_id=343

13. Никола Крстовић, Интервју за BizLifемагазин: *Како је zlatiborski muzej dospeo na listu najboljih u Evropi?*, 10.12.2013, Београд: <http://www.bizlife.rs/vesti/64552-kako-je-zlatiborski-muzej-dospeo-na-listu-najboljih-u-evropi>

Развој публице Београдске филхармоније

Јелена Милашиновић
ПР менаџер Београдске филхармоније

Београдска филхармонија је национални симфонијски оркестар са традицијом дугом 92 године. Уз повремене успоне и падове, у последњих 15 година Београдска филхармонија поставила је нове стандарде не само када је реч о реализацији концерата, већ и у сфери пословних комуникација. Специфичност комуникације Београдске филхармоније у потпуности одређује читав пакет маркетиншког „микса“, чије се карактеристике мењају из сезоне у сезону.

Изградња брэнда

Ребрендирање Београдске филхармоније је започето у сезони 2001/02, када на њено чело долази Иван Тасовац, који реорганизује институцију, подмлађује оркестар, реновира просторије и инструментаријум, а, такође, врши и репозиционирање брэнда. Те године се поново уводи претплата на абонамент. Тада је било укупно 39 претплатника. Сам дизајн промотивних материјала био је прилично скроман и пласиран је поштом. Међутим, Београдска филхармонија је тада прецизно дефинисала своја уметничка убеђења и тежила да оствари што директнију комуникацију са различитим сферама јавности, и то на свим нивоима. Циљ овакве активности је био да јавност најпре зна за постојање Београдске филхармоније, а потом и да упозна њен карактер, који се градио на смео, храбар, упоран и духовит начин. Започиње се са интегрисањем пословних комуникација које имају за циљ изградњу брэнда. Дефиниција успеха у комуникацији са јавношћу, који ће касније уследити, налази се у томе што се институција више није обраћала само уској циљној групи, али да истовремено није заборавила на своје примарне кориснике.

Период од сезоне 2001/2002. до данас прате оригиналне и атрактивне интегрисане комуникације, атипичне за културу. Дефинисан је брэнд младе и нове Београдске филхармоније која је спремна за нове успехе и нову публику. Томе у прилог иде и приређивање специјалних догађаја који отварају институцију ка свим заинтересованим врстама јавности.

Ширење циљних група у јавности

Константно тежећи да прошири круг својих претплатника у 2006. години Београдска филхармонија спроводи опсежно маркетиншко истраживање. Резултати ове анкете били су путоказ за даље планове, са посебним акцентом на подмлађивању публице, са чиме Београдска филхармонија креће кроз агресивну кампању која је почела већ у сезони која је уследила. Долази и до програмских промена – пажљиво су одабирана популарнија дела класичне музике као и сценска и филмска музика. Визуали који су коришћени нису били уобичајени за промоцију класичне музике. Циљна група свих интегрисаних комуникација су људи из старосне групе од 30 до 40 година, који живе модерним стилем живота. Тон кампања Београдске филхармоније постао је необичан, провокативан, препознатљив, а концерти се приказују не као услуга, већ као посебни догађаји које млади, урбани људи не пропуштају. Провокативна комуникација је неочекивана за институцију културе, али управо због тога остварила је снажан ефекат.

Београдска филхармонија је позната по томе што је кризе у којима се налазила претварала у своју добит и на тај начин стицала још више поштовалаца. На пример, услед недостатка финансијских ресурса за промотивне материјале, Београдска филхармонија покреће „интернет кампању“ с намером да публику привикне на електронске медије и модернизује начине комуникације са свим циљним групама у јавности. То је био први од начина да се јавности поручи да је финансијска помоћ неопходна и да институција има проблема са финансирањем. Кампањама, специјалним догађајима и активностима, Београдска филхармонија отворила је многа питања, већином неразјашњених, и заталаса јавно мњење провокацијом. На тај начин је успела да својим промотивним порукама веже за себе велики број људи који се идентификују са брэндом и пружају му подршку. Гради се карактер који одражава спремност Београдске филхармоније да, упркос свим неповољним околностима и факторима који спречавају њен правилни раст и развој, не само опстане, већ и припрема веома квалитетне и узбудљиве концертне сезоне.

Оригинални маркетиншки модел

„Креативност из очаја, тј. нужде“ маркетиншки је модел који је Београдска филхармонија осмислила и усавршила, управо због недостатка финансијских средстава и буџета за оглашавање. Менаџмент ове институције чврсто заступа став да финансијска средства треба усмерити пре свега у константно унапређивање квалитета производа (концерата), док је основни алат за промоцију – креативност. Београдска филхармонија је пажљиво градила институционални маркетинг којим се врши промоција институције као брэнда, а који не мора нужно много да кошта и базира се на креативним идејама и јасно дефинисаним порукама и ставовима које институција заступа. Већина промотивних активности које су остале запажене и још увек су свеже у памћењу шире јавности, управо су оне које су биле усмерене ка јачању имиџа Београдске филхармоније као институције и као брэнда. Иако су методе комуникације биле креативне и иновативне и спадају у домен тзв. „герилског маркетинга“, важно је нагласити да су поруке које су слате на тај начин биле веома јасна и директна критика одређених појава у модерном друштву. Оне су дефинисале Филхармонију као друштвено одговорну институцију, чије деловање превазилази само извођачку уметност. Јавност и публика Београдске филхармоније, као и спонзори, умеју да препознају и да поштују искреност и интегритет, чак и када се не слажу са самом поруком.

Модерно друштво великом брзином постаје „маркетиншки освешћено“ и затворено за поруке креиране по шаблону и пласиране устаљеним маркетиншким каналима – за нове браве потребан је нови кључ. А кључ је у креативној и искреној комуникацији са корисницима, често на граници провокације. Београдска филхармонија не само да избегава, већ кроз своје кампање често и исмева популарне маркетиншке алате иза којих не стоји озбиљан и квалитетан производ. Филхармонија има чврсто уверење да не постоји маркетиншки алат који може да маскира лош производ и да дугорочно завара конзументе тј. крајње кориснике.

није Развој

Томе у прилог највише говори кампања „Јесмо ли се разумели?“ за сезону 2010/11, која је поручивала да се за карту Београдске филхармоније добија управо – само карта за концерт врхунске класичне музике, а не празна и бесмислена обећања којим се служе стандардне рекламе оријентисане искључиво на продају. Део те кампање су биле и ироничне рекламе које су поручивале да је „научно доказано да слушање концерта Београдске филхармоније спречава појаву саборје и перути“, као и да „повећава волумен трепавица до 75 одсто“.

Форма огласа, односно закупливање огласног простора у дневној штампи, коришћена је да на саркастичан начин скрене пажњу на проблеме са којима се суочавала Београдска филхармонија у оквиру свог пословања, као и да се укаже на недостатак одређених друштвених вредности. Оптерећена финансијским тешкоћама, Београдска филхармонија је тражила помоћ од љубитеља музике и у ироничном огласу нудила до свира на „свадбама, сахранама, крштењима, и славама“. У том огласу је наведено да „национална Филхармонија са (тада) 85 година традиције и богатим репертоаром сада може да свира и у вашој кући за разумну цену“. Такође, објављена је и критика небриге о култури, тако што је упућен „јавни позив за прикупљање понуда за пружање подршке политичким партијама, коалицијама или групама грађана на парламентарним изборима 2012“, уколико је више од једног члана из главних одбора странака присуствовало неком од концерата Београдске филхармоније, не рачунајући наступ у Улици Страхињића бана. Тендер за ангажовање диригента, објављен 2013. године, истакао је у први план апсурдност и бесмисленост примене Закона о јавним набавкама у култури. Намера сваке маркетиншке шале овог типа била је да у јавности буде схваћена веома озбиљно.

Друштвени медији

Пажљивим интегрисањем и координацијом свих комуникационих канала, Београдска филхармонија успева у намери да пренесе јасну и конзистентну поруку, у континуираном процесу изградње и развоја свога бренда. Као национална институција културе коју шира јавност препознаје по иновативним комуникацијама, Београдска филхармонија прати трендове везане за интегрисане пословне комуникације и иде у корак са осталим светским филхармонијама, комуницирајући са својим љубитељима путем друштвених мрежа. Степен више у дигитализацији свих комуникација је и могућност онлине куповине карата, што у великој мери олакшава продају карата, посебно младима, који су циљна група филхармоније. Стратегија комуникације на друштвеним мрежама подразумева двосмерну, искрену комуникацију са свим заинтересованим странама, промоцију самог оркестра кроз приказивање свакодневног рада, али и промоцију саме класичне музике као уметничке области.

Програмска оријентација

Дефинисање бренда интегрисано је и са програмском оријентацијом Београдске филхармоније, која се пажљиво осмишљава у циљу одржавања досадашње и привлачења нове публике. Од сезоне 2012/13, тематска концепција се фокусира на сваки појединачни концерт, који се даље инкорпорира у одређени тематски циклус, до обједињавања у целокупну концертну сезону, а која има јединствени печат. Један од важних сегмената достизања и одржавања високог квалитета, поред напорног рада сваког од музичара на сцени, представља програмска селекција. Избор репертоара ослоњен је, са једне стране, на традицију, а, са друге, на савремена стремљења у домену оркестарског музичирања. Посебан изазов при избору програма представља проналажење правога баланса између потреба оркестра и укуса публике, како да би ансамбл био у могућности да перманентно квалитативно напредује, а да истовремено концерти буду атрактивни и пријемчиви за публику. Додатни напор ствара чињеница да програмска политика укључује иновативне концепте и квалитетна дела светског репертоара која се не изводе, или се веома ретко изводе на српској музичкој сцени. Многобројна публика је то у претходном периоду већ препознала и има висока очекивања за наредне сезоне. У том смислу, већ неколико година уназад, дугогодишњи абоненти са поверењем резервишу своја места за одређене циклусе или сезонску претплату за концерте Београдске филхармоније и пре него што су се детаљније информисали о програму и уметницима.

Главну концертну сезону Београдске филхармоније чини просечно 25–30 концерата који се изводе премијерно. После нешто мање од једног века постојања, а после неколико година сталне потражње и реалних потреба за „картом више“, сала Коларчеве задужбине је заиста постала мала за све који су заинтересовани за концерте Београдске филхармоније. Пошто већ три године уназад читава концертна сезона Београдске филхармоније бива распродата за око месец дана од објављивања, од сезоне 2015/16. стекли су се услови да се понови пет одабраних концерата у претпремијерном термину. Овај „пилот пројекат“ показао се прилично успешним, с тим да је око 70% карата за сваки поновљени концерт продато у рекордном року од свега две недеље. Поред концерата из редовне сезоне, све популарнијим се показују и новогодишњи концерти, који су познати по својим нетрадиционалним и забавним концепцијама, који истовремено не искључују веома висок уметнички ниво.

Циклуси дечјих концерата је пројекат којем Београдска филхармонија посвећује посебну пажњу, зато што се на тај начин стратешки едукује и негује будућа публика. Кроз концерте намењене најмлађима (од 4 до 7 и од 7 до 10 година) Београдска филхармонија настоји да деци приближи искључиво најквалитетнија, изабрана музичка дела написана за њихов узраст, али и она из стандардног концертног репертоара, која се концептуално прилагођавају изабраној циљној групи. Због тога концерти често имају мултимедијалну димензију, уз обавезног наратора, чији сценарио представља везу између првобитне идеје и савременог друштвеног контекста, у којем данашња деца одрастају, а у којем је класична музика на маргини интересовања. Овај сегмент рада се константно проширује, тако да су у плану програми и за децу старијег школског и средњошколског узраста.

Развој и анимација публике ПАФФ-а

Марија Самарцић
продуцент Панчево филм фестивала

Након истраживања спроведеног за потребе креирања стратегије културног развоја града Панчева за период од 2010. до 2015. године, закључено је да фестивали спадају у најпосећеније градске културне манифестације, а да граду, уз низ музичких фестивала различитих жанрова, књижевних фестивала, као и других годишњих или бијеналних ликовних програма, недостаје филмски фестивал. Самим тим, Панчево филм фестивал је настао и као резултат постојећих културних потреба грађана Панчева.

Панчево филм фестивал је већ током прве године свога постојања, 2014. године, забележио 50 пројекција филмова из целог света, у оквиру пет програмских селекција, на више локација у Панчеву уз посету од преко 6.000 људи током пет дана трајања фестивала и бројне госте и учеснике из земље и света. А то је поновљено и на другом издању фестивала, 2015. године.

У циљу ширења публике, пре свега оне коју чине млади, фестивал је учинио неколико корака: улаз на све програме је бесплатан, што их чини доступним најширој публици. Организатори фестивала су у његов рад укључили волонтере средњошколског узраста и студенте, чиме су млади били ангажовани на фестивалу и тиме, поред осталог, допринели и промовисању и популаризацији фестивала и његовог програма код младих (директно или путем друштвених мрежа). Такође, на оба издања фестивала постојао је жири младих који је чинило 18 средњошколаца и чији је ментор био филмски редитељ млађе генерације. Захваљујући оваквом радном укључивању у организацију млади су имали прилику да погледају другачије филмске садржаје – кратке, студентске, независне и arthouse филмове, чиме се утиче на негововање укуса нових генерација публике и стварају активни, промишљени гледаоци, али и будући филмски ствараоци.

Фестивал, такође, улаже у промотивне активности током којих се пројекције одржавају у алтернативним просторима, ван биоскопских сала, пред публиком која спада у маргинализоване друштвене групе. Пројекције филмова су одржаване у Окружном затвору у Панчеву, Дому за незбринуту децу „Споменак“, Геронтолошком центру и Дому за лица ометена у развоју „Срце у јабуци“. Такође, постоје и годишње активности којима се континуирано анимира публика, па се тако на сваке две недеље у дворани „Аполо“, у Дому омладине у Панчеву, организују бесплатне пројекције документарних и ангажованих филмова. готово у потпуности руралног карактера.

#takeovervanjekolarca #missionimpossible?

Дуња Бабовић / Милан Ђорђевић
чланови Борда младих

Како би одговорио потребама младих и како би довео до повећања видљивости, Коларца се прикључио пројекту Take Over, који је покренуо British Council у оквиру програма Креативна Европа. Пројекат је заснован на усвајању мишљења представника младе публике и са тим циљем је оформљен Борд младих, сачињен од студената различитих факултета, који су активни у оквиру својих професија и интересовања. Дугим процесом одабира од преко осамдесет заинтересованих младих људи, изабрано је нас једанаесторо. Током двогодишњег трајања пројекта развијаћемо програмске идеје које ће довести младу публику на Коларац и тиме значајно изменити статистичке показатеље овогодишњег истраживања публике Коларца.

Задужбина Илије М. Коларца основана је 1878. године као Народни универзитет и алтернатива државном универзитету, место где би грађани имали прилику да стекну неформално образовање. Народни универзитет је програмску делатност, засновану на потребама тадашње друштвене структуре, отпочео 1932. године са задатком да „шири научна знања и научна схватања појава у свету, да развија утицај примењених наука у народном животу и привреди и да непосредно поучава у појединим вештинама и умењима”¹. Данас, када разматрамо деловање Коларца, чини се да је скренуо са пута оснивачке идеје. Иако у оквиру Задужбине постоје и предавачки центар, галерија, биоскоп и школа језика, она је позната пре свега по концертној дворани и класичној музици са устаљеним кругом корисника и посетилаца.

Публику Коларца углавном чине старије генерације, познаваоци класичне музике и љубитељи високе културе. Анкетно истраживање које је спроведено на почетку пројекта ради дефинисања структуре посетилаца и корисника програма Задужбине, показује да су све старосне групе скоро подједнако заступљене. Индикативно је да се слободна процена испитаника о доминантном старосном добу посетилаца (40,5% публике) креће од 40 до 60 година, а тек 8,2% публике чине млађи од 25 година. Програми намењени искључиво младима скоро да и не постоје. Као редован програм сваког месеца организује се Мала школа бонтонa – Како се слуша концерт, намењена најмлађим посетиоцима, где су родитељи примарна циљна група. Повремено се организује представљање студената музике са различитих одсека Универзитета уметност. Галерија која је својим оснивачким актом одређена као место промоције студената који су тек завршили академију, данас је све чешће место излагања оних који су академију завршили још док се она тако звала.

1. Коларчев народни универзитет, Споменница о отварању 19. октобра 1932. године

Када су у питању млади као циљна група са прилично уједначеним карактеристикама и потребама, постоје јасни параметри којима се може утврдити успешност програма, а неки од њих су: да ли се улаз наплаћује, да ли је финансијски прилагођен циљној групи, на који начин је упућен позив, да ли постоје пратеће активности које би могле да их укључе итд. Такође, може се посматрати и учешће публике у креирању програма, релевантност теме, уметника или предавача који се представљају. Поред тога, важно питање је и заинтересованост младих за учешће у креирању културних садржаја – да ли, где и на који начин заступају своје позиције?

Истраживања која је спровео Завод за проучавање културног развика² показују да спремност за ангажовање младих у остваривању друштвених промена са одрастањем опада. Истраживање са младима средњошколског узраста показује да веома мали број ученика сматра да је један од највећих проблема младих искљученост из процеса одлучивања, али такође показује да препознају себе као некога ко може да делује. Велики број студената, иако свесних слабог ангажовања друштва у погледу укључивања младих у процесе одлучивања, не види себе као способне, самосталне предводнике у остваривању друштвених промена и решавању својих проблема. За разлику од средњошколаца који своје родитеље виде као прве који могу да одговоре на питања њихове генерације, студенти на том месту виде Владу Републике Србије. Недостатак слободног времена наведен је као најчешћи разлог који утиче на слабо учешће у културном животу или уметничком стваралаштву.

Слободно време усмерено је ка активностима у приватној сфери – дружењу са пријатељима, слушању музике, бављењу спортом. Учешће у догађајима у сфери културе није препознато као довољно занимљив начин коришћења слободног времена. Истраживање под називом Положај и потребе младих у Србији које је 2014. године спровело Министарство омладине и спорта показује да је две трећине испитаника у одговорима на питања о учешћу младих у културним активностима и доступности културних садржаја младима, потврдило претходно изнесене чињенице. Са друге стране, пасивност и незаинтересованост многих установа културе за анимирање публике лако се оправдава критиком и описом младих као дигиталне генерације која потребне садржаје налази искључиво на интернету.

1. Културни живот и потребе студената у Србији; Слободан Мрђа, Завод за проучавање културног развика, Београд, 2011.
Културни живот и потребе ученика средњих школа у Србији; Слободан Мрђа, Завод за проучавање културног развика, Београд, 2011.

Свакако један од већих изазова пред Бордом младих јесте креирање програмског садржаја који ће излазити из оквира доступне интернет понуде. Такође, поставља се питање какве су могућности трансформације традиционалних вредности високе културе, коју Коларац негује, у потрази за иновативним приступом новој публици? Активност нема за циљ претварање живе публике у дигиталне кориснике, већ у интерактивну заједницу или кориснике, у складу са савременом дигиталном културом базираном на интерактивности. Још је рано говорити о томр колико ће иновативност бити условљена спремношћу и капацитетима институције да редефинише своје управљачке системе. Активности развоја публике сигурно воде ка већем разумевању заједнице и уважавању вредности различитих културних полазишта.

У оквиру Борда младих настојаћемо да развијамо програме који промовишу извршност и партиципативност, интермедјалност и интердисциплинарност, неформалност и интеркултуралност. Тематски засноване на питањима релевантним за младе људе, кроз традиционалне и нове праксе деловања, радионичке, едукативне програме којима се пружа знање ван курикулума – програме који превазилазе јаз између традиционалне и популарне (доминантне) и алтернативне и маргиналне културе.

Чланови Борда младих долазе са различитих факултета, припадају различитим генерацијама и имају различита интересовања. Заједно смо прошли низ радионица и предавања са циљем што бољег дефинисања наше мисије и визије. Програм подразумева и менторске активности са запосленима на Коларцу, путем којих ћемо се најбоље упознати са изазовима са којима се бори једна од најстаријих установа цивилног друштва у Србији. Такође, значајан део програма активности пројекта јесу и студијска путовања и сарадња са партнерским организацијама из Шкотске, Грчке, Пољске, Италије и Финске, где ћемо моћи да се упознамо са моделима функционисања организација у култури у другим земљама.

Задужбина Илије М Коларца уласком у пројекат *Take Over* званично постаје прва организација у култури у Србији која је укључила младе у процес одлучивања и самим тим им допустила да директно утичу на мењање устаљене програмске политике. Као институција од великог националног значаја, Задужбина Илије М. Коларца је свесна одговорности коју има у погледу стварања будућих доносилаца одлука, упозната са окружењем и потребама публике. У току наредне године низом догађаја представимо нову визију задужбине која одговара савременим потребама друштва које долази.

Оно што је најбитније у вези са овим пројектом, јесте колико је он у стању да постане узор темељних програмских промена са којима ће велики број јавних институција у Србији морати да се суочи. Утолико је и већа одговорност пред нама.

Примери пројеката развоја публике

Звучна мапа Дорћола

Тачка комуникације
Београд

Ауторски тим се кроз пројекат већ другу годину за редом бави истраживањем градских целина које данас имају историјски континуитет, јер су у процесима настанка модерног Београда представљале административне јединице града са јасно обележеним границама, док су данас те границе, услед развоја, нестале или нису јасно видљиве.

Идеја је заснована на концепту актуелног звучног мапирања светских метропола кроз који се атмосфера једног града презентује у аудио домену, преносећи на тај начин дух једне средине и динамику развоја одређених локалитета кроз бележење аутентичности њихове свакодневице. Један од основних циљева пројекта је да примени принципе прикупљања усмене историје, према унапред утврђеној методологији вођења и бележења интервјуа са становницима локалне заједнице. Све ово је у циљу прикупљања сећања, искустава, ставова и осећања о местима, људима и догађајима који су кроз приповедање њихове околине постали део идентитета једног дела града.

Временом, начин живота, навике и међусобни односи становника добијају одлике нематеријалног наслеђа, а у исто време таква архива може бити релевантна грађа за неке друге процесе реконструкције или истраживања у области историје.

Током прве, истраживачке фазе пројекта, одабрани су локалитети који у себи носе дуготрајан развојни пут промене друштвене историје једне средине. Након првобитног мапирања, а као последица интензивне интеракције са заједницом, на мапи се налазе тачке које објашњавају и приближавају систем вредности, правила и социјалну културу њених становника.

Наша идеја и циљ је да понудимо посетиоцима града (или једног његовог дела) могућност да стекну бољи увид у то шта је претходило грађењу баш таквог његовог идентитета. Исто тако, отвара се могућност доживљаја атмосфере путем интернета, односно преноса тог јединственог духа у простор нових медија како би он постао нематеријални производ доступан пре свега млађим генерацијама.

На тај начин, Београд, а касније и Србија, себе позиционирају на далеко већој мапи у таквој врсти бележења локалних историја. Оваква пракса до сада код нас још увек није усвојена, зато је ово начин да се увиди могућности које она нуди.

Одабране тачке имају историјску, културну и, пре свега, локалну вредност, у којој лежи потенцијал брендирања баш те средине.

Интервју

Предраг Вукчевић,
репер

1. Шта мислите зашто је ваша прича важна за истроју Дорћола, али можда и Београда, Србије, Југославије?

– Прича о „БМХ херојима“ са Дорћола је, пре свега, занимљива епизода за било коју историју популарне културе као жив локални приказ једне генерацијске помаме (енг. crazy), која је успела да повеже младе широм света. Ако узмемо у обзир да се све дешава крајем 80–их, пре информатичке револуције и појаве Интернета, оваква сведочанства су још битнија и интригантнија. За саме актере приче, а и становнике Дорћола који припадају тој генерацији, сигурно је значајна јер их подсећа на неке заједничке успехе и, уопште, време које смо проводили заједно, што је свакако важан део нашег дорћолског идентитета.

2. Шта мислите ко је идеални слушалац ваше приче о Дорћолу и како он/она треба да је употреби?

– Идеални слушаоци моје приче су сви људи који су макар и на секунд помислили да било шта што радимо у животу – често из пуке игре и забаве која је сама себи сврха – може одјекнути у времену и надахнути универзалном животном страшћу.

3. Да ли је пројекат променио размишљања која имате о граду?

– Пошто сам из личних афинитета истраживао разне занимљивости у вези са свакодневним животом на Дорћолу и у Београду током последњих шездесетак година, не могу да кажем да ми је драстично променио представе о (бео) градском животу, али ми је свакако, кроз лична сведочанства (што је квалитет више овог пројекта), пружио врло вредна и живописна нова сазнања која испуњавају појмовни оквир у ком мислим о (бео)граду, а који сам створио током година истраживања.

4. Да ли је пројекат променио ваша схватања историје?

– Свакако, у оној мери у којој је неким увидима до којих сам раније дошао дао људски лик и лични тон. Знаш, такође, доста људи којима је пројекат право откровење по питањима градског живота, а и свакодневног живота 20. века.

5. Да ли имате идеју за даљи развој пројекта?

– Потпуно подржавам осниваче пројекта у намери да сведочанствима људи из других градских крајева исцртају нове звучне мапе града и надам се да ће наићи на ширу подршку и појединаца и званичних институција. Волео бих да се што пре појаве и звучне мапе неких субурбаних крајева Београда, јер о тим деловима града много мање знам него о ужем градском језгру.

Каравуково

Земунски мали уметнички центар
Београд

У селу Каравуково, на иницијативу фабрике „Castrix“, ЗМУЦ је организовао две мултимедијалне колоније са двадесет учесника из региона и завршно изложбом у девастираној римокатоличкој цркви у центру села која је тим поводом очишћена и после две деценије отворена за мештани.

Нови концепт колоније, са учесницима сликарима, вајарима, фотографима, композиторима, али и перформером и режисером, током два сазива 2010. и 2011. године, иницирао је да се у свакодневни рад колоније директно укључе фабрички радници, удружење жена „Коштана“, ћаци и директор основне школе „Бора Станковић“, као и да је подрже мештани, новинари локалних медија, локални бискуп...

Уметници су радили и интервенисали у самој фабрици али и на више локација у селу – изведен је перформанс у црквеном дворишту, интервенције у олтару, на мосту и напуштеним швапским кућама. У селу су снимљена два документарна филма и неколико видео радова. Колонија је током године наставила да живи измештањем поставке у она места у региону одакле су били позвани учесници тог сазива.

Интересовање за представљање пројекта у Аустрији, Македонији, Албанији и Црној Гори послужило је од 2012. године за развој дугорочне регионалне платформе Мобилне резиденције / Покретне колоније у селима Србије, Црне Горе и Албаније у сарадњи са ЗЕТА Центром из Тиране и НВО За Друга из Петровца.

Живот је кратак, уметност лепа, а Партизан вечан

Гробарски треш романтизам је фанзин који се на сатиричан начин бави темама из домена културе, уметности и књижевности, а којима приступа из угла симпатизера спортског друштва Партизан. Настао је као страница на друштвеној мрежи Фејсбук коју је покренула група навијача Партизана и љубитеља поезије, филозофије и уметности. На страници су се налазили препевы песама познатих стваралаца романтичног периода: Едгара Алана Поа, Владислава Петковића Диса, Лазе Костића у којима се величао Партизан. „Било је довољно Сабињанкама Пјетра да Кортоне, италијанског сликара из 17. века, заменити лица лицима Стевана Јоветића, Матије Настасића и Лазара Марковића, тројице Партизанових фудбалских талената које је клуб продао у иностранство тако младе да се малом радило о трговини белим робљем, и од *Отмице Сабињанки добити Отмицу Партизанове деце*. Једној слици Казимира Маљевића требало је само додати лик легендарног голмана Фахрудина Омеровића и ето ремек-дела *Мерхуниса Омеровић прати сина Фахрудина у Београд, Железничка станица Добој, 1929.*”

Велика популарност странице је довела до објављивања навијачког фанзина, који је био веома популаран у навијачкој поткултури 80-их и 90-их година 20. века. Први број фанзина је изашао 2012. године у црно белој боји, под називом „Гробарски треш романтизам: часопис за уметност и филозофију.“ У овом надреално-неоромантично-навијачком фанзину објављене су мисли Фридриха Ничеа, Чарлса Буковског, Хорхеа Луиса Борхеса, Сергеја Јесењина, Јована Јовановића Змаја, као и кратак разговор са Фрањом Туђманом. Први број фанзина је изазвао позитивне реакције, па је убрзо изашао и други број, обогаћен новим садржајима и у боји.

Поред фанзина, снимљен је и музички албум са песмама навијача Партизана који је објавила Група ЈНА.

Јапанизам се одржава једном годишње, обично у првој половини јула. Циљ конвенције је окупљање фанова, али и упознавање заинтересованих за различите аспекте јапанске поп културе. Фокус конвенције је на јапанским анимираним филмовима (аниме) и стриповима (манга). Током четири дана конвенције посетиоци имају прилику да присуствују трибинама, предавањима, креативним радионицама и другим интерактивним програмима. Током *Јапанизма* посетиоцима је доступно да виде изложбу радова који су у складу са темом конвенције, а која се мења из године у годину. Конкурс за радове је такмичарског типа и најбоље радове награђују спонзори конвенције у сарадњи са удружењем *Сакурабана*. Последњег дана конвенције одржава се и косплеј такмичење које је увек веома посећено. Најбољи костими бивају награђени вредним робним наградама, а некада и одласком на друго такмичење у иностранство.

Први *Јапанизам* је одржан 2008. године у организацији удружења *Сакурабана* и Дома омладине Београда. Тај *Јапанизам* је био замишљен као фестивал који ће пре свега имати за циљ популаризацију јапанске поп културе, стрипа и анимације. Међутим, данас је *Јапанизам* конвенција на коју долазе бројни гости и посетиоци (2015. преко 7.000 посетилаца), како из Београда, тако и из осталих градова Србије. *Јапанизам* последњих година руши границе и све је више посетилаца из околних земаља.

1. Зашто је вама лично битна јапанска култура и како пројекат одговара на то?

– Лично јер је у мом интересу, занима ме таква врста традиционалне и поп културе, највише у смислу уметности (музика, цртежи, медија и слично)

2. Ко чини претежно публику фестивала *Јапанизам*?

– Посетиоци који гаје страст за јапанску поп културу, аниме фанови и косплејери у највећем броју.

3. Да ли сте успели да заинтересујете неку нову особу за *Јапанизам* и јапанску културу, тако да она постане публика фестивала?

– У покушају, већина нема времена да сврати на фестивал због посла, нажалост, чак и ако су постали заинтересовани за такву врсту културе.

4. Да ли постоји нека група људи којој би фестивал требало да се обраћа, а не обраћа се и зашто; да ли и зашто би грађанима Србије било битно да буду публика фестивала, упознају јапанску културу?

– Мислим да је идеја са Потерманијом била супер, има доста сличних мејнстрим франшиза које нису са истока, а имају велики групу фанова. Ако би било искључиво о јапанској култури, школски фестивал је такође била одлична идеја. Што се тиче самих тема на *Јапанизму*, чини ми се да су све теме већ примењене, а то кажем као особа која још увек учи о томе шта све јапанска култура има да понуди.

5. Да ли имате идеју како би пројекат могао даље да се развија?

– Нисам паметна, ако могу тако да се изразим. Узела бих рецимо за пример интеракцију свих посетилаца током потермание, када су тражили скривалицу, можда нешто слично буде било океј и на већем фестивалу као што је *Јапанизам*?

Јаловичка ликовна колонија

Библиотека „Диша Атић“
Владимирци

Јаловичка ликовна колонија основана је 1978. године. Седиште колоније је посаво-тамнавском селу Јаловику, у општини Владимирци. Током своје богате историје Јаловичка колонија угостила је преко 200 уметника из земље и иностранства (Јапан, Шведска, Француска, Италија, САД, Шпанија, Египат, Финска, Русија, Немачка, Уругвај, Холандија, Португалија, Бразил) и оформила завидну колекцију уметничких дела. Специфична карактеристика колоније је симбиоза села и уметности, при чему је само село претворено у галерију. Захваљујући правилу и обичају који је важио до пре неку годину, да сваки уметник своје домаћину остави бар по један рад, читав Јаловик постао је јединствена галерија какве, сигурно, на нашим просторима још није било.

Јаловичка ликовна колонија специфична је и јединствена по многа чему. Осим што је једна од најстаријих манифестација ове врсте код нас, током последњих година она је поставила нов и успешан модел функционисања. Битна карактеристика и додатни квалитет ове колоније јесте то да су организатори успели да привуку уметнике млађе генерације, који су новим идејама и ставовима, али преваходно новим медијима и технологијама, дали и нови карактер овом дешавању. Тако је током летњих месеци у малом посаво-тамнавском месту већ неколико година за редом могуће видети радове какви се излажу и у великим светским галеријама. Инсталације, интервенције у простору и скулптуре које настају у Јаловику, далеко превазилазе очекивања када је реч о уметности која настаје у условима једне стереотипне манифестације. Јаловичка колонија, међутим, у својим настојањима да се осавремени и модернизирати иде и корак даље. Осим обезбеђеног смештаја и услова за рад, осмишљен је и интересантан и разноврстан програм у којем уметници активно учествују.

По завршетку планираног рада у колонији, организују се изложбе на којима уметници представљају своје радове и на тај начин остварују додатну везу са локалном средином која се упознаје са савременом уметничком продукцијом. Велики број радова који су настали у колонији од њеног оснивања до данас, остали су у власништву Јаловичке колоније и сада, после 38 године, можемо говорити о значајној колекцији дела многобројних уметника који су боравили у Јаловику. Високе домете колоније потврђује чињеница да су уметници, иако одвојени од градова који су средишта дешавања, задржали критички став и на извесан начин продубили своје погледе. На крају треба још истаћи да је Јаловик редак пример успешне трансформације старијих манифестација и једно од ретких места где млади уметници који имају шта да понуде, добијају шансу да то и остваре. Стварајући радове у различитим новим техникама и технологијама, и савременим погледом на свет, они су покренули нови начин рада у колонијама. Јаловичка колонија реализује и значајну сарадњу са иностранством, јер позивањем уметника из разних делова света остварује комуникацију и контакте са бројним уметницима и организацијама који се самим тим упознају и са нашом уметничком сценом.

Интервју

Бранко Ђурђевић
становник Јаловика и домаћин уметника

1. Да ли се и на који начин, захваљујући колонији, променио Ваш однос према савременој визуелној уметности?

– Не разумем све радове уметника, али видим да уметници то озбиљно раде и да се за неки рад баш намуче и уложе много времена да то ураде како су замислили.

2. Чији уметнички радови се налазе у Вашој кући?

– Горана Јуреше, Лидије Маринков и Дејане Маришанин (то су радови које смо ми добили као домаћини), а имамо и изложене радове из колекције Јаловичке ликовне колоније.

3. Када би сазнали да се колонија неће више одржавати у Јаловику, како би на то реаговали становници села?

– То је једино дешавање у селу, а и наше село је постало познато због уметника. Уметници су фини, културни и обични људи и штета би било да више не долазе.

4. Када Вас посетите гости, да ли им представите радове које имате?

– Наравно. Сви се изненаде што имамо оволико слика у кући, а живимо на селу.

5. Да ли међу становницима постоји компетитивност у погледу квалитета и броја уметничких радова?

– Нема. Свако је угостио колико је могао уметника, па самим тим и добио одређен број слика. Сваки је рад леп на свој начин.

6. Да ли одржавате контакт са уметницима који су били ваши гости? Да ли пратите њихов рад?

– Да, а и увек питамо нове уметнике за наше госте. Одлазимо на изложбе само у Дому културе у Јаловику.

Салашко позориште „Tanjasinhaz“

Нови Сад

Салашко позориште је измишљено за потребе дистрибуирање позоришне културе у дијаспори, у пределима где она иначе никад не свраћа. Омогућава и терен за иновације и експерименте, тако пожељне у струци, и одличан је полигон за увежбавање и усавршавање знања студената глуме Уметничке академије. Почело је као интересантан експеримент, а постало је традиционални догађај. До 2003. године радило је у оквиру новосадске Академије уметности, а од тада ради као самостална цивилна организација. Осим тога, летњи турнир Салашког позоришта постала је истакнута приредба Мађарског националног већа.

Уметничка база у Кавилоу служи као дом стваралачком раду као и премијерама, већ од прве године постојања овог позоришта. Салаш је 2005. године постао њихово власништво и тако су добили „своје гнездо“. Одавде креће сваке године путујући театар на свој уобичајни турнир. По наизменичном редоследу посећује по 25 – 26 села и засеока сваког лета. За 30 година стигли су до 90 насеља, углавном у Војводини, али су стигли и до мађарских насеља у Хрватској, Словенији и Мађарској. Састав Салашког позоришта се мења сваке године. Чланови су претежно студенти Драмске академије, пошто је то одлична прилика за стручну вежбу. Поред њих, учествују још и студенти других виших школа, па чак и ђаци средњошколци. Понекад им се придруже и професионални глумци неког градског позоришта. До сада је било око 270 учесника.

Сагледавши детаљно историјат Салашког позоришта, можемо приметити велики развојни лук који се темељи на слободи кретања, пошто није везан стилским обавезама и одређеним аспектима. За циљ нема неку обавезну тенденцију, већ жељу да покрене публику, било сеоску или градску, а да успут и само стекне нека стручна добра. Све се обликује успут, у ходу, као што је то и до сада увек било. У почетку су репертоар театра чинили кратки вашарски комади, претежно комедије. Временом се понуда програма проширила на веће и озбиљније, целовечерње комаде, а у стилском дијапазону од комедије до озбиљних драма. Данас је програмска понуда веома широка. Сваке године се уводи нешто ново из асортимана драмске литературе, прилагођава се датим условима и приказује цењеној публици.

Статистика Салашког позоришта од 1978. године је импозантна: преко 720 представа и отприлике преко пола милиона гледалаца. Само у 2012. години било је преко 16.000 посетилаца на 30 локација. Ово војвођанско путујуће позориште доказује да позоришну културу не чине само конкретна места и реквизити, већ доживљаји који се током представе стварају у гледаоцима. Таква представа постаје лична и за глумца и за публику.

Основна мисао из 1978. године динамично се развијала 36 година и још је и данас у успону. То је разлог због којег је Салашко позориште остало једина још и данас активна мађарска путујућа трупа, јединствена у Карпатском басену. Због ове оданости и издржљивости 2008. године награђено је наградом „За мањине“ од стране мађарске државе. Награђени су и 2010. године на Фестивалу мађарских позоришта у Кишварди. На крају су стигли до 2013. године, када су од стране Европске уније добили донацију у оквиру програма „Мађарска – Србија, ИПА прекогранични програм“ за 2012 – 2013. годину.

Није БеФем једна жена

БеФем – фестивал феминистичке културе и акције, настао је 2009. године као резултат сарадње феминисткиња из Србије и Шведске и има за циљ да промовише феминизам у региону, да повеже феминисткиње и феминисте на интернационалном нивоу, као и да укључи што више нових и младих особа које желе да учествују у мењању друштва у коме живимо.

„Кроз културу и (политичку) акцију у интернационалној атмосфери БеФем жели да деконструише и (с)руши стереотипе о феминизму и да охрабри неке нове генерације да се укључе у рад сцене и дају допринос у ре/конструкцији стварности. БеФем је препознат у јавном дискурсу и (п)остаје мјесто гдје се стварају центри нове женске снаге, стваралаштва, отпора и борбе.”

Фестивал је настао као потврда континуитета феминистичког деловања на овим просторима, али истовремено покреће нова поља акције кроз дијалог и иницијативе феминисткиња са различитом историјом. Кроз многобројна предавања, радионице, разговоре и филмове представљене су успешне жене у музици, књижевности, уметности, култури, дизајну. Фестивал отвара значајна политичка питања кроз трибине, панелске дискусије, уметничке радионице, филмски и кабаре програм, али настоји да своје гошће и госте повеже и забавом.

1. Како сте сазнали за БеФем и с ким га углавном посећујете?

– Путем интернета, портала и страница које пратим. Углавном са пријатељицама/пријатељима који БеФем виде као један од најзанимљивијих феминистичких догађаја на овим просторима.

2. Ко претежно чини публику пројекта БеФем (старосне групе, ниво образовања, интересовања...)?

– Претежно, чини ми се, девојке (не искључују се мушкарци, наравно) старосне групе између 20 и 40 година у просеку; особе са завршеним факултетима упућене у неки вид активизма, феминисткиње/феминисти, који воле повезаност активизма и културе.

3. Да ли и како је овај пројекат утицао на Ваше мишљење о феминизму и женама?

– Научио ме је доста тога што нисам знала. Постала сам true феминисткиња.

4. Шта мислите, да ли постоји нека група публике којој се пројекат не обраћа, а било би пожељно?

– БеФем пројекат је пројекат који се углавном осврће на феминизам и ширење феминистичке културе и оно што би по мени било пожељно јесте да се направи мало револуционарнији корак ка освешћавању људи којима је феминизам стран (или имају тотално погрешно мишљење о њему), да схвате зашто је то врло важна ствар у данашње време.

5. Да ли имате идеју како би пројекат могао даље да се развија?

– Сарадњом са сличним организацијама, медијском покривеношћу, иновативношћу...

Гледање у калдрму је документарни филм који актуелизује и преиспитује догађаје из прошлости и тематизује питање женских и уопште људских права у данашњем времену. Филм обрађује политички тренутак из 1951. године, када је у тадшњој Народној Републици Србији донет закон о забрани ношења зара и фереце. Овај закон је донет, како се наводи у његовом образложењу, „у циљу да се отклони вековна ознака потчињености и заосталости жене муслиманке, да се олакша жени муслиманки пуно коришћење права извојеваних у Народно–ослободилачкој борби и социјалистичкој изградњи земље и да јој се обезбеди пуна равноправност и учешће у друштвеном, културном и привредном животу земље. “ Филм пружа прилика да се чује женски глас, односно да се забележе сведочења жена које су биле младе у време спровођења закона о забрани ношења зара и фереце, те да се чују њихови ставови, осећања и мишљења о тадашњим, а и садашњим догађајима у заједници.

Посебни фокус пројекта биће усмерен на питања која се тичу еманципације жена у мањинској, бошњачкој заједници у социјалистичко и данашње, демократско време. Нека од питања која ће филм, односно овај пројекат поставити су: шта је женама у бошњачкој заједници донео закон о забрани ношења фереце и зара? Како су жене тада доживљавале и на који начин је овај процес утицао на њихове животе? Да ли су га доживљавале као ослобађајући, или као насилни чин? Шта је ова кампања понудила женама, осим забране? Да ли им је донео еманципацију и колики је данас њихов допринос у друштвено–политичком животу заједнице? Да ли се жене данас налазе на позицијама доносилаца одлука и да ли учествују у друштвеном и културном животу заједнице? Како феминистичка теорија проблематизује ово питање и да ли ту постоји јединствени став? Да ли је питање данашњих тенденција да се жене позивају на потпуно прекирвање глобална или локална појава и који су слични примери у Европи и свету? Да ли се дешавају процеси јачања и обнављања патријархалних матрица, кроз актуелна дешавања у нашој заједници?

Гледање у калдрму креира архиву животних прича које ће послужити као извор нове грађе, оне коју званична историографија углавном заобилази, за нове увиде и нове студије о проблемима и искуствима жена из патријархалних заједница у социјалистичкој земљи, учешћу жена у једном важном политичком моменту, утицају тих догађаја на њихове животе или виђење тог периода из њихове перспективе. У конкретном случају, дакле, у фокусу је један историјски период, односно политички систем чији је слом отворио нова интересовања и расправе о положају жена и политици рода у тим друштвима. У ширем смислу, целокупан пројекат занован је на свести о потреби стварања историје жена како би се њихово присуство у стварној повести учинило видљивом, тачније, како би историја, као готово искључиво мушка прича из прошлости, могла да се сагледа, реевалуира и допуни из другог, женског угла.

Београдски фестивал цвећа – БФЦ

Београд

Београдски фестивал цвећа основан је 2010. године и од тада развија, шири и заговара идеју да егзистенцијално зависимо од два суштинска елемента нашег свакодневног живота: природе и креативности. Један храни наша тела, други храни нашу душу – плодно тло на коме цветају добре идеје, дела и поруке које делимо са другима.

Данас је БФЦ локално и међународно препознат и позициониран као организација која заговара и ради на подизању квалитета савременог урбаног живота кроз активацију и унапређење зеленог окружења и јавних простора по мери различитих корисника. БФЦ је и јавна мултимедијална платформа која током последњег викенда септембра претвара један од централних београдских паркова у место промоције, афирмације и покретања нових пројеката, идеја и иницијатива у домену урбане обнове и здравих стилова живота.

Интервју

Катарина Ћириловић-Поповић,
самостална уметница и стална публика БФЦ-а

1. Зашто и колико редовно посећујете Фестивал цвећа?

– Сваке године.

2. Ко чини публику фестивала, како бисте је описали?

– Освећени родитељи са децом, жедни креативног садржаја и заједничког дружења на отвореном.

3. Да ли препознајете посебну друштвену мисију Фестивала цвећа и због чега је он важан?

– Посебна мисија БФЦ-а је суптилна и вишеслојна едукација о односу јавних простора и грађана и тој релацији на којој је неопходно стално радити, поготово када је реч о зеленим површинама које су неправедно пуне, на обострано незадовољство (и траве и грађана).

4. Да ли постоје неке групе публике којима се фестивал не обраћа, а требало би?

– Тинејџери.

5. Како бисте дефинисали Фестивал цвећа: као уметнички, културни фестивал, еколошки...?

– БФЦ је мултидисциплинаран и то му је једна од највећих врлина, јер Београђани имају све те потребе, а премало понуде која их задовољава.

6. Према вашем мишљењу, како би фестивал могао даље да се развија?

– Многи људи мисле да би БФЦ требало да има неколико викенда годишње, као и неколико локација којима се анимирају паркови и зелене површине, најразличитијим програмима који комбинују уметничке, едукативне, еколошке и друге садржаје.

Деликатесни понедељак

Европски центар за културу и дебат у Граду
Београд

Деликатесни понедељак је програм који се одржава од 2011. године, сваког понедељка у Европском центру за културу и дебат у Граду у Београду.

Основна идеја јесте промовисање уметника, појединаца, организација и институција, кроз кулинарске способности и креативност у припремању мање или више необичних јела. За нешто више од четири године своје кухињско умеће су кроз посуђе Деликатесног понедељка показали творци филмских и позоришних фестивала, песници и музичари, новинари и ЛГБТ активисти, дипломате и фотографи и разни други.

Још један важан детаљ јесте да је програм Деликатесни понедељак у просторијама Европског центра за културу и дебат у Граду временски увек повезан са датумом одржавања отварања изложби у Великој галерији што представља успешан покушај развоја нове-старе публике јер је обједињавање различитих жанровских програма једини сигуран пут у напретку једне институције на дужи временски рок.

У овом конкретном случају полазна тачка је била задовољавање двају основних људских потреба – потребом за храном и потребом за културом.

Кал је урбани ромски бенд из предграђа Београда. Музички стил који је овај бенд креирао западни критичари су назвали Rock 'n' Roma и то свакако најбоље осликава њихову музику. Од 2006. године, када су отпочели своју каријеру, до сада, у иностранству су одржали преко четири стотина концерата. Наступали су на најзначајнијим домаћим, европским и светским фестивалима и постигли завидну европску каријеру. Довољно је рећи да су свирали на фестивалима попут Roskildea у Данској, Fusion фестивала у Берлину, Pepsi Sziget фестивала у Будимпешти као и на домаћем EXIT фестивалу.

У Сједињеним Америчким Државама су били 2006. и 2008. године где су обишли све значајније клубове попут Joe's паба у Њујорку, где су свирали сви најзначајнији светски музичари као што су: Леонард Коен, Дејвид Баерн, Ричард Томпсон, Доли Партон, Шинед О'Конор, Нора Џонс, Јусу Ендур, Давид Гилмор, итд. На САД турнеји 2008. године одсвирали су четрдесет и пет концерата и остварили сарадњу са једном од најпознатијих њујоршких музичких атракција, Gogol Bordell, бендом који је свирао са Мадоном на Global Warmingу у Лондону.

На престижној World Music Chart Europe са оба албума заузели су прва места и иза себе оставили бендове попут: Gotan Project, Natasha Atlas, Ojos de Bruho. На истоименој листи 2006. године били су трећи на годишњем нивоу, што ниједном бенду са ових простора није пошло за руком.

На домаћој сцени сарађивали су са Рамбом Амадеусом у нумерама „Дикх ту кава“ и „Комедија“ за које су 2007. године добили награду „Даворин Поповић“ за најбољи видео спот на простору бивше Југославије На последњем албуму сарађивали су са репером Марчелом у песми „Краснокалипса“. Чланови бенда су: Драган Ристић (гитара, водећи вокал), Милош Величковић (бубањ), Иван Кузев (бас), Дејан Јовановић (хармоника) и Милорад Јевремовић (виолина). Кал је једини бенд са ових простора који је изабран међу 1.000 бендова из целог света да 2006. године свира на најзначајнијем сајму светске музике у Шпанији WOMEX.

1. Како си сазнала за Кал и шта мислиш о називу овог бенда?

– За Кал сам сазнала кроз свој активистички ангажман у невладином сектору и кроз различите активности у оквиру којих се овај бенд помињао, као и лидер бенда.

2. Како песме Кала утичу на тебе лично, на твој живот, породицу, али и шире окружење?

– Не разумем довољно све текстове, али музика је врло мотивишућа, инспиративна, атрактивна и с обзиром на то, песме Кала на нас утичу позитивно. Моја породица и деца слушају Кал и прате њихове наступе, као и људи из мог најужег окружења (пријатељи, сарадници). Међутим, поуздано знам, да моје шире окружење никада није чуло за бенд, или суза њих чули од мене.

3. Ко претежно слуша музику групе Кал и зашто?

– Кал се доминатно слушају код људи који имају отворен приступ музици. Такође, сматрам да је Кал познат претежно и доминантније код припадника ромске националности. У неромској заједници мислим да је потребно додатно промовисати овај бенд.

4. Где се све одржавају концерти Кала? Где се не одржавају и због чега, а где би требало?

– С обзиром на сарадњу са Калом, знам где се одржавају концерти, пратим ФБ страну и друге активности. Пројектним активностима су такође обухваћени концерти, који имају вишеструки значај, јер су, у ствари, промоција ромске културе. Поред концерта се врло често организују изложба познатих Рома, као и дискусије, дебате на тему ромске културе и уметности.

5. Шта би могло да се учини па да група Кал задобије већи друштвени утицај?

– Јача промоција, више медијских наступа... Посебно бих истакла значај медијских наступа који су реализовани пред велики догађај који је био 7. априла, у циљу обележавања Међународног дана Рома. Тада је гостовање у гледаним емисијама допринело да се обезбеди већи утицај и већа подршка овом бенду. Значајно је раздвојити рад бенда, од других активности које обавља сам лидер у оквиру Ромског културног центра, као удружења грађана.

Пројекат Прелази инициран је у оквиру савремене уметничке праксе која активирањем појединих простора, чија изворна намена није изложбена, има за циљ учешће локалне заједнице и партиципацију као модел уметничког деловања. Опредељујући се за модус уметничких акција у сфери интимног, односно локалног карактера, организатори овог пројекта настоје да уметничким средствима проблематизују простор Блока 70, односно Кинеског тржног центра. Желећи да успостави баланс у односу према постојећим моделима презентације и продукције, циљ пројекта јесте креирање имагинативних простора у којима се могу стварати различити потенцијални облици будућности. Прелази су зато, у оквиру постојећих ресурса, постављени као пилот пројекат уметничког активирања простора Кинеског тржног центра. Пројекат подразумева радове у области визуелних уметности, ауторе који покривају различита подручја визуелних уметности – од илустрације и дизајна до филма и архитектуре.

Веома често се дешава да су уметнички пројекти у оваквим оквирима добродошли, да естетизују простор, али игноришу друштвене утицаје. То, свакако, није циљ овог пројекта, већ скретање пажње на веома важан део нашег града, на велику локалну заједницу са којом делимо свакодневни живот, на квалитет живота и питања ревитализације делова наших градова. Као уметничка пракса која се остварује унутар ове симболичке грађевине, уметнички пројекти продуцирају значења и форме града. У овом својству могу утицати на даљи развој, могу учествовати у реструктурирању и постављати важна питања: ко користи овај простор? Каква је историја овог места? Какве користи могу уметнички пројекти донети локалној заједници?

Комуникација и уметничка интеракција са локалном кинеском заједницом, активирање уметничких потенцијала неочекиваних простора у граду, скретање пажње на право грађана да учествују у процесу дефинисања карактера дела града у коме живе и на тај начин промовисање појединих градских просторних структура, јесу циљеви пројекта Прелази.

Интернест је развојни и истраживачки пројекат. Настао је 2006. године, на основу визије о креативном унапређењу ваннаставних образовних структура и утемељењу „отвореног курикулума“. Пројекат је својим програмима усмерен на бољу бригу о талентованим ученицима и стварању услова за потпуније медијско образовање.

Циљ пројекта је развој медијске и информационе писмености. Интернест је програм унапређења могућности изражавања у новим медијима, заједничко учење за професоре, ученике и стручњаке, школа врлина, слободног и одговорног мишљења. То је посебно важно будући да су уједињени у мрежи свакодневног мултимедијског комуницирања у коме се брише линија раздвајања корисника и стваралаца.

Интернест програм предвиђа да стручњаци из различитих области учествују у активностима, консултацијама, на предавањима, семинарима или дебатама према потребама ученичких тимова и ментора. Смисао ових активности огледа се у развоју критичких потенцијала медијске публике и подстицању креативних мотива појединаца свих генерација.

Резултате свог истраживања и ангажовања у годишњем циклусу пројектних активности учесници представљају сваке године у вршњачкој едукацији, јавној промоцији на Фестивалу креативности,

Удружење Библиотека Плус, матична је кућа пројекта Интернест.

1. Која је веза пројекта Интернест и твојих личних интересовања?

– Интересује ме историја 20. века, а ми смо се у оквиру пројекта Интернест бавили једном историјском темом и то читајући књигу. Такође, имао сам прилику и да се бавим информационим технологијама, на пољу едитовања видео клипова и веб дизајна.

2. Да ли је и на који начин Интернест допринео развоју или промени твог односа према читању?

– Што се тиче књига и читања, није много, јер сам и пре Интернеста волео да читам. Можда сад само посвећеније то радим, пошто је то био захтев у првој фази пројекта. Свакако да ми се променио однос према библиотеци: од стереотипа школске библиотеке као досадне просторије у коју се улази само по лектуру, до Интернеста где већи део свог слободног времена у школи проводим у библиотеци и не узимам само лектире, већ и разне друге књиге, често препоручене од библиотекара.

3. Зашто је пројекат битан за младе?

– Сматрам да је пројекат Интернест посебно значајан за средњошколце јер им пружа прилику да буду део нечега што, нажалост, не могу да искусе у редовној настави. Такође, као чланови креативног тима, морали смо да поделимо одређене задатке између себе: ко ће детаљно да обради који део књиге, ко пише који извештај, ко је задужен за уређивање сајта итд. Тако смо развили тимски дух, који веома може да помогне касније, при запошљавању.

4. Да ли мислиш да је пројекат допринео развоју публике?

– Велики број људи са стране се заинтересовао за наш пројекат: највише наши другари, ученици, али и професори и људи ван школе који су нам радо изашли у сусрет у финалној фази пројекта, у којој се наш тим одлучио за снимање играно-документарног филма.

5. На који начин би пројекат могао даље да се развија?

– С обзиром на то да сам био и део пилот фазе пројекта Интернест који је био нешто другачији од претходних година (праћење извештавања медија о изабраној теми), мислим да је и то добар начин за реализацију Интернеста. Тако да мислим да оба Интернеста треба или ујединити у један или оставити одвојене, али да, свакако, ниједан не треба избацивати. Можда би било добро да се школама –учесницима презентује мало ближе, како би пројекат требало да тече, да се дају примери како су то претходних година неке школе радиле. .

6. Какав је дугорочни утицај Интернеста на твој живот?

– Поред онога написаног, као одговор на питање бр. 2, додао бих да сам као члан тима који је победио на фестивалу имао прилику да одем на студијско путовање у немачки град Дармштад и тамо боравим недељу дана код вршњака Немца, упознам њихов школски систем и стекнем нова познанства. То је драгоцено!

„Душа никада не мисли без слике“, Аристотел

Оснивање Галерије Кулоар у Математичкој гимназији 28. новембра 2007. представља искорак у правцу развоја наших ученика и формирања младе, образоване и преспективне публике „која лансира и диктира моду.“ У оквиру галерије ученици Математичке гимназије имају прилику да виде уметничка дела афирмисаних стваралаца, студената ликовних академија, као и младих још неафирмисаних уметника. Такође, ученици имају прилику да сами излажу, учествују у школском годишњем конкурс у МГВИЛ-у, а потом и у БЕОКУЛИС-у, наградном конкурс за ликовни израз средњошколаца Србије и региона у категоријама: ликовни рад, фотографија и кратки играни и анимирани филм. Такмичење БЕОКУЛИС (Београдски ликовни израз средњошколаца) реализује се већ седми пут у оквиру рада Математичке гимназије.

Галерија поседује радове који су представљени на четири изложбе: изложби фотографија ученика Математичке гимназије, изложби фотографија ученика средњих школа Србије, изложби слика ученика средњих школа Србије и изложби фотографија Небојше Бабића „Од клупа до звезда“, коју је поконио нашој галерији.

Галерија је отворена за сарадњу са великим бројем школа и установа, а до сада је са својим експонатима гостовала у: Филолошкој гимназији у Београду, Министарству за дијаспору Републике Србије, Школи за децу са посебним потребама „Милан Петровић“ у Новом Саду, Школи за примењену уметност у Шапцу, Технолошкој школи у Бања Луци, Школи примјењене уметности у Сарајеву, Уметничкој галерији у Мостару, Првој београдској гимназији, Средњој ликовној школи „Петар Лубарда“ на Цетињу и другим сличним установама.

У оквиру галериј делује и Клуб-трибина МГ као полигон за културну и научну јавност, где професори и уметници који имају шта да кажу, пред ученицима изнесе своју мисли и погледе. Тиме културни контакти поспешују бригу о знању и културу мишљења, а то је најбољи начин да се унапреди слободна размена искустава и побуди гостопримство и иновативност ученика Математичке гимназије. У оквиру Клуба 20 одржава се БЕОПС – Београдско беседништво средњошколаца Србије и региона. Беседе ученика штампане су у часпису ученика и професора Огледало, у издању Информационог друштва Благовест. Од ученика се очекује висока култура језика, мишљења и говора и велико ангажовање приликом утицања на друштвену свест. Највећим оценама оцењује се квалитет беседе и њена оригиналност, затим, јасноћа поруке, реакција публике, сам наступ, уверљивост, језик и дикција.

Уредник програма галерије је Радивоје Благојевић, професор социологије у Математичкој гимназији.

Буди мушко

Центар „Е8“
Београд (Врање)

Буди мушко је пројекат и кампања којом се још од 2008. године у Србији и региону, ради на позитивној промени ставова и понашања код младића, а све са циљем борбе против насиља, промовисања родне равноправности и здравих стилова живота. До сада пројекат је извођен у преко тридесет градова/општина у Србији и осам београдских средњих школа. Када младићи прођу наше едукативне радионице, односно тренинге, они формирају и постају чланови Буди мушко клуба (БМК) у том граду или школи и настављају да се састају и да, у сарадњи са школама и канцеларијама за младе или партнерским организацијама у локалној заједници, организују и реализују јавне акције којима се даље шире наше основне идеје и поруке о борби против насиља и родној равноправности.

Такође, младићи „регрутују“ нове чланове, даље раде на промовисању БМК-а, кроз чије активности квалитетније проводе слободно време уз осећај сврсисходности рада на побољшању друштва. Ученици постају и вршњачки едукатори, те сами реализују наше едукативне радионице у својим школама. Младићи често имају и могућност да бораве на организованим лидерским камповима или тренинзима у Србији и у региону, који окупљају младиће из свих делова Србије и региона. Таква дружења уз едукације, посебно на регионалном нивоу, изузетно позитивно утичу на разбијање извесних предрасуда и негативних ставова.

Организују се и креативне радионице (музичке, видео, фото) у којима се кроз различите форме уметничког изражавања такође бавимо нашим основним темама. Буди мушко радионице извођене су и са младим спортистима (рагби, кошарка, одбојка, ватерполо) као и са момцима из свратишта у Београду. У оквиру Буди мушко програма организујемо и стручне конференције (МАН конференције, већ пет година за редом), трибине, округле столове, пројекције филмова и дискусије. Такође, нашу акредитовану обуку о превенцији насиља, за школско особље, до сада је прошло преко 200 наставника/ца и стручних сарадника/ца.

Са идејом да БМК-овцима пружимо различите едукативне и културне садржаје, те да развијамо заједништво код њих, сваког месеца им омогућавамо да гледају представе Центра „Е8“. Тренутно на репертоару су: *Мушкарчине*, *Црвена*, *Самоубиство нације* и *Жудња*. Наши пројекти обезбедили су да поред Београда, представа *Мушкарчине* буде изведена и у другим градовима Србије, у којима постоје Буди мушко клубови. Наше деловање у позоришту је заинтересованим БМК члановима уз улогу сталне публике, омогућило и улогу промотера/младих лидера у свом окружењу у области ангажованог позоришта и развијања навика уживања у културним садржајима.

Интервју

Никола Васић,
Друга економска школа, Београд

1. Шта те је заинтересовало да учествујеш у кампањи Буди мушко?

– Када сам први пут присуствовао радионици у оквиру кампање Буди мушко заинтересовале су ме теме о којима се причало и прича, начин рада едукатора и сјајно друштво с којим делим нека заједничка мишљења.

2. Опиши своје учешће у пројекту.

– У оквиру кампање Буди мушко моје активности су веома различите. Моје учешће се односи на: волонтирање у Центру „Е8“, учешће у разним радионицама у оквиру Буди мушко клуба, промовисање разних догађаја, јавне акције, промовисање Буди мушко клуба по средњим школама.

3. На кога су, према твом мишљењу, акције пројекта највише утицале?

– Највише су утицале на момке који су дуго и још увек у Буди мушко клубу. Такође су утицале на нове младе људе који су се тек прикључили Буди мушко клубу. Утичу јер момци које ја познајем, а притом су у Буди мушко клубу, мењају нека своја мишљења или су радионице и акције утицале на њих само тако што су их променили на боље.

4. Да ли си разговарао о пројекту са својим друговима који нису ни на који начин учествовали?

– Разговор са друштвом о Буди мушко клубу које није у њему и није пролазио увек нешто најбоље. Некима је то страва и хтели би да се прикључе (наравно, ако се плаћа), а има и оних којима је то потпуно безвезе и траћење слободног времена.

5. Да ли имаш идеју како би пројекат могао даље да се развија?

– Пројекат би требало да се развија кроз што више радионица и акција, да се прикључи што више младих људи, како момака тако и девојака.

МАУ за све, сви за МАУ

Музеј афричке уметности
Београд

Музеј афричке уметности је у сарадњи са Факултетом за културу и медије и Геронтолошким друштвом Србије осмислио пројекат *МАУ за све, сви за МАУ* – специјални програм за старије особе, ради стварања услова за безбедну посету старијих лица изложбама и додатним програмима Музеја афричке уметности.

Програми који се реализују у оквиру делатности музеја намењени су свим заједницама и старосним групама, међутим, опремљеност изложбеног простора није била одговарајућа за безбедно кретање старијих особа што је за последицу имало мали проценат старијих у укупном броју музејских посетилаца. Као једина институција у региону посвећена изучавању и представљању културе и уметности афричког континента, музеј својом делатношћу остварује велики допринос у ширењу и неговању културних веза, промовисању принципа мултикултуралности и културне разноликости.

Пројекат МАУ за све, сви за МАУ – специјални програм за старије особе осмишљен је и покренут како би се стварањем одговарајућих услова у изложбеном простору дугорочно обезбедила доступност музејских програма старијим особама, као и особама са инвалидитетом. Циљ је стварање нове публике и њихово укључивање у музејске садржаје.

Опис активности:

- Стварање услова за безбедну посету музејским изложбама и додатним садржајима набавком прилазних рампи и гелендера,
- Посета кустоса МАУ геронтолошким центрима – предавања и креативне радионице,
- Стварање нове публике која ће активно учествовати у музејским програмима,
- Унапређење квалитета живота старијих лица,
- Подизање свести у друштвеној заједници и медијима о проблемима са којима се ове особе сусрећу у свакодневном животу и о потреби за њиховим укључивањем у културни и друштвени живот.

Успешно реализовне активности у циљу стварања друштвено одговорног и инклузивног музеја који ће активно допринети решавању проблема социјалне искључености са којима се свакодневно суочавају припадници старије популације и особе са инвалидитетом, али и друге маргинализоване групе. Поред „техничког“ аспекта успешности пројекта – у смислу оргнизоване шеме, фаза и динамике спровођења, посебан значај за нас имају утисци и реакције које су исказали корисници геронтолошких центара приликом наших посета и одржавања предавања и кративних радионица.

Захвални за пажњу која има је посвећена, изразили су жељу за новим сусретима уз будуће програме које бисмо приредили у музеју према њиховим интересовањима, а односе се на богато поље уметности и култура афричких народа.

Интервју

Радмила Јуришић,
Дом-стационар

1. Са које општине долазите?

– Панчево.

2. Како сте сазнали за пројекат МАУ за све?

– Од запослених у дому.

3. Како пројекат утиче на ваш свакодневни живот?

– Стално посматрам рад који сам израдила на радионици и то ме подсети на дивно дружење.

4. Које сте професије и да ли она има везе с вашим интересовањем за музеј?

– Трговац.

5. Да ли имате прилике да одлучујете о програму музеја? Ако да – која је била ваша идеја, а ако не – коју бисте идеју волели да реализујете?

– Волела бих да нам организујете опет неку радионицу која има дух Африке.

Пункт за уметнички експеримент је независна уметничка асоцијација која од 2000. године активно учествује на културној сцени Србије. Користећи визуелна средства и занатску, стручну и естетску умешност својих сарадника, домаћих и страних уметника, Пункт прави пројекте којима жели да охрабри грађане у одлуци да свесно и активно учествују у стварању хуманијег, бољег и креативнијег друштва.

Поред других облика активности, Пункт константно организује отворене радионице. У њима, око заједничког циља, Пункт повезује учеснике различитих старосних доба, различитих образовних и уметничких профила, различитих друштвених, националних и религијских опредељења...

Један од циклуса таквих радионица, уз учешће позваних уметника из иностранства, Пункт је организовао од 2008. до 2010. године: Реновирање – Арт Сервис, Сајам размене одеће, Арт сервис 2, Сакупљање – Буљак Арт/Global Pop Pixel у Београду и Зрењанину у Србији, као и радионице у Каунасу (Литванија) и Кракову (Пољска). Кроз теме савремене потрошње, продукције, поседовања, гомилања, немаштине, буљих пијаца, модерног-немодерног, новог-старог, мог-твог... отворен је простор за креативне процесе стварања.

Старији суграђани који су учествовали у радионицама преносили су млађима своје вештине у ручним радовима, уметници су креирали заједно са осталим учесницима радионица, а најмлађи учесници су све обухватили игром. Радионице су биле отворене за све грађане који су били позвани да донесу старе одевне предмете као материјал за рад. Одзив грађана и резултати радионица били су подстицај за континуитет ових манифестација.

Битеф театар је 2009. године покренуо иницијативу да се једном годишње, 20. маја, изводи глесна представа на коју ће моћи да дођу власници паса са својим кућним љубимцима. Представа је хуманитарног карактера. Прве године сав приход је ишао за лечење куце Миле, којој су биле одсечене шапе, а након тога приход од улазница смо донирали азилима за незбринуте животиње. 2014. године, због поплава, нисмо одржали представу, него смо прикупљали у позоришту храну за псе у Обреновцу.

Циљ представе је да се подигне свест људи о односу према животињама. Представа није намењена псима, већ они могу њој да присуствују. Имамо дивно искуство са овим догађајем. Публика и медији су били изузетно наклоњени овој врсти хепенинга. А већина посетилаца је рекла да је то за њих био јединствен и непроцењиво значајан уметнички доживљај. Иначе, пси су дивна публика, повремено залају, а некада се дешавало да цела представа протекне у потпуној тишини, иако је у сали Битеф театра у том тренутку било тридесет паса.

Захваљујући овом догађају, који у Битеф театру организујемо већ пет година, 20. мај је од стране градске управе Београда, проглашен Даном кућних љубимаца, када се у граду организују манифестације посвећене кућним љубимцима, а од тада је доста ресторана, кафића и продавница у Београду добило етикету Pet friendly.

1. Шта мислите о концепту представе за псе?

– Генијална идеја. Вреди је наставити и даље.

2. Да ли је представа утицала на промену Вашег односа према позоришту и ако да, на који начин?

– Да, схватила сам да су покрет, музика и реч магија за око и душу сваког живог бића. И да ту нема искључивости – људска или псеца. Моја уметност постала је моћнија у том тренутку.

3. Да ли је представа намењена псима, власницима паса или неком трећем?

– Мислим – псима искључиво.

4. Да ли мислите да таква врста догађаја у култури – рецимо, изложба за псе, концерт за псе, итд, повећава културну партиципацију (број публике која учествује у догађајима у култури)?

– Не мислим, јер су београдски конзументи културе углавном и власници паса. Ко воли псе – воли и људе. Ко воли људе – воли и догађаје у култури, има потребу за њима. Ха, ха, ха!

5. Шта мислите како овај пројекат може даље да се развија?

– Можда да се направи једна дечја представа, где би деца глумци играли заједно са куцама.

Битлсти
Матријаршија и Наша кућа
Београд

Да будемо легенде.

„Битлсти су лутке које су направљене као енциклопедија, на пример“. То је, ипак, само један од могућих одговора на питање: ко су Битлсти? Битлсти су: Милош Петровић, Бата Спасов, Душан Вучинић и Антоније Рајић. Они су екипа пробисвета какве свет није видео. Они хоће да се осамостале, они су ту испред свих, окренути ка вама, гледају вас у очи, читају вам мисли, све што знате, све што мислите да знате они већ знају.

Најједноставније би било рећи да су Битлсти бенд који је још на првом наступу у оквиру фестивала Ново доба, у септембру 2014. године, скренуо пажњу публике на себе својим јединственим изразом. Герилско импровизаторски приступ музици, звуку тачније, сврстава ову групу особених личности у јединствену појаву на небу звезда естраде. Звук воза, локомотиве, измишљени језици, неки други светови, неке чаролије давно заборављене чине свет Битлста.

Битлсти су непредвиђени нуспродукт сарадње Аутономног културног центра Матријаршија и Удружења за подршку особама ометеним у развоју Наша кућа. Иако је основни циљ био оспособљавање корисника удружења за социјално предузетништво и социјалну инклузију, непосредно суочени са активностима културног центра, они показују ванредну иницијативу за самостални уметнички рад. Батине заставе, Дулетове омче, Милошеви стрипови само су наговештај једног новог покрета. Од када постоје, Битлсти цртају и штампају плакате за сопствене концерте у техници сито штампе.

О њима већ постоје документарни филмови, интервјуи, текстови на блогovima у земљама региона, аутофикција Андреја Бунушеца. До сада су концерте имали у Матријаршији, МКЦ Комбинату, ЦЗКД-у, у Скопљу и у Љубљани. Свако путовање је велико узбуђење које остаје дубоко урезано у колективној митологији Битлста. Промена места и возова, идеја о турнеји, сарадња са другим музичарима, праве концертне сале, непозната публика, девојке.

Њихова аутентичност и непретенциозност, потпуно веровање у себе и своју славу, бивање на сцени, само ради бивања на сцени и есенција самоостваривања при изласку на сцену коју сваки од њих доживљава и спроводи на себи својствен начин, јесте оно чиме Битлсти из дана у дан придобијају све више људи.

Интервју
Бата, Милош, Дуле,
чланови бенда

Бата: Ја сам члан групе Битлста. Од раније сам свирао са овима, тако да кажем, Електрични оргазам. Пошто није тај концерт одржан 28. октобра, није одржан у септембру, биће још десетог маја. Не знам кад треба да буде. Биће за недељу дана. И ако боље видим, ако се ова прича настави, ваљда никад ова прича нема краја. То што се нама десило на концерту у Словенији, оно што је иза нас, добро је, извукли смо се...

Ана: Бато, може једно питање? Овако кад се ви момци скупите, па кад свирате заједно...

Дуле: И ја.

Ана: И Дуле, наравно. Дуле, ти и Милош. Како се тада осећаш изнутра? Је ли ти пуно срце? Да ли волиш то да радиш?

Бата: Па, овај...Мислим, има пуно, ја имам пуно енергије, пошто сам професионалац, а нећу ја да коментаришем све. Добро. Да се вратим на Словенију. Мислим, у Словенији ја сам одлично свирао.

Милета: Како, сам?

Бата: Па, тако, мислим, ја сам сам свирао.

Милета: Па сачекај, шта су радили Милош и Дуле?

Бата: Аххх, Тони је био у Шпанији.

Милета: А ова двојица?

Бата: А, па Душан је свирао. Милош је на гитари, а ја сам у Љубљани нешто причао о Бијелом дугмету, тако нешто. А за овај концерт, кажем, Љубљана је нека врста концерта, који је изузетак, кажем. Задовољан сам Љубљаном, али оно што је најважније то је само и једино што ћу да направим да свирам следеће недеље.

Ана: Реци ми да ли долази пуно људи на ваше концерте? Да ли има пуно публике?

Бата: Наравно, има публике код нас, има публике. Да, тачно си рекла. Има публике, сви су долазили и било их је из Норвешке, из Шведске, из Аустрије.

Ана: А да ли волиш кад дођу странци на концерте? Да ли ти прија то кад разговараш са њима?

Бата: Аоооооо, па где си сад нашла странце?

Ана: Па јеси ли рекао да долазе из Норвешке, Шведске...?

Бата: А па да, Швеђани... добро Швеђани...

Милета: Ах, па то нису странци?

Битлсти

Бата: Па то нису странци, то су Швеђани. То је наша Ана Елимарк. Да се вратимо у Скопље. У Скопљу је било пуно људи баш, оног дана, стотину људи је било. Ја сам задовољан, и све. Ја не кријем, и оно сто је најважније, мислим, није то за мене, већ и за друге публике које су, како речу да кажем, много веће публике које долазе на концерте да гледају певаче као што су Тоше Проески, Владо Георгијев, Тони Цетински.

Милета: Да чујемо шта Дуле каже. Дуле?

Дуле: Али кад ћемо у Загреб?

Милета: Кад ћемо у Загреб? Не знам. Ја бих волео ове године.

Дуле: Али и ја бих волео.

Милета: А зашто?

Дуле: Авионом, да се у путу не малтретирам.

Милета: А да ли се малтретираш на аеродрому? Не? Добро. А зашто би још волео да идеш у Загреб?

Дуле: Али да бих имао концерт.

Милета: Добро. Значи, ти волиш да свираш?

Дуле: Волим. Клавиратуре. То ме опушта.

Милета: А бубњеви?

Дуле: Волим. Опустају ме и они.

Милета: Милоше, како се теби допао последњи концерт који смо имали?

Милош: Одлично. Супер. Допало ми се ово што смо свирали и певали. Наравно, и што је било пуно публике.

Ана: А је ли ти се свидело када је Сара изашла да пева са вама?

Милош: Јесте, свидело ми се.

Ана: Милоше, шта и колико теби значи учешће у бенду Битлсти и каква осећања то изазива у теби?

Милош: Одлично. Доста ми значи. Лепа су осећања. Увек сам срећан кад певам.

Ана: А да ли волиш да правиш плакате за концерт?

Милош: Волим.

Ана: И шта ти се свиђа још код наступа? Да ли волиш контакт са публиком, кад дођу девојке?

Милош: Уууу, да, девојке, наравно, волим.

Ана: А да ли једва чекаш моменат кад узмеш микрофон и почнеш да певаш Цецу? Да ли волиш да се представљаш тако у првом плану?

Милош: Да, дочекам једва тај тренутак. Тако је.

Милета: Бато, с којим музичарима сарађујете?

Дуле: Ево, ја ћу, ја ћу. Ти си рекао.

Милета: Са ким сте свирали у Љубљани?

Бата: Мислиш, мене питаш?

Милета: Па тебе, наравно.

Бата: Ми смо, прво смо свирали са Словенцима, онда са Норвезанима.

Милета: Знаш ли имена нека?

Ана: Знаш ли ти, Дуле?

Дуле: Бане Sunshine.

Милета: Бато, да није Василије можда?

Бата: Василије, да, да. И он је из Љубљане.

Ана: Дуле, у коју би ти још земљу волео да идеш са Битлстима?

Дуле: Али, чекај, размишљам да дам реч... У Црну Гору. Али у Бар. Али возом. Али аутовозом. Али авионом.

Милета: Чекај, возом или авионом?

Дуле: Мучиш ме сада. На муке ме бацаш. Али Милета, Милета, али ишао бих и у државу излазећег сунца, у Јапааааааан!

Милета: А ти Милоше?

Милош: Ја бих ишао у Грчку.

Милета: А ти, Бато?

Бата: Ја бих у Француску.

Јоhanna: Али, Дуле, мени је рекла Милица да те је срела на улици и рекла: Ееее, па ти си онај Дуле из бенда Битлсти! Значи, ипак имаш неку популарност.

Дуле: Али, капирам.

Јоhanna: Како си се осећао када ти је пришла и препознала те?

Дуле: Али, одлично.

Ана: Бато, да ли волиш када Дада, твоја сестра, дође на концерт да те гледа?

Битлсти

Бата: Ја долазим сам, редовно...

Ана: Али да ли волиш када је Дада у публици?

Бата: Ово не волим кад ми се не дешава. А ја сам дођем таксијем, дам таксисти и онда се враћам. Волим кад дође Дада. Кад се вратим кући онда на спавање и у понедељак на посао.

Ана: Да ли вам честитају људи после концерта и шта кажу?

Дуле: Лаку ноћ.

Милета: Имате ли поруку неку за крај да кажете публици?

Бата: Па, ево за крај, ја бих још додао да ће се тај концерт одржати још у септембру.

Ана: Ко је менаџер вашег бенда?

Бата: Цакић.

Ана: Чекај, Бато, то није истина!

Бата: Па шта ја сад могу?! Тако је – Цакић!

Ана: Дуле, да ли ти можеш да ми кажеш ко је менаџер вашег бенда?

Дуле: Чика Тића.

Ана: Милоше, ко је менаџер вашег бенда, ко се највише бави вама?

Милош: Раша. Не, не, чекај. Знам – Милета и Johanna.

Бата: Па, нормално. Ја ти кажем да је Цакић менаџер. Тако да је Цакић од сада менаџер тог клуба, али ја бих нешто додао. Хајде да се вратимо на ону тему, на моју причу, на словеначку тему. Мислим, задовољан сам Словенијом и реко сам, шта да кажем, задовољан сам Македонијом.

Милета: Планови за будућност?

Бата: Ја сам само хтео да кажем да сам захвалан и мислим, еј, еј, еј, да се захвалим и да кажем, мислим у Словенији је било лепо.

Дуле: Само да клопам.

Милош: За будућност су планови да певамо, нпр. па онда нас људи гледају, па постанемо легенде.

Дуле: Ја да кажем: моје самостално становање.

Битлсти

Exposé

Игор Коруга и Ана Дубљевић
Београд

Exposé је хибридна позоришна изведба савременог плеса и јавног говора. Рад излаже и разоткрива сталне проблеме положаја пацијената са примарном имунодефицијенцијом и другим ретким болестима у оквиру локалног здравственог система Србије. Exposé кроз изведбу приказује различите аспекте који чине живот особа са примарном имунодефицијенцијом – лична разумевања особа таквог здравственог стања, приватне примере живљења са ПИД из свакодневног живота, подршку породице, видљивост и разумевање окружења о ПИД, однос државе према пацијенту, однос лекара/болнице и пацијента, видљивост ПИД у медијима итд. Главни циљ овог пројекта огледа се у коришћењу хибридне уметничке форме измешаних пракси савременог плеса и јавног говора, као медија за ширење видљивости и знања јавности о ПИД и другим ретким болестима, као и о њиховом положају у локалној заједници. Exposé се обраћа публици посебних јавних простора – позориша, културних центара, уметничких платформи итд. Такви простори остају алтернативни контексти јавног говора о ПИД, у односу на „оне познате“ као што су: здравствене конференције, панели, округли столови, медији итд. Стога Exposé пропитује како користимо јавни простор који нам је преостао да говоримо о питањима о којима се не говори довољно у јавности.

Exposé преиспитује како разговарамо о нашим основним потребама чинећи их тиме друштвеним, а не само индивидуалним питањима. Exposé је произашао из вечери перформанса АЕИОУ продукције Битеф театра. Exposé је део тренутног уметничког истраживања о јавном говору Игора Коруге и Ане Дубљевић.

Пројекат је реализовао Игор Коруга, аутор и извођач у области извођачких уметности. Игор Коруга је 2015. године добио годишњу награду НОРБС-а (Националне организације за ретке болести Србије), за изузетан допринос својим уметничким радом у подизању видљивости особа са ретким болестима у јавности. Ана Дубљевић је такође реализатор овог пројекта. Она је извођач и аутор у пољу плеса, кореографије и кореографије као проширене праксе. Њени уметнички интереси усмерени су ка „плесу“ концепата, питања, односа, језика и тела.

ExposéExposé

ExposéExposé

Светски дечји фестивал анимираног филма

Школа анимираног филма
Врање

На темељима Клуба љубитеља филмске уметности 1986. године настала је Школа анимираног филма. Школа има одличну сарадњу са многобројним субјектима како на локалном тако и на републичком нивоу. Успешно је реализовано више пројеката у сардњи са Министарством културе и информисања, Министарством омладине и спорта Републике Србије, УНИЦЕФ-ом, Италијанским институтом за културу, амбасадом САД, као и са великим бројем невладиних организација и појединаца.

Сем традиционалних интернационалних манифестација које се од 1997. године одржавају у Врању, ШАФ је организовао и две мултиетничке радионице у Бујановцу, радионицу са децом са посебним потребама, са децом из ромске популације, са децом из сеоских подручја, са предшколцима, са војницима и велики број радионица анимације по градовима Србије. Од оснивања до данас кроз ШАФ је прошло више од 2.500 деце и младих који су имали могућност да се упознају са анимацијом. У продукцији ШАФ-а постоји више од 250 анимираних филмова снимљених у различитим техникама.

ЈУ ШАФ организује и фестивал „Златни пуж“ који се традиционално одржава у августу у Врању. Фестивал је настао на темељима Интернационалне дечије радионице анимираног филма (ИДРАФ) која се од 1997. године организује у Врању. ИДРАФ представља другу радионицу те врсте у свету по традицији, континуитету, квалитету и масовности. Као таква уврштена је у историју анимираног филма у публикацији која је штампана поводом јубилеја 50 година анимације у свету (издавач АСИФА). Манифестације су бијеналног карактера, па се тако у парним годинама одржава радионица, а у непарним фестивал. На фестивалу се додељују прва, друга и трећа награда у две категорије (деца од 10 до 15 година и млади од 15 до 20 година), награда „Никола Мајдак“ за камеру и Grand Prix за најбољи филм приказан на фестивалу. Сем званичних и информативних пројекција програм фестивала подразумева и одржавање разних радионица (анимација, графити, фотографија, документарни филм итд.), предавања, представљање аниматора, школа, студија, пројекције филмова са других фестивала, конференције за штампу, трибине, излете, пријем код градоначелника, обилазак града и сл.

Концепт се прилагођава конкретним потребама и интересовањима деце и младих. Ове године смо сем пројекција филмова организовали радионице анимације коју је водио Реј Косарин из САД, представљање Националне филмске школе из Италије (институција која постоји већ 75 година) и пројекције филмова награђених на фестивалу „Златни витез“. Анимација је само инструмент и централна тачка око које се окупљају деца и млади, који се користи ради постизања вишег циља. Превазилажење свих баријера (језичке, културолошке), упознавање нових култура, стицање нових знања и вештина, децентрализација културних садржаја је све оно што екипа ШАФ-а деценијама и годинама пожртвовано ради у Врању. То искуство у раду, континуитет и квалитет утицало је да наше манифестације постану пример добре праксе, не само у Србији, већ и региону и у Европи.

Интервју

Јана Стошић¹

1. Шта је то анимирани филм?

– Анимирани филм је процес давање душе неком лику којег смо сами створили.

2. Који ти је омиљени анимирани филм и зашто?

– Омиљени анимирани филм ми је Rabbit and the Dear. Зато што има веома добру анимацију и показује како и поред тога што су ликови раније били исти, сада, када су различити могу да се сложе и да превазиђу све потешкоће.

3. Колико пута си учествовала у фестивалу и како?

– Учествовала сам пет пута у фестивалу. Када сам била мања само као представник ШАФ-а, а сада и као помоћник.

4. Ко те је први пут одвео на фестивал?

– На први фестивал сам сама дошла по позиву ШАФ-а, а на први фестивал у иностранству су ме водиле Снежана Трајковић и Нела Ђурчија. Другачије је бити домаћин од тога да будеш гост и драго ми је сто сам имала прилику да будем у обе улоге.

5. Који ти је омиљени део фестивала и да ли би волела да се у оквиру фестивала дешава још нешто?

– Омиљени део фестивала ми је приказивање радова и филмова из других држава, јер тада стекнем ширу слику и још већу жељу за радом и стварањем филмова. Мислим да је за сада оно што се дешава сасвим довољно. Само бих волела да нам стиже још више филмова на фестивал, а исто тако и још више гостију.

6. Како је друштво на фестивалу?

– Друштво је другачије од оног на које смо навикли, а то је веома добра ствар. Када се дружимо са децом из других земаља сазнамо много тога о њима, њиховој култури и обичајима, а исто тако и када се дружимо са децом из Србије. Имамо нешто што нас на том фестивалу повезује, а то је анимација.

1. Јана Стошић је чланица ШАФ-а од своје седме године и одговарала је на питања. Ради се о прекрасној девојчици која је када је дошла била веома стидљива, уплашена, склона изливима емоција (јединица, везана за родитеље који су је јако дуго чекали). Сада је Јана образована мала штреберка, а не стиди се тога, веома модерна, сигурна у себе, искусна Шафовка која је учествовала на многим радионицама, фестивалима како у Врању, тако и у Србији и иностранству. Због честих упознавања са децом из читавог света, дружењима савладала је енглески у тој мери да сам била јако поносна летос у Бугарској када је радила презентацију ШАФ-а са својим другарицама на течној енглеском. Ове године је била и део оперативног тима фестивала, волонтер и дала велики допринос у организацији. То знање, искуство и вештине које генерације стичу овде на ШАФ-у су немерљиве у односу на све оне анимирани филмове који су у међувремену настали. Без обзира да ли ће се бавити филмом, а већина неће, све те радне навике, организационе способности, тимски рад и рад под притиском биће им од драгоцене помоћи у будућем раду.

Како се слуша концерт?

Задужбина Илије М. Коларца
Центар за музику
Београд

Како се слуша концерт? је пројекат чији основни циљ је едукација и развој нове концертне публике на Коларцу уз развијање културе слушања уметничке музике у живом извођењу. Програм је намењен деци предшколског и млађег школског узраста (5-12 година), родитељима и педагозима. Програм је такође прилагођен и деци са посебним потребама.

Први део програма – Мала школа бонтона, у трајању од 20 минута, подразумева уводну причу водитеља програма Милоша Миловановића о музичкој историји зграде и основним правилима понашања приликом доласка на концерт. Након тога, у шетњи кроз просторе који су у функцији концерта (сцена, гардеробе за оркестре, солисте, диригенте), најмлађи посетиоци упознају све тајне ових простора. Други део програма, када се сви посетиоци сместе на своја седишта у Великој дворани, подразумева концерт у трајању од 30 минута са паралелном причом водитеља о композитору има чија дела се изводе, извођачима, инструментима, али и понашању у дворани у току трајања концерта.

Разноврсним концертним програмом, увек у истом термину, последње суботе у месецу у 11 часова, програмом Како се слуша концерт? постигли смо изузетну бројност публике и веће интересовање намлађих посетилаца, родитеља и наставника за остале програме на Коларцу. Око 20% посетилаца долази редовно на сваки термин овог програма, а 80% су нови посетиоци. Један део термина за овај програм додатно организујемо и радним данима, због великог интересовања школа и предшколских установа за организовани долазак у склопу додатне наставе. Важно је и запажање уметника, учесника у програму, да су им оваква искуства другачија, драгоцене и посебна.

Овај пројекат је важан у програмском унапређењу рада Коларца, са видљивим и мерљивим трајним резултатима у стварању и едукацији нове публике.

Поклони ми игру

Група ИДЕ
Београд

Проблеми са којима се сусрећу деца из установа (Прихватилиште за ургентну заштиту злостављане и занемарене деце при дому „Јован Јовановић Змај“, Прихватилиште за децу „Васа Стајић“ и Свратиште за децу улице на Новом Београду) многоструки су: проблеми који се јављају као последице социјалних проблема, физички проблеми и психолошки проблеми. Нашим пројектним активностима покушали смо да у знатној мери олакшамо и решимо проблеме и потребе ове популације за припадањем, сигурношћу, разумевањем, уважавањем и поштовањем и тако допринесемо стварању подстицајне средине за учење, рад и развој.

Општи циљ овог пројекта је да се кроз креативан и занимљив процес изражавања помогне деци која су претрпела трауму или насиље да се психички ојачају и активирају у позитивном правцу, као и да им се ефекат трауме коју су преживели ублажи. Проблем деце без родитељског старања, жртава насиља, занемаривања и злостављања је велик и још увек недовољно познат јавности, а овим пројектом покушали смо да утичемо како на ширу заједницу тако и на јавност у циљу скретања пажње на овај велики проблем који постоји у свакој заједници.

Циљну групу пројекта чинила су деца од 5 до 18 година, штићеници следећих установа: Дом за децу без родитељског старања „Јован Јовановић-Змај“ и Прихватилиште за ургентну заштиту злостављане деце, Прихватилиште и Прихватна станица, Београд, Дневни центар и Свратиште за децу улице, Нови Београд.

Основну групу активности у пројекту чине: 1. креативне радионице из области ликовних и примењених уметности (Група ИДЕ), 2. позоришне радионице (ПОД Театар, Пројекат Објективна драма); 3. радионице циркуских вештина (Циркусфера, реализатор радионица жонглерских вештина); 4. радионице брејкденса (Recognize Crew, као неформална група брејкденс играча).

Након реализованих пројектних активности спроведена је процена ефекта учинка радионица и организованих изложби и перформанса, која је показала висок ниво остварености директних и индиректних циљева. Овим приступом остварили су не само едукативно-креативни циљеви, већ су остварени и видљиви помаци у домену психо-социјалног развоја деце и стварања шире слике о конструктивним начинима интегрисања у локалну и ширу заједницу. У току и након завршетка пројекта организована су бројна изложба у учешћа на манифестацијама и фестивалима, као и наступи из области драме и брејкденса. Организована је и аукцијска изложба дечјих слика, помоћу које је сакупљен новац који је уложен у наставак реализације креативних активности у наведеним институцијама.

Фондација Савремена деца

Београд

Фондација Савремена деца је основана 2008. године у Београду. Оснивач, Јована Томановић, фокусира је рад фондације на ликовно образовање деце Центра за одојчад, децу и омладину радећи у домовима: Јован Јовановић Змај, Звечанска 52.

Активност фондација подразумева организовање ликовних радионца у домовима, сликање мурала у домовима, затим организовање изложби дечјих радова у Музеју историје Југославије, Центру за културну деконтаминацију, Кући Ђуре Јакшића, Дечјем културном центру Београда, једнодневних излета као и ликовних колонија.

Радионице, односно, часови цртања и сликања у домовима обично се одржавају викендом и на тај начин деца у периоду кад не иду у школу могу да се баве креативним истраживањем и учењем. Једнодневни излети, као што су посете музејима, позоришту, биоскопу или залошком врту представљају истовремено едукативни и креативни програм, док се на екскурзијама, односно ликовним колонијама, за време распуста деца баве креативним истраживањем и спортским активностима.

Од оснивања фондације уз помоћ волонтера са Факултета ликовних уметности у Београду, реализовано је пет дечјих изложби, преко 30 излета и 11 ликовних колонија. Изложбе су пре свега значајне за децу као догађаји који стављају њихов рад у један нови контекст, а затим за публику којој се указује на потенцијал ових младих аутора. Поред тога што стављају у фокус њихове радове, ове изложбе указују и на проблеме са којима које се деца сусрећу у свом одрастању, као и недостатак активности којима могу да се баве у слободно време.

Треба указати и на то да уколико се системски, на нивоу града или републике, не реше бројни проблеми везани за недостатак новца и радника при домовима, једини начин решавања ситуације јесте да се реализује што више различитих иницијатива како би се побољшао квалитет живота и образовања деце без родитељског старања.

Потерманија

Сакурабана
Београд

Потерманија је била први покушај удружења Сакурабана да направи догађај посвећен неком другом фандому мимо јапанске поп културе. Интерно споведено истраживање је показало да је фандом Хари Потера можда највећи у Србији. С обзиром на то да и већина нас воли тај серијал књига и филмова, одлучили смо да приредимо један леп догађај и да на једном месту окупимо што више других фанова.

Потерманија је замишљена као једнодневни догађај који ће окупити што више љубитеља Харија Потера и који ће моћи да расправљају о различитим темама на трибинама, слушају предавања и такмиче се у раније припремљеним играма инспирисаним овим серијалом. Фановима се посебно свидело то што су имали прилику да на неки начин осете магију тог света, тако што су учествовали у сортирању у школске куће. Они су по сортирању у куће имали задатак да скупљају бодове на различитим такмичењима, као што су одговарање на загонетке, склапање слагалица, налажење скривалице итд.

Пред крај самог дана сви учесници се окупљају у главном холу, где се скупљају бодови и одређује се победничка кућа.

Интервју

представници сталне публике Потерманије

1. Како Потерманија утиче на формирање вашег погледа на свет?

– Позитивно. Једном смо чак и срели дечака који нас је препознао и питао да ли ће бити Потерманије и следеће године, споменувши да му је било веома забавно.

2. Да ли сте успели да заинтересујете неку нову особу за Потерманију, тако да она постане публика фестивала?

– Да, пријатељицу која је фан од самог почетка франшизе. Довела сам је на фестивал и рекла је да јој је било заиста забавно.

3. Да ли мислите да би о свакој књизи могао да се направи овакав или сличан фестивал?

– Ако бисте пуцали на Толкинова дела, онда да. Додуше, не видим зашто не би и за друге књиге. Споменула сам Толкина зато што су и дан–данас књиге популарне.

4. Да ли знате чиме се професионално баве посетиоци Потерманије?

– Од оних које познајем, или уче језике или разно.

5. Да ли сте стекли нове пријатеље на фестивалу?

– С обзиром да је то био локални дневни фестивал, не много. На *Јапанизму* упознам више људи, јер ипак траје четири дана и људи из других градова и земаља имају прилику да дођу и остану.

Музеј трубе у Гучи

Гуча

Музеј трубе у Гучи основан је поводом 50. година од одржавања првог Сабора трубача, 2010. године. Посвећен је свим учесницима претходних такмичења. Изложени су инструменти мајстора трубе, као и прва победничка труба из 1961. године, трубача Десимира Перишића.

Музеј у току једног месеца посети око 200 посетилаца, највише гостију, али и ђака драгачевских школа. У време Сабора та бројка је неупоредиво већа и по нашим реалним проценама за седам дана Музеј трубе посети 60.000 људи. Реч је о публици која долази из разних крајева наше земље, али и о веома великом броју странаца. Легенде исписане и на енглеском језику помажу да странци разумеју суштину Музеја трубе.

У току године Центар за културу у Гучи организује повремено разне изложбе, најчешће сликарске у холу Музеја трубе. И у том периоду бележимо већу посећеност.

Планирамо да више ангажујемо просветне раднике, посебно предаваче предмета народна традиција, како би овај музеј добио још већи значај и како би се организовале разне радионице у области културе и образовања. У наредном периоду планирамо проширење Музеја трубе, већу сарадњу са трубачким оркестрима и рад на подизању свести о традицији и изворности овог краја.

У близини Гуче налази село Вича у којој је до недавно постојала Задруга драгачевских ткаља. Желимо да и овај културни сегмент сачувамо од заборава и да у неком адекватном простору изложимо све што је од значаја за овај елемент културног наслеђа.

У истом селу налази се и кућа у којој је за време Другог светског рата познати сликар Здравко Шотра осликао њене зидове. Ове фреске су веома вредне и заслужују да буду виђене.

СТКЛА „Палмотићева“ је најстарији и најорганизованији клуб лечених алкохоличара у Србији, из кога су (посредно или непосредно) проистекли скоро сви други клубови у нашој земљи, на шта смо изузетно поносни, али и свесни обавеза „огледног клуба“. На иницијативу проф. др Душана Петровића – једног од оснивача и директора ИМЗ, а уз изузетан ентузијазам првог терапеута Јовице Потребнића, 16. марта 1963. године у Институту за ментално здравље (ИМЗ) почиње са радом први клуб лечених алкохоличара у СФРЈ. СТКЛА „Палмотићева“ је понос Института за ментално здравље и прихвата све пацијенте Клинике за болести зависности ИМЗ. Састанци клуба су четвртом од 18 часова, а пошто је реч о породичном клубу, присуствују како сами зависници од алкохола, тако и чланови породице (најчешће супруге). Састанцима присуствује и до 100 чланова клуба. Рад се одвија уз присуство терапеута клуба, те сходно томе представља социотерапијску и рехабилитациону активност. Секције представљају специфичност нашег клуба, а најзначајније су: секција домаћина, секција за прихват нових чланова, секција за међуклубску сарадњу, културно-информативна секција, планинарска секција, спортска секција и шаховска секција.

Културно-информативна секција СТКЛА „Палмотићева“ је једна од најактивнијих секција нашег клуба. Циљ рада ове секције је ресоцијализација и културно уздизање „зависничке породице“ кроз анимирање чланова и организацију посета културним манифестацијама, установама и споменицима. Само у последњих 10 година организовано је 75 посета позоришним представама, а континуирано се организују посете изложбама слика и београдским музејима. Пар пута годишње организују се посете најзначајнијим културним споменицима Србије, а традиционално се организује и „Дечја Нова година“ у просторијама ИМЗ. Већ 25 година излази и лист СТКЛА „Палмотићева“ – Осврт који у потпуности креирају чланови нашег клуба.

1. Да ли за вас одлазак на неки догађај у култури треба да буде разонода или да вас подстакне на промишљање о битним питањима (и којим)?

В: О битним питањима (шта сам пропустио у животу), али је и разонода.

Б: О понуђеном садржају.

2. Да ли се и како се ваш однос према уметничким догађајима променио од како сте почели да се одвикавате од конзумирања алкохола?

В: Нисам више у ДАУН-у, сви уметнички догађаји ме у принципу интересују.

Б: Није било потребе, мени је уметност била бег од лоше породице... Сада заједно посећујемо догађаје.

3. Да ли вам је одлазак на културне догађаје помогао у процесу одвикавања, ако да, на који начин?

В: Не, пре тога сам завршио процес одвикавања, али ми сада помаже да даље развијам себе.

Б: Да, конструктивним коришћењем времена.

4. Шта би установе културе могле да учине да још боље поспеше опоравак? Да ли бисте, рецимо, похађали некаку радионицу глуме, плеса, сликања? Или да ли бисте волели да представите јавно своју причу? Или би установе могле да изводе уметничка дела која се баве управо проблемима попут алкохолизма или наркоманије?

В: Моја супруга и сарадник пишу текстове у стиховима за нашу (клубску) „Дечију Нову годину“.

Б: Не установе, него актери... Могли би да гостују код нас.

5. Како би клуб могао да настави да повезује терапију и уметност?

В: Кроз што више уметничких догађаја.

Б: Анимирањем чланова.

Клуб 128 јесте удружење студената опште књижевности и теорије књижевности, коме припадају и остали студенти Филолошког факултета, а који су уједно и његови најоданији посетиоци. Циљеви окупљања јесу стицање искустава путем организовања најразличитијих предавања, трибина, интервјуа, конференција, те хуманитарних акција, као и промовисање нарочито књижевности, али и културе и уметности уопште.

Досадашња дешавања посетила су, осим студената, професори универзитета, као и писци, филозофи, новинари и критичари, који су се радо одазвали позиву. Чланови клуба разноврсних су интересовања, па су такве и теме којима су се бавили. Иако су студенти главна циљна група, покренуте дебате привукле су бројну старију публику. Међу најважнијим догађајима били су: међународна конференција студената књижевности „Савремена компаратистика у региону: (ре) контекстуализација“, одржана 2014. године у Београду и „Перспективе фантастике у књижевности“ у оквиру „Фестивала Толкинове фантастике“ у мају 2015. године. Конференције су ујединиле студенте из околних земаља, а фестивал је окупио мноштво заинтересованих различите старосне доби. Једнако су биле посећене трибине о Џојсу, Ничеу и Вајлду у амфитеатрима Филолошког факултета, као и трибина о Прачету, за љубитеље жанровске књижевности.

О нашим активностима се оглашавамо путем друштвених мрежа и других медија. Тренутно сарађујемо са Коларчевом задужбином, где се одржавају отворени интервјуи са писцима, који изнова привлаче нову публику.

Супервизуелна је електронски магазин настао почетком 2013. године у Београду са циљем да омогући простор за писање, размишљање и разговоре о савременој визуелној уметности. Стварање платформе која би окупила различите позиције (уметника/-ца, кустоса/-киња, критичара/-ки о уметности, институција и независних актера) у оквиру широког поља савремене уметничке праксе развило се из потребе за иницирањем динамичног дијалога о актуелним питањима, темама и идејама савремене визуелне уметности, као и промовисањем уметности на комуникативнији начин, у складу са савременим тренутком. Иако је примарно окренут праћењу дешавања у Србији, магазин делује без географских одређења, нудећи простор за постављање питања и отварање разговора о уметности данашњице.

Магазин се публикује у електронској форми на веб сајту www.supervizuelna.com, а његов садржај се актуализује свакодневно (од понедељка до петка). Садржај магазина распоређен је у седам рубрика: РАЗГОВОРИ, МОНИТОР, БЛОГ, SNEAK PEEK, РЕГИСТРАТОР, МАПА и МУСТРА.

Садржај и форма ових рубрика су организовани тако да са различитих аспеката и различитим профилима публике прикажу погледе на савремену уметност, њене феномене, актере и дешавања.

Оснивачи *Супервизуелне* и чланови редакције су: историчарка уметност Ана Богдановић, визуелни уметник Жолт Ковач, графичка дизајнерка Исидора М. Николић, визуелни уметник Саша Ткаченко и визуелни уметник Иван Шулетић. Од јуна 2013, када магазин званично почиње са радом у електронском формату, за *Супервизуелну* је писао велики број проминентних сарадника и сарадница из земље и иностранства. Магазину је у Народној библиотеци заведен под бројем ISSN (online) 2334-8038.

1. Како би назвао кориснике сајта *Супервизуелна* – корисници, пратиоци, читаоци...?

– И корисници и пратиоци и читаоци, јер сви они су најчешће и сами уметници, или људи који се на одређен начин баве савременом уметношћу. Можда делује песимистички, али тако гледано тај круг изгледа заиста затворен. То је моје мишљење и можда нисам у праву.

2. Која је рубрика *Супервизуелне* теби најзначајнија и зашто?

– Вероватно део под називом Разговори. Лично веома волим да чујем шта уметници имају да кажу о свом раду, а и било чему другом. Сматрам да је данас степен артикулације сопственог рада и својих размишљања веома важан и зато се некад можемо и разочарати. Зато је то добра рубрика.

3. Како је праћење *Супервизуелне* утицало на твој уметнички рад?

– Нисам сигуран да је то утицало на мој рад.

4. У којој мери, према твом мишљењу, *Супервизуелна* утиче на развој сцене, као и професионалне публике?

– Дефинитивно, праћењу онога што раде и чиме се баве млади уметници, којима и ја припадам. Један од мојих радова је забележен у рубрици *Супервизуелне*, након чега је уследило моје недавно учешће на колонији у Ечкој у организацији Славице Попов. Утицај *Супервизуелне* као електронског магазина је свакако користан за конекцију људи из других градова. Скретање пажње на нове људе је свакако битно, али пре свега мислим да грађење сцене треба да буде посао самих уметника. Данас се не може очекивати да уметник седи у свом атељеу чекајући да га неко позове, или да ће нешто пасти са неба. То је глупо размишљање. Уметници морају сами себи да крче пут.

5. Да ли постоје неке групе публике којима се *Супервизуелна* не обраћа, а требало би?

– Вероватно да постоје и сигурно постоје људи који се осећају ускраћеним. Ствар је у томе да смо ми мала и затворена средина. Живимо у време у коме је уметност достигла невероватне облике. Колико знам, у свету су поодавно актуелни биоарт и кибернетичка уметност. Невоља је у томе што ми као земља још увек доводимо у питање нешто што је разрешено још седамдесетих година. Код нас се сви баве различитим уметничким формама, а чини ми се да је најприсутнији облик фино прочишћене естетике, ти уметници заправо теже комерцијалној уметности.

6. Како би *Супервизуелна* требало даље да се развија?

– То је питање за *Супервизуелну*.

Међународни фестивал ЛГБТ филма *Мерлинка* одржан је први пут у децембру 2009. године и од тада се одржава сваке године у организацији Геј-лезбејског инфо центра и Дома омладине Београда. Фестивал је настао из потребе да се креира сигуран простор за ЛГБТ популацију и приказивање филмова који се баве ЛГБТ тематиком, а који веома ретко или никако не стижу до домаће публике.

Главни циљ фестивала је да уз помоћ филмске уметности оснажује српску ЛГБТ заједницу и доприноси смањењу хомофобије и нетрпељивости. Иако се перципира као ЛГБТ гето, *Мерлинка* фестивал има амбиције да излази из тих оквира и да се обраћа свим љубитељима филма, пре свега младима.

Фестивал у фебруару сваке године расписује међународни конкурс на који се јављају дистрибутери, продуценти и режисери који предлажу своје филмове за фестивал. Број предложених филмова прелази цифру од хиљаду, док се селекује пет играних, пет документарних и педесет кратких филмова. При селекцији води се рачуна да су заступљени филмови који обрађују геј (мушке) теме, лезбејске, транс, ако је могуће и бисексуалне, да филмови долазе из различитих подручја, те се даје предност ако филмови долазе из Источне Европе, Азије и Африке, као и да имамо баланс између мушких и женских режисера.

Сваког октобра расписује се наградни конкурс за израду фестивалског плаката за студенте дизајна, дизајнере професионалце и аматере којим пре свега желимо да укључимо људе различитих профила да промишљају о ЛГБТ тематици и креирају визуелни идентитет са ЛГБТ мотивима. Од 12 најбољих радова креира се *Мерлинка* зидни календар за наредну годину који се дели публици. Неколико година уназад организује се кабаре, свечано отварање које укључује српске драг краљице, на које публика посебно позитивно реагује, као и изложбе које трају током фестивала. *Мерлинка* фестивал током читаве године организује специјалне филмске догађаје на којима се обележавају важне филмске или ЛГБТ годишњице, као и ретроспективе признатих ЛГБТ редитеља и глумаца. Свим овим активностима желимо да покажемо поштовање према нашој публици и бригу за њене потребе које константно ослушкујемо и с којом комуницирамо преко друштвених мрежа.

На првом *Мерлинка* фестивалу 2009. године имали смо свега 200 посетилаца, да бисмо прошле године имали преко 1.500 посетилаца, међу којима нису били само припадници ЛГБТ популације, већ чак и припадници старијих генерација који су се заинтересовали за филм „Yves Saint Laurent“. Фестивал је 2010. године добио кристалну награду за комуникацијски приступ, који се своди на комуникацију са публиком преко сајта фестивала, профила на друштвеним мрежама, медијских спонзора и јавне медијске кампање.

Након Београда, *Мерлинка* фестивал се сели у Сарајево и Подгорицу.

Queeria календар

Queeria – Центар за промоцију културе ненасиља и равноправности
Београд

Ангажовани уметнички пројекат Queeria календар настао је из потребе да се ЛГБТ заједница учини видљивом у јавном простору. Креирањем атрактивног и корисног „производа“, чланови ЛГБТ заједнице су као „пожељни“ ушли су у бројне просторе: од приватних, до јавних и медијских и тако симболички постали видљиви и присутни свуда. Уз оправдање према изузецима, тешко је замислити да је власнику или власници зидног календара непознат контекст (издавач је организација за промоцију права ЛГБТ особа) или нејасна (тзв.геј) естетика календара.

Но, календар је доживео успех на два поља.

Прво је поље медија у коме је, захваљујући мобилизацији јавне сфере, дошло до преокрета у јавном дискурсу. Наиме, већина јавних личности која се у медијима оглашавала у вези са питањем ЛГБТ права била је, наизглед, гласна хомофобична већина. Queeria календар је својим концептом, који је поред ЛГБТ појединаца/ки, укључивао и личности из јавне сфере, успео да мапира велики број људи који су били спремни да говоре афирмативно о ЛГБТ правима. Тако се, за свега неколико година, популистичка хомофобична матрица празнила и данас скоро да нема (опет уз неколико изузетака), јавних личности које јасно изражавају своју хомофобију, као што је то било пре десетак година.

Друго поље је видљивост и присутност саме ЛГБТ заједнице у оквиру пројекта. У почетку је било немогуће наћи појединце из ЛГБТ заједнице који би били модели у календару, док се после неколико година ситуација знатно променила и у последња два издања календара као модели појавили су се искључиво људи који и сами пропадају ЛГБТ заједници.

Иако превасходно уметнички пројекат (неки од аутора су и група Шкарт, дуо Владан Јермић и Рена Редле, Драшко Богдановић и други), календар је као продукт изванредно комуницирао са широком јавношћу и у исто време вршио интервенцију, односно друштвену промену која је ишла у корист ЛГБТ заједнице, њене видљивости и прихватања, а самим тим и у корист унапређења њених права.

Интервју

модел на календару

1. Зашто календар? Да ли мислите да је то добар медијум за промену ставова и предрасуда о ЛБГТ популацији?

– Јесте, јер је појављивање на Queeria календару постало ствар престижа у геј заједници, посебно јер га раде људи који су интересантни и припадају самој заједници. Мени су посебно били занимљиви календари које су радили Дарко Костић и Александар Црногорац, као и онај који је снимао канадски фотограф Драшко Богдановић. Појављивање познатих личности у геј календару слало је поруку геј људима да су прихваћени и подржани, а самим тим су многи људи били оснажени да се и сами појаве на календару.

2. Да ли држите календар у кући и како Ваши гости реагују на њега?

– Имао сам неколико календара и људи су увек реаговали лепо. Они који нису били упознати са њиме, питали би ко су ти људи и какав је то календар, што је увек отварало дискусију о ЛГБТ правима и сличним темама о којима се иначе не би говорило у нашој кући.

3. На кога би календар првенствено требало да делује?

– На геј заједницу, да јој шаље поруку да није сама. Мислим да је календар у томе успео.

4. Ко ме календар могао да се још обраћа и на који начин?

– Верујем да би пројекат могао да буде осмишљен и усмерен на оне који нису сигурни како да подрже своје ЛГБТ пријатеље и познанике или чланове породице. Мислим да би пројекат могао да их некако укључи да буду активни и да дају своје мишљење током продукције календара.

5. Како би пројекат могао даље да се развија?

– Ја то видим као велики пројекат, нешто попут „Пирели“ календара или неког сличног пројекта о коме се нашироко прича. Колико знам, то је једини тако концептиран календар у региону, а можда и шире, и било би добро да има комерцијалне спонзоре или да га раде нека велика фотографска или уметничка имена.

Позориште „Kosztolányi Dezső“

Суботица

Позориште „Kosztolányi Dezső“ је авангардно–савремено позориште у Суботици. Представља аутентичне и праве вредности друштва, храбро изјављује своје мишљење о начину живота и у право време реагује на промене у друштвеној околини. У овом позоришту акценат је стављен првенствено на савремени студијски рад, који се суштински везује за реалност како локалног, тако и глобалног живота.

Представе се баве проблемима људи са ових простора. Позориште комуницира са људима, али не само на сцени, него и са својим визуелним идентитетом преко флајера, плаката, вебсајта и медијским разговорима, помоћ којих промовише другачије и отворено размишљање. У својој програмској политици бави се најактуелнијим темама, такође приказује и друштвене проблеме. За Позориште „Kosztolányi Dezső“ знају не само у Суботици, него и у Војводини, Србији и ван граница наше земље. Позориште има добар контакт са локалним и републичким медијима, непрекидно одржава контакте са стручњацима и критичарима. На наше премијере позивамо критичаре и у домаћим и страним медијима дајемо информације о овим догађајима. Наши посетиоци који читају чланке разних критичара после радо долазе код нас у позориште. Иако се позоришне представе играју на мађарском језику, све представе се изводе са симултаним преводом или са титловим на српском/хрватском, или на енглеском језику. Прес конференције уочи премијере одвијају се на оба језика. Позориште развија мултукултурализам у свом раду.

Путем интернета, присуством на друштвеним мрежама, флајерима, плакатима и помоћу медијских покровитеља позориште активно комуницира са младим и старијим људима. Онлајн маркетингом постиже се ближи контакт са љубитељима позоришта. Како бисмо били још успешнији, урађен је један нови, приступачнији вебсајт, помоћ кога се може још брже успоставити контакт са позориштем. На вебсајту се могу наћи детаљни описи и слике представа, а ту је и могућност онлајн поручивања улазница. За сваку представу се прави трејлер уз помоћ којега се може још ближе представити садржај представе. Видео снимцима привлачи се пажња младих у вези са представама.

Месечни репертоар се сваког месеца односи у разне установе, а такође је и доступан онлајн.

Број посетилаца овога позоришта доказ је да и експериментални комади могу да буду део позоришног мејнстрима, а да истовремено, по уметничким стандардима, заузимају истакнуто место у региону.

Од 2009. године позориште има свој регионални међународни савремени позоришни фестивал по називом „Desiré Central Station“, којим се изборило за битну позицију у културном животу нашега региона. На овом фестивалу гледаоци су у могућности да се упознају са уметничким и сценско–уметничким дешавањима у другим земљама. „Desiré Central Station“ фестивал већ је са својом првим појављивањем 2009. године изазвао велико интересовање стручне јавности и лаичке локалне публике. Сваке године су програми распродати јер је суботичка, као истрачна публика везана за поменути фестивал.

Посетиоци долазе и са стране, да би пратили дешавања током „Desiré Central Station“. Сматра се једним од најпрогресивнијих, најзанимљивијих и најзначајних позоришних фестивала у региону. „Desiré Central Station“ води рачуна о вишејезичности локалне средине. То се види и у избору представа и начину приказивања истих, тј. преводи су обезбеђени на више језика, као и штампани и маркетиншки материјал. Неколико недеља пре фестивала на билбордима, на радију и телевизији емитујемо рекламе о фестивалу, што се наставља и током његовог одржавања.

Залет је тренутно једина манифестација на подручју источне Србије која мултидисциплинарно презентује савремену уметност и промовише алтернативну културу.

Залет је манифестација настала из потребе да се иницирају, организују и одржавају културни догађаји, афирмишу савремени уметници и посредује у преношењу квалитетних уметничких израза и тенденција. Осим организације псеудокласичних форми, попут изложби, концерата, песничких вечери и сличних активности, акценат је на иновативним и прогресивним видовима уметничких изражавања, као што су: перформанс, стрип уметност, low-fi видео, видео-арт, концептуална уметност, као и суживот традиционалне ликовне и концептуалне уметности. Предност се даје младим ствараоцима у успону над етаблираним и у потпуности афирмисаним уметницима.

Реакције, од гневних до еуфоричних, потврдиле су наше уверење – убеђење – став да постоји потреба имплементације савремених уметничких пракси, које ће пружити другачији приступ друштвеним и културним вредностима, стилевима живота, новим идејама, подстакнути развој уметничког укуса и омогућити урбаном духу специфичне интеракције социјалног миљеа и алтернативе.

До сада је на *Залет* фестивалу у протеклих девет година учествовало око 550 уметника. Реализовано је 38 изложби, две позоришне представе (од тога једна на отвореном), урађено је 19 мурала, одржано је девет књижевних вечери, 19 перформанса, наступило је 50 музичких група, изведено је 16 пројекција филмова и реализовано 11 уметничких радионица.

1. Какав је одзив младих који нису заинтересовани за уметност?

– Одзив младих је велики, с обзиром да је град мали, а *Залет* је једна од ретких манифестација које се у граду одржавају, сем тога, младе привлаче нови садржаји који се налазе у програму фестивала, који га чине врло динамичним. Тако се отвара простор да се млади заинтересују за уметност, и крену да се баве културим и уметношћу.

2. Како си сазнала за *Залет* и како се информишеш о фестивалу?

– За *Залет* сам први пут сазнала преко њихових специфичних плаката који су били свуда по граду. Касније смо се о фестивалу информисали преко друштвених мрежа.

3. Да ли је и зашто фестивал важан за тебе лично?

– За мене је *Залет* као манифестација јако важан, с обзиром да окупља људе из разних сфера културе и уметности, који на *Залету* размењују своја знања, ставове, и много лепо се друже. Атмосфера увек буде супер. *Залет* је једини који може нешто ново и алтернативно да понуди Зајечару, и да инспирише друге да се укључе у креативни процес.

4. Како фестивал утиче на твој према Зајечару?

– Ја лично гледам да увек будем у Зајечару кад се догађа *Залет*, јер *Залет* граду даје душу и привлачи увек нове људе. На *Залету* се склапају познанства, подстиче креативност, и тамо се пева, игра и весели. Све то још више долази до изражаја кад у обзир узмемо свакодневне проблеме грађана и сивило у смислу квалитета живота.

5. Да ли имате идеју како би пројекат могао даље да се развија?

– Мени се јако допада начин на који је *Залет* до сада функционисао. Дакле, сваке године нешто ново, музичко стваралаштво, ликовно, перформанси, представе, много спонтаних ствари на фестивалу које нису у програму, и та спонтаност посебно чини фестивал динамичним и привлачним за људе. То не бих мењала, и промовисала бих фестивал још више по градовима Србије, али и шире, како би фестивал стално привлачио још нових садржаја и људи из свих сфера културе и уметности.

Залет је једина светла тачка Зајечара, и треба радити на томе да буде још светлија!

Удружење *Простор* од 2009. године ради са корисницима психијатријских услуга и организује различите активности усмерене ка побољшању положаја особа са проблемима менталног здравља. Мисија удружења је социјално укључивање особа са проблемима менталног здравља у заједницу путем арт-терапије, уметничких програма и психосоцијалне подршке.

До 2013. године, *Простор* је своје активности реализовао у сарадњи са психијатријским институцијама, а након тога, усмерава их и на локалну заједницу, у сарадњи са Општином Звездара. Тренутно развија социјалну услугу према моделу „Ментално здравље у заједници“.

Активности које се изводе су:

– Уметничке радионице

– Арт-терапијске радионице

– Економско оснаживање

– Радио емисија „Глас нас у етру“

– Психотерапијска група

– Hearing Voices – едукација стручњака и групе самопомоћи

Маја 2015. године, *Простор* је започео са реализацијом кампање „Да ли сте ви нормални?“ са циљем подизања свести јавности о проблема који се тичу менталног здравља и положаја корисника психијатријских услуга у нашем друштву.

1. На који начин пројекти *Простора* помажу вашем психичком лечењу?

А: Активнији смо.

Б: Помаже тако што човек има обавезу. Јача здраве делове личности и развија способности – здраве снаге у мени. Човек постаје расположен. Значајно је дружење са људима и осећај припадности. Велики број психијатријских корисника нема где да оде.

Б: На радионицама удружења *Простор* се боље разумемо међусобно, са свим сличностима и разликама.

2. Колико дуго учествујете у активностима удружења *Простор*?

А, Б: Учествујем редовно од августа 2011. године.

3. Како ваша породица и пријатељи реагују на ваше учешће у активностима *Простора*? Да ли они чине публику пројеката?

А: Уколико човек једанпут види рад психијатријског корисника, онда он има једно мишљење. Ако посети десет изложби, и ако притом комуницира са нама и ако постоје трибине, догађаји на којима може да комуницира са члановима *Простора* – добија сасвим другачију слику о корисницима психијатријских услуга.

Б: Моји пријатељи ме подстичу да идем на активности. Изложбе и догађаје посећује цела моја породица и велики број мојих пријатеља.

В: Похваљују ме често како сам лепо урадио своје цртеже. Породица посећује изложбе, а пријатељи понекад купе неки мој рад.

Г: Отац лоше реагује. Нема разумевања и жели да баца моје радове.

4. На који начин публика реагује на пројекте у којима сте учествовали?

А: Допада им се мој рад. Занима их тематика менталног здравља. Желе да помогну, да се укључе у активности. Купују наше радове и производе.

Удружење

5. Да ли вам је пројекат омогућио уметничко усавршавање и шта мислите о уметности као средству лечења?

А: Сликање ми прија. Зашто, не знам.

Б: Кроз уметност, човек долази до неких својих психо-телесних проблема. Долази до емоција, на један реалнији и више задовољавајући начин приступа људима. У активностима *Простора* сам добио могућност да први пут цртам цртеже који су неконвенционални.

В: Пружа ми се шанса за усавршавањем, али је слабо користим. Г: Усавршавам свој ликовни израз. Активности ми помажу да решим неке своје проблеме. Осећам да особе које нису везане за психијатријску институцију могу боље да ме прихвате. Захваљујући уметности, осећам се самопотврђено.

6. Да ли постоји заједнички утисак који ви и други учесници пројекта делите о *Простору*?

А: Једноставно, временом смо постали блиски. Постоји висок степен културе код чланова *Простора*. Веома је добра сарадња. Атмосфера је увек опуштена и позитивна. Добјите и видите!

Удружење корисника психијатријских услуга и чланова њихових породица Душа Београд

Удружење *Душа* основано је априла 2009. године и од тада па до сада њено чланство се увећало са почетних петнаестак, на деведесет чланова. Као и чланство, тако се и број активности у удружењу увећавао, а саме активности су креиране и изабране у договору са корисницима. Корисници су ти који су бирали са ким ће сарађивати и коме ће поклонити своје поверење.

Удружење реализује ликовне радионице у сарадњи са удружењем *Простор*, часове компјутера које води члан удружења, часове енглеског језика, психоедукативне радионице, психодраму, групну психотерапију, поредак љубави или породични распоред, припремне радионице за радио емисију *Глас нас у етру*, која иде једном месечно на националној радио фреквенцији у сарадњи са удружењем *Простор*, групе самопомоћи за људе који чују гласове, тренинг о дебатовању, арт-терапију. Организујемо и неформална дружења наших чланова и свих оних који су нам пријатељски наклоњени - познаника, људи из других удружења, наших сарадника, наших драгих волонтера, чланова породица наших корисника. Као једну од значајних активности споменули бисмо и посете музејима, позориштима, биоскопима, разним фестивалима - за шта нам организатори ових догађања, препознајући наше удружење као нешто позитивно, излазе у сусрет и дају бесплатне улазнице.

У сарадњи са удружењем *Compagnie Arti* из Француске и са удружењем *Ергстатус*, са Борисом Чакшираном из Београда, развијамо своје пројекте, те инклузивне радионице као нови уметнички предлог у циљу њиховог личног развоја и социјалне инклузије. Акцент радионица је на самом процесу рада и на индивидуалном праћењу сваког полазника у стваралачком процесу. Наставак рада са већ оформљеном групом чланова *Душе* омогућиће да се направи корак даље у процесу који је већ дао позитивне резултате за чланове удружења. Радионице доприносе јачању њиховог личног доживљаја сигурности и слободе, што позитивно утиче на њихову социјалну рехабилитацију и активно укључење у заједницу.

Особе са проблемима у сфери менталног здравља у пројектима узимају активно учешће, труде се да не буду невидљиве, већ да буду активни чланови заједнице и да кроз своје учешће покушају да смање предрасуде према њима, стигму, страхове и социјалну дистанцу која постоји како код стручног особља - здравствених радника, тако и код шире јавности. Управо одатле долази и идеја да се позоришна радионица на крају представи двојакој публици - и у болничким оквирима (пацијентима и медицинском особљу), и у институцијама културе, како би се са резултатима радионице изашло у јавност, а учесницима омогућило да причу о свом личном развоју на уметнички начин испричају и публици која долази изван система психијатријске заштите.

Разговори са публиком су у том смислу веома важни и омогућавају учесницима у радионицама да јавно говоре о својој болести и проблемима са којима се сусрећу у свакодневном животу и тако повећавају свест јавности о проблемима кршења људских права особа са менталним поремећајима. Овим путем они такође желе да дају подршку и особама са проблемима у менталном здрављу које присуствују представама.

Оградна галерија

Ваљевска културна мрежа – ВАКУМ
Ваљево

Оградна галерија је излагачки простор типа уличне галерије у Ваљеву. Настала је као пројекат Ваљевске културне мреже – ВАКУМ. Састоји се од седам кутија у којима се излажу уметничка дела и које се налазе на огради Дома војске. Постављањем дела визуелне уметности у јавни и отворени простор ми смо желели да уметност приближимо грађанима. Она нема никаква ограничења, нема зидове, ни врата, ни прозоре. Отворена је 24 часа дневно, седам дана у недељи током читаве године. Улаз у свет уметности је слободан, а пролаз поред галерије пожељан. У току је друга изложбена сезона. Изложбе се, у просеку, смењују на месец дана. Поред тога, веома се трудимо да имамо и пратеће садржаје.

Мото галерије је: *Уметност у пролазу и пролаз у уметност*, те смо самим тим желели да свака особа у Ваљеву има прилику да погледа изложбу. Видљивост и активности галерије су веома добро праћени у локалним медијима. Публика се сваким даном све више шири, јер све више особа стиче навику да пролази Поп Лукином улицом, где се налази галерија. Пошто нисмо у могућности да одредимо тачан број посетилаца једне изложбе, интересовање грађана пратимо према посети на отварању или активностима на локалним порталима и друштвеним мрежама.

Ваљево као једна затворена средина, у којој су посетиоци културних дешавања углавном пензионери, овом галеријом руши баријере и приближава се млађој генерацији која је стално у покрету и не може да уклопи своје слободно време са радним временом културних институција.

Дан после, Танатос

Група Хајде да... и Центар за ратну трауму
Београд, Нови Сад

Група *Хајде да...* и Центар за ратну трауму су 2010. године реализовали пројекат Дан после намењен младима (уметницима и активистима) и ветеранима ратова 1991–1999. година. Полазна основа пројекта је та да ветерани имају драгоцено разумевање прошлости и последица до којих неке одлуке могу да доведу. Са друге стране, млади су више загледи на будућности и имају наду да их тамо чека нешто боље. Намера је била да кроз низ активности подстакнемо дијалог о томе како млади и ветерани могу да сарађују у уметности и у другим облицима (друштвеног) живота, као и да чујемо упозорења ратних ветерана новим генерацијама. Такође, желели смо да се успостави дијалогска линија о томе шта се са појединцем дешавало у рату, линија која је била прекинута заокретом у српској политици, те се око „ветеранског питања“ направио некакав табу. Са тим циљем је организована радионица физичког театра, а крајем 2010. године је реализована и позоришна представа у којој су наступиле две позоришне уметнице и четири ратна ветерана. У представи *Танатос* ветерани сведоче о једном времену за које се надамо да је остало за нама, али чије се последице још увек осећају.

Кореографија и костим: Борис Чакширан, текст: Марко Пејовић, музика: Александра Ђокић, сценографија: Ивана Крњић, играју: Јелена Стојиљковић, Јована Ракић Киселчић, Људевит Колар, Миодраг Тасић, Новица Костић, Жељко Вукелић/Горан Николић.

Реч критике – Милица Зајцев (дневне новине Данас):

Када ток дешавања доведе ратне ветеране Људевита Колара, Миодрага Тасића, Новицу Костића и Жељку Вукелића до излагања њихових ратних страдања, односно најпотреснијег личног доживљавања Танатосовог пакла, онда настаје права, истинска драма, која потреса дух, узбуђује емоције, отвара врата бунта против бола и туге што собом носе црна лептирова крила којима се уништава суштина хуманости.

Пројекат је имао својеврстан наставак 2011. године, када је на Битеф полифонији реализована радионица са ратним ветеранима и ђацима балетске школе „Лујо Давичо“, као и 2012. године кроз радионицу са особама са инвалидитетом, припадницима ЛГБТ популације и ветеранима рата 1991–1999. године.

Интервју

Људевит Колар и Новица Костић,
учесници пројекта

1. Да ли сте се икада бавили уметношћу? Шта вас је подстакло да се укључите у овај пројекат?

Љ: Уметношћу се бавим од најранијег детињства, углавном као хобијем.

Новица: Мој начин живота од рођења био је другачији. Рођен сам на селу, у сељачко-радничкој породици, доста удаљен од града. Нисам имао прилике да се раније бавим уметношћу. Мене је посебно подстакло то што мислим да позориште може и треба да врши утицај на друштво у коме живимо, посебно сада у послератном друштву. Да, просто, будемо актуелни са темама које су табу теме. Да допремо до публике, јер табу тема је и даље рат из периода 1991–1999. О њему се снимају филмови, али су они већином афирмативни, апологетски... приче о нечијој индивидуалној војној храбрости итд. Мислим да овде имамо прилике да као појединци направимо тај „спој“ са публиком. Укључио сам се свестан да ми, ратни ветерани, не можемо то да радимо уметнички захтевно, професионално, али можемо паметно и приступачно да допремо до публике и циљне групе према темама које бирамо.

2. Да ли вас је учешће у овом пројекту подстакло да идете у позориште? Да погледате неку другу представу?

Н: Генерално – да. Кад год имам прилике за то, понекад у неким представама имам осећај да на позорници испред себе гледам стварност живота у нашем друштву. Има нешто у томе чаробно, на минут или сат се удубим у неку причу, заборавим на све. Често утонем и уроним у неки други свет.

Љ: У позориште сам ишао већ као гимназијалац, имао годишњу претплату до деведесетих, од када је борба за хлеб и млеко некако то прекинула. Сада идем онда када као пензионер добијем неки попут.

3. На који начин сте допринели размишљању младих?

Н: Ово је јако комплексно, а уједно и добро питање! И поред тога што сам један од малобројних и првих ратних ветеран који су били укључени у програм *Конструктивна употреба ветеранског искуства*, лично сам се бојао сваког дијалога са младима. Бојао сам се да кроз причу о рату и мојим ратним искуствима несвесно негде не промовишем насиље, јер сам рат је страшно насиље. Наравно, циљеви оваквих дијалога са младима су разградња предрасуда, давање кредибилитета ветеранима и њиховом ратном искуству, деконструкција појма рата, критички однос према рату, разумевање ратне траума и превенција насиља међу младима. Потребно је разговарати о последицама рата, посебно у послератном друштву у којем је врчачко насиље стално у порасту. Мислим да у представи *Танатос* публика има јединствену прилику да чује причу, уједно прати, посматра покрет емоције ратног ветеран и то је најбољи начин да се пошаље порука да се насиље не исплати.

Дан после,

Љ: Убеђен сам да ова представа и њој сличне покрећу сваког гледаоца да размисли, а најбољи показатељ за то су округли столови који су били уобичајени након представе, где је публика много тога питала, а фасцилатор налазио прави начин да се цео разговор некако заокружи.

4. Дали се променио ваш став о могућностима некога ко се професионално не бави уметношћу да учествује у стваралачком процесу?

Љ: И раније сам био фасцинирам ангажовањем натуршчика у филмовима, а у овом случају то ангажовање има своју посебну тежину, имајући у виду неспорну чињеницу да су учесници ветерани, са ратним искуством. У књизи *Били смо војници*, која је и филмована, амерички новинар, и сам учесник прве операције *Коњички скок* завршава роман констатацијом – о рату може говорити, причати само онај који је и сам учесник.

Н: Сматрам да култура треба да припада свима, да и ми као људи са ратним искуством можемо да учествује у стваралачком процесу и да пошаљемо јасну поруку да се насиље не исплати.

5. Дали мислите да је ваше искуство у припремним радионицама и у представи утицало на начин којим изражавате осећања? Како је учешће у пројекту утицало на ваш свакодневни живот?

Н: Свако искуство је драгоценост, а посебно радионице које се реализују са намером да се кроз уметност подстакне дијалог младих уметника и ветерана ратова 1990-1999, а онда и дијалога са широм заједницом. Снага оваквог рада је у томе што у њему поред ратних ветерана учествују и млади уметници и што заједно могу много тога да понуде публици. Учешће у овом пројекту утицало је на мој свакодневни живот врло позитивно у смислу да сам се осећао друштвено корисним, добио прилику да радим на разбијању предрасуде о ветеранима и учествујем у изградњи послератног друштва.

Љ: Искуство, посебно из ових радионица, утицало је на начин на који причам о емоцијама, о осећањима која сам преживео и доживео. Мислим да сам после радионица о томе причао мање агресивно, а више прихватљиво за околину, за оне који слушају. За време радионица само учешће је на мене имало опуштајући утицај, бар у том времену док траје радионица, а и након радионица изврстан период.

6. Како би пројекат могао даље да се развија?

Н: Мислим да овакве пројекте који су од друштвеног значаја просто треба развијати, а организације које их воде би требало да се умрежавају са организацијама које се баве помирењем и изградњом мира у читавом региону. Био бих пресретан ако би представа *Танатос* била играна ван границе Србије, било где, у било ком месту нашег региона.

Љ: Као прво и прво да се *Танатос* изводи дилем Србије, посебно да буде акценат на Војводину и делове Србије где је процентуално било највеће ангажовање становништва у сукобима на простору Хрватске. Временом би требало извидети начин и могућност да заживи и на просторима бивше Југославије, а можда и у клубовима Европе, где се окупљају грађани бивше Југославије, избегли од рата. А што се радионице тиче, да се изнађе могућност одржавања радионица, али не само у Београду, већ и у местима где је велики број ветерана, посебно местима где већ постоји угодна активност око ангажовања ветерана (Врање, Власотинце, Крушевац, Лесковац, Нови Сад). Такође се може видети и колика је мотивисаност осталих маргинализованих група да се укључе у овакве радионице.

Музеј наивне и маргинале уметности

Јагодина

Музеј наивне и маргинале уметности – МНМУ, је специјализована институција, јединствена у нашој земљи, са посебним програмом музеолошке заштите дела наивне и маргинале уметности путем активности прикупљања, систематизовања кроз музеолошку документацију, проучавања, излагања и публиковања. Основан је 1960. године у Јагодини, најпре под називом Галерија самоуких ликовних уметника. Од 1985. године музеј носи назив Музеј наивне уметности, који је 2007. године допуњен у: Музеј наивне и маргинале уметности. Музеј се бави систематском музеолошком заштитом дела наивне и маргинале уметности, најпре српске и југословенске, а од 1994. године и иностране.

Мисија МНМУ је да наивној и маргиналној уметности пружи целовиту заштиту, преносећи праву слику о њеној суштини и правој уметничкој вредности, разграничавајући их од других области неакадемског стваралаштва – области аматеризма и дилетантизма. Најзначајнији резултат дугогодишњих музеолошких настојања и активности МНМУ је чињеница да су расветљене многе укорене неодоумице и заблуде везане за специфичну област наивне и маргинале уметности. Данас је и у ширим круговима ликовне публике много присутнија свест о изузетном уметничком потенцијалу, високим ликовним донетима и истинској креативној стваралачкој енергији највреднијих дела ове уметности, као што се и у круговима стручњака наивна и маргинална уметност правилно посматра и вреднује као саставни део савремене уметности, равноправан са академском.

Збирка МНМУ је интернационалног карактера и броји преко 3.000 дела (слике, скулптуре, цртежи и графике) око 350 уметника из периода од тридесетих година XX века до данас. Заступљена су дела уметника из Србије, Хрватске, Словеније, БиХ, Црне Горе, Македоније, Републике Српске, Бугарске, Мађарске, Немачке, Италије, Кипра, Словачке, Белорусије, Шведске, Турске и Бразила. Међу њима се налазе и репрезентативна дела наших и светских класика наивне и маргинале уметности.

Салон МНМУ делује као портал матичне установе у коме се поред сталне поставке, која садржи дела домаћих и иностраних уметника наивне и маргинале уметности из целог света, отварају врата за многобројне мултимедијалне садржаје: радионице, семинаре, научне скупове, мултимедијалне, тематске, едукативне, студијске изложбе најзначајнијих уметника на ширем међународном плану.

Од кршења до стварања закона, 2013 – 2014

Апс арт, Центар за позоришна истраживања
Београд

Апс арт је реализовао јединствен пројекат у казнено-поправном систему Србије, како за нашу земљу тако и за регион и Европу. Од кршења до стварања закона је подухват чији је задатак био да омогући осуђеницима у затворима Србије да утичу на побољшање услова служења казне и то кроз позориште, а у циљу њихове боље и целовитије ресоцијализације.

Ово је пројекат легислативног позоришта, односно позоришта у служби права. Представа је средство за унапређења конкретне правне оквира који регулише права и обавезе неке друштвене групе. Пројекат је омогућио осуђеницима да први пут буду питани шта у затвору треба променити.

Партнери на пројекту су били Комитет правника за људска права-YUCOM и Београдски центар за људска права. Њихова улога је била да коментаре и сугестије дате од стране осуђених лица, али и шире јавности, током јавних извођења представе преточе у конкретне предлоге за унапређење законског оквира и постојеће праксе. Подршку пројекту дао је и Заштитник грађана.

Као резултат драмских радионица са око 400 осуђеника настала је представа *Бањаробија* у извођењу бивших осуђеника и једног глумца. Представа је одиграна у два затвора: КПЗ Сремска Митровица и ОЗ Нови Сад, а онда је уследило онемогућавање играња представе у осталим затворима, иако је претходно био договорен и број играња и КП установе у којима ће се играти. Након мучног и дугог периода преговарања током којег се тражило од пројектног тима да мења садржај представе, јер не одговара „правој слици ствари“, извођење представе је стопирано, а гласање осуђеника у форми анкете такође је било онемогућено. Представа је играна у позориштима широм Србије: Нишу, Новом Саду, Крагујевцу, Београду, и привукла је пажњу и медија и јавности у вези са питањем стања у српским затворима.

С обзиром да је осуђеницима била онемогућена, анкета је спроведена у широј као и стручној јавности и дошло се до конкретне предлога који се тичао унапређења процедура здравствене заштите осуђених лица. Тај предлог је изискивао напоре у виду повезивања одређених ресурса и служби, али не и додатна материјална средства. Наравно, Управа за извршење кривичних санкција, иако и сама свесна проблема, никада није узела у разматрање ове предлоге, нити их је спровела у форми било какве акције, иако су јој били стављени на увид.

Овај пројекат је био везивни елементи многих друштвених чинилаца да се заједно организују у борби за бољи и ефикаснији казнен систем, али и нека врста лакмус папира који је показао да српски казнен систем још увек пати од нетранспарентности и да не жели да се друштво тј. шира али и стручна друштвена заједница баве њиме, остављајући само себи то ексклузивно право, сматрајући да нема коме да полаже рачуне, иако исто то друштво кроз порезе одваја средства за његово неуспешно одржавање.

Интервју

Драган М. и Александар Ђ.,
учесници пројекта

1. Како је дошло до тога да учествујете у пројекту Апс арта?

Д: Са радом *Апс арта* сам се први пут срео током издржавања казне у Централном затвору. Након 18 месеци издржавања казне и редовног дружења на радионицама, одржао сам контакт са *Апс артом* и након издржане казне.

Учествовао у неколико пројеката који су крунисани позоришном представом. Тако да сам се и у овај пројекат (који се тиче управо затвореничке популације) врло радо одазвао и прикључио.

А: Као вишегодишњи сарадник *Апс арта*, као бивши затвореник, природно је било да се у пројекат *Бања робија* укључим од самог старта. Пројекту сам приступио на позив Александре Јелић. Пројекат ми је био интересант како на личном тако и на уметничком плану.

2. Да ли вам је пројекат омогућио уметничко усавршавање и шта мислите о уметности као средству социјализације?

Д: Кроз читав процес рада и стварања представе морали смо да пронађемо методе за што бољи приступ и стицање поверења међу затвореницима. Ја, као бивши осуђеник, осећао сам потребу да пружим свој максимум у премощавању баријере која постоји између затвореника и цивилног сектора, па макар то били и уметници. Трудећи се да истакнем себе као позитиван пример ресоцијализације путем уметности и сам сам се израђивао у непрестаној размени емоција и искустава кроз игру и драмске технике.

А: Свакако да ми је пројекат омогућио уметничко усавршавање. С обзиром да имам претходних искустава у игрању и стварању представе, могу да кажем да ми је овај пројекат помогао да додатно сагледам личне могућности у испитивању различитих улога које се стављају пред мене. Такође ми је пројекат помогао да пронађем нове начине игре, комуникарања са публиком, развој властите креативности.

3. Шта сте научили захваљујући пројекту?

Д: Пре свега сам научио да су чуда могућа. Прво чудо је да сам као бивши осуђеник поново ушао у затвор, али овај пут као слободан човек. Друго је да сам директно учествовао у стварању предлога измена закона који се тичу затвореника. Треће је то да смо својом представом успели да уздрмамо један тако затворен систем као што је затворски и да их на неки начин приморам да покажу слабост, тако што су нам забранили даље извођење. И, коначно, чудо одзива и заинтересованости публике за живот и проблеме затвореника, и мој лични трјумф и спознаја потенцијала које нуди позориште.

А: Захваљујући пројекту истакао бих да сам највише добио на пољу комуникација и разумевања, флексибилности, испитивању личних граница када је рад под притиском и отежавајућим околностима у питању. Додатно самопоуздање, истрајност и вера у задате циљеве је свакако нешто што смо сви који смо учествовали у овом пројекту добили, стекли. Верујем да сам захваљујући овом пројекту успео да додатно развијем властиту емпатију.

4. Како је пројекат деловао на вас и на друге затворенике као групу учесника у пројекту?

Д: Мислим да нас је пројекат зближио и ујединио у покушају да померимо ствари са мртве тачке и учинимо нешто сами за себе. Било је скептицизма и страха од појединца, али је на крају преовладао дух игре који позориште носи у себи. И управо кроз игру израђено је поверење између свих учесника пројекта па и НВО које су пратиле рад групе.

А: С обзиром на опструкцију система, на мене лично, верујем и на затворенике који су нам поклонили поверење и уложили део себе и својих животних прича и искустава, разочаравајуће. Само врх леденог брега је додирнут, суштинског помака, искреног дијалога између две заједнице, формалне и неформалне у оквиру затворског система и даље нема. Искрене воље да се реше проблеми, да се макар за почетак отвори дијалог о истима, нема. Свака од страна из властитих разлога држи се своје позиције, нажалост.

5. Ко већ гледа, а ко бисте волели да погледа вашу представу и зашто?

Д: Представу гледају невладине организације, а волео бих да их гледају затвореници и затворски службеници, као и надлежни из Министарства правде. И то само из једног разлога: јер се њих тиче, о њима је реч и само ради њих смо све ово радили. А они не желе, из само њима знаних разлога, ни да чују, ни да виде, а ни да дају разуман одговор зашто.

А: Моје мишљење је да представу гледају људи из готово свих слојева друштва, готово свих професија. Волео бих лично да је представа више извођења пред стручном јавношћу, да је више извођења пред самим затвореницима. Сматрам и верујем да је представа одлично средство комуникације, иницијатор дијалога који мора да постоји између свих актера у оквиру затворског система у Србији.

ДЕЛИ је простор за креативно деловање. Налази се у центру Ниша, у Давидовој улици 2, поред галерија *Синагога*.

ДЕЛИ простор спаја креативне људе који у њему раде и деле своје идеје, знање и искуства.

ДЕЛИ чине људи који повезују своје вештине у заједничке пословне подухвате.

ДЕЛИ је место дисконтинуитета са садашњим вредностима.

ДЕЛИ је место настанка нових вредности.

ДЕЛИ је центар креативног Ниша.

У простору за креативно деловање спојен је радни простор који препознаје потребе креативних људи за њиховим самосталним и умреженим радом. Истовремено, *ДЕЛИ* је сјајно место за едукацију, креативно и перманентно учење свих оних који знају да право образовање никад не престаје. *ДЕЛИ* је место рада и место сусрета креативних појединаца и група и оних којима је креативност насушна потреба.

ДЕЛИ чине креативци који су свакодневно присутни у простору у Давидовој улици 2, као и сви они који ће кроз *ДЕЛИ* простор проћи да узму само које зрнце знања и искуства искуских предавача у бројним едукативним догађајима.

ДЕЛИ чине и они који ће тек свратити да поделе своје креативно мишљење и размене своје креативне идеје.

ДЕЛИ чине сви људи добре воље који сањају велике снове, који имају снажну жељу да мењају личну и колективну садашњост и који су сигурни да добре идеје могу променити свет.

Resonate фестивал је платформа посвећена едукацији и размени знања у области нових технологија и уметности која окупља најпрогресивније светске уметнике и креативце и представља их домаћој публици. Фестивалски програм подразумева серију предавања, радионица, панел дискусија, перформанса, изложби и музичких догађаја из домена дигиталне уметности, уметности нових медија, перформанса и експеримента између уметности, технологије и науке. Кроз своје програмске активности, фестивал жели да унапреди локалну савремену уметничку сцену и подстакне развој домаће креативне индустрије и позиционира Србију као земљу иновације и технолошког потенцијала.

Важну окосницу циљнег рупе фестивала чине студенти уметничких и осталих београдских факултета. Са обзиром на то да фестивал није у могућности да буде бесплатан како би се одржао, *Resonate* сваке године омогућава бесплатне котизације студентима београдских факултета.

Циљ фестивала је да подели што већи број котизација домаћим студентима који би на тај начин стекли нова знања кроз директан рад са професионалцима из различитих уметничких и научних домена. Верујемо да оваквим ван наставним едукативним активностима које се базирају на активном учењу младих у креативном раду, можемо допринети бржем ширењу публике, али и укључивању студената у професионални живот. Програмом и партнерствима које остварујемо, желимо да пружимо добар пример сарадне цивилног сектора, институција и приватног сектора који заједничким снагама могу много допринети све укупном развоју како културне понуде тако и инвестирању у млађе генерације кроз континуирану едукацију на пољу релевантном за њихов будући живот и рад.

Публику *Resonate* фестивала чине посетиоци из преко 40 земаља света и то највише из Велике Британије, Немачке, САД, Холандије, Италије, Русије, Аустрије, Шведске, Белгије и Француске.

Од оснивања 2012. године, у оквиру главног програма фестивала – конференције – београдској публици представљено је преко 250 најзначајнијих умова данашњице из земаља широм света. *Resonate* велику пажњу посвећује и осталим едукативним програмима фестивала – радионицама, панел дискусијама и дебатама које имају за циљ да едукују и доедукују своје полазнике и учеснике, као и да отворе нове просторе за размену знања и искустава у домену нових технологија и уметности. Пратећи програми фестивала чине live AV догађаји и перформанси којима је у фокусу промоција најновијих савремених достигнућа у области музике која истражује и преиспитује односе између звука, видеоуметности и простора.

Марија Каделбург, студенткиња Факултета ликовних уметности у Београду и Катарина Илишковић, студенткиња Факултета за медије и комуникације у Београду

1. Шта је то што *Resonate* емитује, одашиље, исијава...?

М: *Resonate* емитује значај интернационалности, прогресивних трендова, значај нових медија и технологије, експерименталних пракси и примену у уметности.
К: *Resonate* представља фестивал који се бави новим медијима, дигиталним медијима, повезивањем уметности и технологије.

2. Ко чини публику *Resonate*-а, како бисте је што прецизније описали?

М: Људи свих годишта са ентузијазмом и интересовањем за нове медије

К: Мислим да је публика на *Resonate*-у разноврсна. Пре свега, чине је људи из света уметности, технологије и кодинга. Они које интересују нови медији.

3. Који програм *Resonate* –а највише посећујеш и због чега?

М: Програм у вези са визуелним садржајем који је повезан са уметношћу и звуком.
К: Посећујем највише предавања. Покушала сам да идем на радионице, али ми је мало стресно све то у тако кратком времену. Ове године сам била и на вечерњим дешавањима.

4. На који начин садржаји које нуди *Resonate* утичу на твоју каријеру?

М: Networking и нова сазнања из области новомедијске уметности.

К: Помазе ми да се упознам са неким новим уметницима, да истражим неке нове ствари. Битно ми је да одем на њихова предавања, јер на њима детаљно описују свој рад и искуства, што не интернету не могу наћи.

5. Шта мислите, који је највећи друштвени допринос *Resonate*-а?

М: Иновативност, прогресивни ставови, мултикултурализам.

К: Уопште одржавање таквог фестивала код нас је од великог значаја. *Resonate* омогућава да упознам људе који се баве сличним стварима којим се ја бавим.

6. Када бисте били на месту директора фестивала, како бисте га даље развијали?

К: Не могу да се сетим да ли су једнодневне радионице биле у току предавања или ујутро пре, али можда бих покушала да их ставим дан раније или једноставно да се не поклапају са предавањима. Друго, покушала бих више да анимирам уметничке факултете, упознала их кроз социјалне мреже мало боље са концептом фестивала. Не би било лоше да се студентима из региона исто омогући пријава за бесплатне карте у ограниченом броју.

Тактилна галерија

Микро арт
Београд

Удружење *Микро арт* предлаже реконструкцију неугледног пролаза у ужем центру града у Шафариковој улици и формирање прве сталне тактилне галерије у Србији намењене слепим и слабовидим особама у јавном простору.

У сарадњи са Основном школом за заштиту вида „Драган Ковачевић“ и општином Стари град овај мрачни и неугледни пасаж треба да постане центар културе за слепе и слабовиде особе чиме ће њихов квалитет живота значајно бити унапређен.

Учешће особа са инвалидитетом у јавном животу отежано је како њиховим специфичним хендикепима, тако и традиционалним игнорисањем шире јавности. Једна од група која се најтеже укључује у друштво су слепе и слабовиде особе. У Србији их има око 12.000. Од образовања и професионалног оспособљавања до запошљавања и социјалне заштите, живот ових људи оптерећен је неадекватним реакцијама друштва.

Људи са инвалидитетом ипак су најмање присутни у уметности. Веома су ретки специјализовани садржаји у којима они могу у потпуности уживати. За слепе и слабовиде особе то су аудио садржаји, књиге и од недавно адаптирани филмови.

Пројектом који предлажемо омогућава се слабовидим и слепим особама да постану конзументи културних садржаја на пољу визуелних уметности које су за њих, због њиховог специфичног хендикепа, биле најмање доступне. Формирањем тактилне галерије створиће се не само излагачко место, већ и нови центар културе за ову специфичну циљну групу.

Посебан карактер овог пројекта је његова локација у јавном простору, која му даје додатну вредност у виду трајног укључивања слепих и слабовидих у јавни живот града. То је посебно битно када се зна да су особе са инвалидитетом веома мало и само периодично заступљене у јавности. Не постоји слично место намењено искључиво уметности за слепе и слабовиде.

Критична маса

Улице за бициклисте
Београд

Улице за бициклисте се залажу за промоцију и коришћење бицикла као средства транспорта у Београду. Врло је битно направити разлику између свакодневног и рекреативног коришћења бицикла, које у нашем граду и даље представља око 80% свих путовања бициклом.

На неком ширем плану, УЗБ се залажу и за деситимулацију коришћења приватних аутомобила, а за промоцију вожње бицикла, пешачења и јавног превоза. У овоме наше удружење прати светске трендове који тренутно стреме ка томе да се градови, поготово централна језгра, ослободе од приватних аутомобила који стварају буку, загађују и заузимају простор, стварајући притом саобраћајне гужве које умањују ефикасност свих осталих видова транспорта.

Активности су организација бициклических вожњи на месечном нивоу и јавно заговарање. Активно учествујемо у раду градске Комисије за бициклизам, дајемо предлоге за измене градских планова регулације, а у корист бициклическог саобраћаја.

Залажемо се за решавање бициклических „уских грла“, ширење мреже бициклических стаза, повећању безбедност у саобраћају за бициклисте. Са удружењима из целе Србије предložили смо измене и допуне Закона о безбедности саобраћаја у корист бициклиста и активно лобирамо у Народној скупштини да наши предлози прођу, а и да блокирамо оне предлоге за које сматрамо да су штетни.

Такође, заједно са осталим удружењима из Београда направили смо приручник за новопечене бициклисте под називом Београд на педале.

Циљ свега што радимо је заправо промена саобраћајне парадигме у којој „аутомобил више није краљ“. Својим акцијама скрећемо пажњу и на лошу урбанистичку праксу, односно планирање, као и на небригу градских служби у вези са бициклическом инфраструктуром.

Интервју

Зоран Буквић,
бициклиста

1. Да ли и на који начин акције Улица за бициклисте мењају културу живљења у Београду и другим градовима Србије?

– Култура живљења се мења и бициклиста је све више на улицама због наших акција које су видљиве и представљају бицикл као нешто што је „кул“. Постепено се мења устаљени систем вредности у коме бицикл возе само сиромашни, али то, на жалост, није довољно брзо. За озбиљан скок потребна је промена начина размишљања урбаниста и саобраћајних инжењера, као и храброст да се повуку непопуларни потези који ће сигурно донети бољитак. Иако постоји утицај Београда на мање средине у Србији, градови као што су Нови Сад и Шабац, због конфигурације терена и традиције, предњаче у промоцији и развоју бицикла као средства транспорта, па се чак може рећи да је утицај обрнут.

2. Да ли бисте одредили Улице за бициклисте као пројекат који делује у пољу културе? Ако да – зашто да, ако не – зашто не?

– Ако причамо о култури живљења, свакако да. Уколико је у питању култура као култура, она је као и одржива урбана мобилност у транзицији гурнута на маргину. Првенствено се трудимо да променимо начин размишљања доносилаца одлука и навике грађана, тако да поруке морају бити јасне и недвосмислене. Мислим да се разне активистичке организације кроз апстрактно деловање на неки начин разводњавају поруку коју шаљу, чинећи је јасном само посвећеном кругу људи, што, на жалост, у времену агресивног адвертајзинга није довољно. Ово, наравно, не значи да такво деловање нема смисла, већ да немамо довољно капацитета да делујемо на свим пољима. Појединци који се баве дизајном свакако дају свој допринос визуелном идентитету акција и web презентацијама удружења.

Критична

3. На који начин се Улице за бициклисте развијају као пројекат и шта мислите, како би тај процес требало даље да се настави?

– Кроз процес деловања смо дошли до закључка да активности у бициклическим градовима првенствено треба да буду усмерене на стварање мреже директних и безбедних бициклических коридора, за шта је потребан ангажман читавог система. То недвосмислено доказују и анкете које су рађене у неколико претходних година. Промоција бицикла као средства транспорта кроз деловање бициклических НВО може имати више смисла у Новом Саду, где је удео путовања бициклом много већи него у Београду, тако да се приступ проблему разликује.

С обзиром на то да у систему тренутно нема довољно обучених људи који би препознали проблематику и активно се њоме бавили, принуђени смо да преуземо део задатка система, што по принципу компетитивности опет изазива реакцију градских служби које подстакнутне конструктивним предлозима и притиском виших инстанци морају да се позабаве бициклическим. Предлажемо константно решења из бициклических развијених земаља, радимо анкетне, правимо предлоге за нову инфраструктуру, предлажемо законе. Практично, радимо као неки паралелни секретаријат за бициклизам.

4. Који су основни циљеви деловања Улица за бициклисте?

– Скок броја путовања бициклом на 3% до 2021. године, центар града без аутомобила, више пешачких зона и зелених површина. Друштво у коме аутомобил није на врху саобраћајне пирамиде.

5. Бицикл је у савременом друштву симбол за...?

– Слободу.

маса

Критична

маса

Друштвена кохезија

Друштвена кохезија, у тумачењу Савета Европе, односи се на способност друштва да обезбеди добробит свим својим члановима уз минимално истицање различитости и без поларизације. Кохезионо друштво је заједница у којој се сви слободни појединци међусобно ослањају једни на друге у остварењу заједничких циљева демократским средствима.

Бела књига о интеркултурном дијалогу, Министарство културе и информисања РС, 2009

Културна разноликост

„Културна разноликост” се односи на многоструке начине на које културе група и друштва налазе израз. Ови изрази се преносе унутар и између група и друштава.

Културна разноликост се манифестује не само кроз различите начине на које се културно наслеђе човјечанства изражава, увећава и преноси посредством мноштва културних израза, већ и кроз различите облике умјетничког стваралаштва, производње, ширења, дистрибуције и уживања, без обзира на коришћена средства и технологије.

UNESCO Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културног израза, Министарство културе и информисања РС, 2005

Интеркултурни дијалог

Интеркултурни дијалог односи се на отворену и достојанствену размену мишљења између појединаца, група различитог етничког, културног, верског и лингвистичког порекла и наслеђа уз заједничко разумевање и уважавање. Присутан је на свим нивоима – у оквиру једног друштва, између више друштава, и између Европе и остатка света.

Бела књига о интеркултурном дијалогу, Министарство културе и информисања РС, 2009

Интеграција

Интеграција (социјално укључивање, инклузија) подразумева двосмерни процес и способност да људи живе заједно уважавајући достојанство сваког појединца, опште добро, плурализам и разноликост, ненасиље и солидарност, као и способност да учествују у друштвеном, културном, економском и политичком животу. Она обухвата све аспекте друштвеног развоја и целокупну политику. Она тражи да се слабији заштите, као и да свако има право да буде различит, креативан и иновативан. Успешна политика интеграције неопходна је како би се имигрантима омогућило да у потпуности учествују у животу земље домаћина. Имигранти, као и сви други, треба да поштују законе и уважавају основне вредности европског друштва и њихово културно баштина. Стратегије интегрисања морају покрити све области друштва и обухватити друштвене, политичке и културне аспекте. Оне треба да поштују достојанство и различит идентитет имиграната и да их обухвате додатним мерама.

Бела књига о интеркултурном дијалогу, Министарство културе и информисања РС, 2009

Културни садржај

„Културни садржај” се односи на симболично значење, уметничку димензију и културне вредности које потичу од културних идентитета или изражавају културне идентитете.

UNESCO Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културног израза, Министарство културе и информисања РС, 2005

Културни изрази

„Културни изрази” су они изрази који су резултат креативности појединаца, група или друштава, и који имају културни садржај.

UNESCO Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културног израза, Министарство културе и информисања РС, 2005

Дискриминација

Дискриминација је неједнак третман појединаца или друштвених група искључиво на основу њихове припадности одређеној категорији дефинисаној на основу било ког социо-демографског обележја (расе, пола, старости, политичке оријентације, вере, етничке припадности и сл.).

UNESCO Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културног израза, Министарство културе и информисања РС, 2005

Социјална искљученост

Социјална искљученост јесте стање у којем се налазе појединци, односно групе истиснуте из економског, политичког, културног или друштвеног система чиме бивају спречени да својим пуним капацитетима учествују у друштвеним односима и токовима због свог сиромаштва или недостатка основних знања и могућности за доживотно учење, или као резултат дискриминације. Овакве појаве појединца или групе становништва удаљавају од могућности за запослење, остваривање прихода и могућности образовања, као и од укључивања и учешћа у друштвеним мрежама и активностима у заједници. Искључени појединци, односно групе имају недовољан и неадекватан приступ институцијама, органима власти и процесима доношења одлука.

Интернет презентације Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе РС, <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/socijalno-ukljucivanje-u-rs/recnik-termina/>

Доступност културе и партиципативност

Приступ и учешће у култури су уско повезани појмови. Политике приступа и партиципативности теже да осигурају једнаке могућности учешћа свих грађана у култури кроз идентификацију недовољно видљивих група, креирање и спровођење иницијатива или програма са циљем повећања партиципативности и уклањања постојећих баријера. Концепт „приступа” фокусиран је на омогућавање учешћа нове публике у култури. Тако се „отварају врата” не-традиционалној публици како би била у прилици да учествује у културној понуди или баштини којој је претходно било тешко приступити услед постојећих баријера. Нагласак на партиципативности (у доношењу одлука, у креирању процеса, у изградњи значења) подразумева публику као активног саговорника, оног којег треба консултовати – или барем укључити – у планирање и креирање културне понуде.

Европска агенда за културу, План рада 2011–2014, извештај радне групе експерата земаља чланица ЕУ о бољем приступу и већем учешћу у култури http://ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework/documents/omc-report-access-to-culture_en.pdf

Корисни линкови

Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе РС

<http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/socijalno-ukljucivanje-u-rs/recnik-termina/>

Посетиоци јесењих београдских манифестација и фестивала, Б. Јокић, С. Мрђа,
Завод за проучавање културног развика, Београд

<http://zaprokul.org.rs/posetioci-jesenjih-beogradskih-manifestacija-i-festivala-publikacija/>

Културни живот и потребе ученика средњих школа у Србији

<http://zaprokul.org.rs/kulturni-zivot-i-potrebe-ucenika-srednjih-skola-u-srbiji-publikacija/>

Културне праксе грађана Србије, П. Цветичанин, М. Миланков

<http://zaprokul.org.rs/kulturne-prakse-gradjana-srbije-publikacija/>

Културни живот и потребе студената у Србији, С. Мрђа

<http://zaprokul.org.rs/kulturni-zivot-i-potrebe-studenata-u-srbiji/>

Публика Народног позоришта у Београду, С. Мрђа

<http://zaprokul.org.rs/publika-narodnog-pozorista-u-beogradu-publikacija/>

Музејска публика у Србији, Д. Мартиновић

<http://zaprokul.org.rs/muzejska-publika-u-srbiji-publikacija/>

Позоришна публика у Србији, С. Мрђа

<http://zaprokul.org.rs/pozorisna-publika-u-srbiji-publikacija/>

Бела књига о интеркултурном дијалогу

www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/WhitePaper_ID_SerbianVersion.pdf

UNESCO Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културног израза

<http://zaprokul.org.rs/wp-content/uploads/2015/03/Convention.pdf>

Европска агенда за културу, План рада 2011–2014, извештај радне групе експерата
земаља чланица ЕУ о бољем приступу и већем учешћу у култури

http://ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework/documents/omc-report-access-to-culture_en.pdf

European Audiences: 2020 and beyond

www.culturenet.cz/res/data/016/001795.pdf

EENC Report: Audience building and the future Creative Europe Programme

www.eenc.info/wp-content/uploads/2012/05/audience-building-final-report.pdf

Access of Young People to Culture, Final Report

www.interarts.net/descargas/interarts1833.pdf

Voice of Culture

www.voiceofculture.eu

Деск Креативна Европа Србија је имплементационо тело програма Креативна Европа, главног програма Европске уније за подршку пројектима у култури, оформљено у оквиру Министарства културе и информисања Републике Србије. Потписивањем споразума о учешћу у програму Креативна Европа, свака држава се обавезала да оформи имплементационо тело Програма Креативна Европа, које делује на националном плану. Република Србија потписала је споразум 19. јуна 2014. године у Бриселу.

Задатак Деска је информисање шире и културне јавности о програму Креативна Европа, те пружање подршке установама културе и организацијама цивилног друштва у Републици Србији које желе да обезбеде учешће у програму Креативна Европа. Деск Креативна Европа Србија имплементира потпрограму Култура, који функционише у оквиру програма Креативна Европа.

У циљу повећања броја учесника из Србије Деск Креативна Европа Србија, континуирано организује:

Активности које се изводе су:

Семинаре, обуке и друге едукативне активности којима се преносе знања и вештине неопходне за конкурисање за финансијску подршку;

- Конференције из области културне политике и менаџмента у култури;

- Пројекте анимације потенцијалних апликаната из Републике Србије;

- Промоције програма Креативна Европа и других европских програма;

- Различите врсте пројеката који се тичу развоја публице, развоја каријера, савремених пословних и програмских модела, као и других приоритета програма Креативна Европа;

- Обуке у установама културе, у форми директног рада са запосленима (In house обуке);

- Представљање успешних пројеката из Србије, региона и Европе;

- Истраживачке пројекте чији је циљ унапређење домаћег културног система и међународне сарадње;

- Издавање публикација о програму Креативна Европа и активностима Деска Креативна Европа Србија у циљу промоције програма и олакшавања процеса конкурисања домаћим културним организацијама.

Деск Креативна Европа Србија пружа стручну помоћ и давати савете при попуњавању апликација, као и информације о потенцијалним регионалним и европским партнерима. Важан део активности Деска Креативна Европа Србија јесте и анимирање културних организација јавног и цивилног сектора које до сада нису конкурисале за финансијска средства програма Креативна Европа, путем интернет презентације деска, фејсбук странице, мејлинг листе, различитих публикација које промовишу програм и додатно појашњавају програмске процедуре, медијских наступа, мапирања културних организација са потенцијалним и постојећим капацитетима за међународну сарадњу, као и путем свих анимационих и едукативних активности Деска.

Посебна активност Деска Креативна Европа Србија је прављење базе података о истраживањима и статистичким подацима у култури, који се директно и индиректно тичу међународне сарадње, али исто тако и покретање истраживања и других пројеката којима се подстиче развој целокупног система културе у Србији.

Шта Деск Креативна Европа пружа установама културе, организацијама цивилног друштва и професионалцима у области културе?

- Информације о програму Креативна Европа и конкурсима програма;

- Помоћ у писању апликација за програм Креативна Европа;

- Информације о приоритетима програма Креативна Европа;

- Савете како да се успешно конкурише за финансијска средства програма Креативна Европа;

- Помоћ у проналажењу европских партнера;

- Помоћ у концептирању пројеката;

- Информације о европским установама, организацијама и мрежама културе, као и посредовање у комуникацији (поспешивање контаката између домаћих и европских културних организација);

- Лобирање за обезбеђивање финансијских средства из других извора;

- Помоћ у обезбеђивању веће видљивости пројеката;

- Информације о другим програмима Европске уније;

Деск Креативна Европа Србија жели да:

- Промовише савремене концепте међународне сарадње;
- Промовише савремене програмске и пословне политике у области културе;
- Јача капацитете домаћих установа културе и организација цивилног сектора за међународну сарадњу;
- Подстиче интердисциплинарност, интересорну и интерсекторску сарадњу;
- Сарађује са свима јавним, цивилним и приватним сектором, појединцима, неформалним групама и мрежама. Визија Деска Креативна Европа Србија је да буде један од кључних чинилаца подршке и развоја система културе у Србији, место динамичне сарадње установа културе, организација, мрежа и појединаца, као и њихов заступник и промотер у европским оквирима. Такође, Деск Креативна Европа Србија видимо као покретача неких од најзначајних пројеката из области менаџмента и културне политике.

На основу Споразума о учешћу Србије у програму Креативна Европа који су потписали министар културе и информисања Иван Тасовац и европска комесарка за образовање, културу, вишејезичност и омладину Андрула Василиу, предвиђено је формирање Антене канцеларије као саставног дела Деска Креативна Европа Србија. С тим у вези, представници Министарства културе и информисања и Фонда „Европски послови“ Аутономне покрајине Војводине потписали су Споразум о формирању Антене Деска Креативна Европа Србија чиме се стварају услови за свеобухватно имплементирање програма Креативна Европа, за територију АП Војводине.

Поред тога што пружа подршку Деску Креативна Европа Србија у спровођењу Програма Креативна Европа, мисија Антене је да се брине о специфичним потребама АП Војводине – јачању програмско-организационих капацитета установа и организација у култури које делују на нивоу АП Војводине, очувању културног диверзитета, интеркултурном дијалогу и интернационализацији.

Импресум

Развој публице у Србији

Издавач:
Министарство културе и информисања Републике Србије,
Деск Креативна Европа Европа Србија

Уредници:
Димитрије Тадић и Нина Михаљинац

Текстови:
Димитрије Тадић и Нина Михаљинац, Александра Ђорђевић,
Слађана Петровић Варагић, Никола Крстовић, Јелена
Милашиновић, Марија Самарцић, Дуња Бабовић и Милан
Ђорђевић

Сарадник на пројекту:
Милан Ђорђевић

Графичко обликовање:
Филип Бојовић

Лектура:
Албатрос Плус, Београд

Тираж:
700

Штампа:
Repro-Print, Нови Сад
Београд, 2015. год.

Министарство културе
и информисања
Републике Србије

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

316.77(497.11)"20"(082)

РАЗВОЈ публике у Србији / приредили Нина Михаљинац
и Димитрије Тадић. -
Београд : Министарство културе и информисања Републике
Србије : Деск
Креативна Европа Србија, 2015 (Нови Сад : Репро-принт). -
92 стр. ; 16 x20 cm

Тираж 700. - Стр. 7: Уводна реч / Димитрије Тадић.

ISBN 978-86-85033-23-0

а) Публика - Истраживања - Србија - Зборници
COBISS.SR-ID 219689484

